

JUGOSLOVENSKI PREGLED

*INFORMATIVNO DOKUMENTARNI
PRIRUČNIK O JUGOSLAVIJI*

FEBRUAR 1960

2

JUGOSLOVENSKI PREGLED

GODINA IV
Februar 1960

Uredivački odbor

Pretsednik NIKOLA MINČEV, *Članovi*: dr JOŽE BRILEJ, BOŽIDAR ĐUROVIĆ, dr PAVLE KOVAČ, LJUBICA MIHIĆ, ANTE NOVAK, VOJO RAKIĆ, STANA TOMAŠEVIĆ, dr TONE VRATUŠA

Glavni urednik BOŽIDAR ĐUROVIĆ

Izdavač

PUBLICISTIČKO-IZDAVAČKI ZAVOD »JUGOSLAVIJA«, BEOGRAD, Terazije 31

SADRŽAJ

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE

Društveno upravljanje stanbenim zgradama	45—48
Žene u organima narodne vlasti i društvenog samoupravljanja	48—51
Republičke narodne skupštine	51
Savezno izvršno veće	52

POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE

Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije	53—58
Proslava 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a u jubilarnoj 1959 godini	59—62

PRIVREDA

Privreda u 1959 godini	63—68
------------------------------	-------

SOCIJALNA POLITIKA I NARODNO ZDRAVLJE

Zdravstvena služba u 1959	69—70
Kadrovi službe socijalnog osiguranja	70—71
Suzbijanje endemskog sifilisa	71—72

KULTURA

Ekonomski fakulteti	73—75
Strani studenti u Jugoslaviji	75—76

FIZIČKA KULTURA I NARODNA TEHNIKA

Fudbal u Jugoslaviji	77—79
Međunarodna takmičenja jugoslovenskih sportista u 1959	79—84

SPOLJNA POLITIKA

Jugoslavija i Organizacija UN za ishranu i poljoprivredu (FAO)	85—88
Poseta ministra inostranih poslova Kube Raula Roa Garsija	89
Diplomatsko-konzularna predstavništva	89—92

DRUŠTVENO UPRAVLJANJE STANBENIM ZGRADAMA

Stanbenim zgradama sagrađenim društvenim sredstvima, kao i onima koje su nacionalizacijom¹ postale društvena svojina, upravljaju korisnici stanova neposredno preko skupa stanara ili posredno preko kućnog saveta.

Društveno upravljanje stanbenim zgradama u skladu je sa opštom orijentacijom da se sva osnovna područja društvenog života stave pod što neposredniju kontrolu i uticaj građana koji su neposredno zainteresovani za što bolje održavanje stanbenog fonda, bez obzira u čijoj su svojini te zgrade. U tom pogledu kućni saveti su po svom nastanku i razvitku unekoliko specifičan oblik društvenog upravljanja. Oni su se formirali ne samo u zgradama koje su bile u društvenoj svojini, već i u najamnim zgradama u privatnoj svojini. Na taj način kućni saveti nisu bili samo instrument unapređenja stanbenog gazdinstva i novih stanbenih odnosa, već su delovali i kao sredstvo efikasnog ograničavanja privatne svojine i suzbijanja eksploatacije stanara.

RAZVITAK DRUŠTVENIH ODNOSA U STANBENOJ OBLASTI

U prvim posleratnim godinama u društvenoj svojini je bilo nešto manje od 10% stanbenih zgrada. Ovim zgradama u početku upravljali su državni organi preko posebnih službi narodnih odbora, a od 1946 preko posebnih uprava stanbenih zgrada. U 1947 ove uprave su ukinute, a upravljanje stanbenim zgradama je povereno posebnim preduzećima. Međutim, ona nisu pokazala zadovoljavajuće rezultate, pa su u toku 1951 i 1952 postepeno ukinute. Umesto njih ponovo su osnovane uprave stanbenih zgrada, koje su u početku radile kao samostalne uprave, a kasnije su pretvorene u uprave pri narodnim odborima opština.

Društveno upravljanje stanbenim zgradama uvedeno je u Jugoslaviji 1953.² Tada je načelno utvrđeno da stanbenim zgradama upravljaju kućni saveti³ kao organi društvenog upravljanja. Od predstavnika kućnih saveta formirani su saveti stanbenih zajednica.⁴ Stanbene uprave su vodile evidenciju svih stanova i poslovnih prostorija na svome području, odlučivale o zaključenju ugovora o korišćenju stana, vršile nadzor nad poslovanjem kućnih saveta itd.

Već prvih godina praktične primene društvenog upravljanja stanbenim zgradama iskrsli su mnogi problemi materijalnih i drugih odnosa u oblasti stanovanja. Zato je 1957. Savezna narodna skupština donela Rezoluciju o osnovnim principima stanbenog zakonodavstva.⁵

Na osnovu načela ove Rezolucije u Saveznom izvršnom veću su izradjeni nacrti nekoliko zakonskih propisa, koji su zatim pretresani u širokoj javnoj diskusiji, a Savezna narodna skupština ih je usvojila tokom 1959.⁶

Ovim zakonima i propisima za sprovođenje i razradu osnovnih principa sadržanih u njima celovito je regulisan

sistem stanbenih odnosa i stanbene privrede saglasno društvenom razvitku Jugoslavije.

Preciznijim utvrđenjem i obezbeđenjem stanarskog prava, priznavanjem lične svojine nad porodičnim zgradama i pojedinim stanovima i novim ekonomskim odnosima obezbeđena je trajna zainteresovanost građana, zadruga i privrednih i drugih društvenih organizacija u stanbenoj izgradnji.

Regulisanjem svojinskih i drugih odnosa u oblasti stanovanja, otklanjanjem administrativnih metoda upravljanja i uvođenjem ekonomskih odnosa, stanbena izgradnja i eksploatacija stanova usklađuju se sa porastom produktivnosti rada i razvitkom proizvodnih snaga u komuni. Time se i u ovoj oblasti društvenog i privrednog života stvaraju uslovi razvijanja najšire inicijative građana, privrednih organizacija i komunala.

Uvođenje ekonomskih principa u izgradnji i raspodeli stanova i davanje prava narodnim odborima opština da ih primene prema svojim uslovima daje im mogućnost da usklade stanbenu politiku sa opštim privrednim razvojem komunala u cilju daljeg podizanja životnog standarda građana i razvoja organa društvenog upravljanja u stanbenoj oblasti.

Mere koje se preduzimaju za unapređenje građevinarstva i proizvodnju građevinskog materijala, kao i uticaj koji će imati najnovije reforme u oblasti stanbenog gazdinstva na organizaciju građenja, uz istovremeno razvijanje inicijative komunala, privrednih organizacija i građana, treba da u narednim godinama doprinesu značajnom poboljšanju uslova stanovanja, što je i osnovni cilj ovih reformi.

Osim toga, proširena su ovlašćenja organa samoupravljanja, skupa stanara i kućnih saveta i to kako u pogledu upravljanja stanbenim zgradama tako i u pogledu njihovih imovinsko-pravnih odnosa. Kućni saveti su kao organi upravljanja oslobođeni administrativnog uticaja ranijih stanbenih uprava i postali su značajan samostalni društveno-ekonomski faktor u toj oblasti.

MATERIJALNA OSNOVA DRUŠTVENOG UPRAVLJANJA STANBENIM ZGRADAMA

Posle uvođenja društvenog upravljanja stanbenim zgradama 1953, narodni odbori opština su na osnovu zakonskih propisa određivali svojim rešenjima u kojim zgradama treba uvesti društveno upravljanje. Ne postoje potpuni i središnji statistički podaci o broju stanbenih zgrada i drugim karakteristikama stanbenog fonda obuhvaćenog ovim vidom društvenog upravljanja, ali jedna anketa Stalne konferencije gradova izvršena u 210 gradskih i industrijskih mesta 1957 i neki noviji, posrednim putem izvedeni podaci pokazuju da su prizemne zgrade, u kojima uglavnom stanuju vlasnici i koje su pretežno sa jednim stanom relativno u malom procentu obuhvaćene društvenim upravljanjem, dok se ovaj procent povećava gotovo do potpunog obuhvaćanja višespratnih zgrada. Međutim, procent višespratnih zgrada uključenih u društveno upravljanje bio je u prvo vreme različit usled neujednačenog kriterijuma narodnih odbora prilikom donošenja rešenja o uvođenju društvenog upravljanja u takvim zgradama.

Od uvođenja društvenog upravljanja stanbenim zgradama u 1953 do donošenja novih zakonskih propisa iz ove oblasti u aprilu 1959 kućni saveti su se stalno razvijali. Međutim, oni su u tom periodu nailazili na razne teškoće koje su se ogledale pre svega u tome što su im nedostajala sredstva potrebna za normalno upravljanje i održavanje stanbenih zgrada. Zbog nedovoljnih prihoda i niskih kirija kućni saveti često nisu imali ni najosnovnija sredstva za neophodne opravke stanbenih zgrada. Zato su oni vršili samo najnužnije tekuće opravke.

Anketom izvršenom 1955 u 170 gradova utvrđeno je da su se od 170.572 stanbene zgrade u tim gradovima 10,3% u potpunosti održavale od stanarine i dela koji

¹ Vidi: »Nacionalizacija najamnih zgrada i građevinskog zemljišta«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 408–411 (84–87).

² Uredba o upravljanju stanbenim zgradama usvojena je 1953, a dopunjena 1954 (»Službeni list FNRJ«, br. 52/53, 29/54 i 57/54).

³ Prema Uredbi, kućni savet se osniva za svaku stanbenu zgradu u društvenoj svojini, kao i za najamne stanbene zgrade u privatnoj svojini (zgrade sa više od dva veća ili tri manja stana) i sastoji se od 3 do 7 članova. Kućni savet biraju korisnici stanova iz svoje sredine, a od predstavnika pojedinih kućnih saveta formira se savet stanbene zajednice, koji se osniva za blok zgrada ili naselja. Kućni savet donosi zaključke o upotrebi fondova zgrada, stara se o održavanju zgrade, sklapa ugovore o korišćenju stana na osnovu rešenja stanbene uprave, naplaćuje stanarinu, postavlja nastojnika zgrade, vrši osiguranje zgrade od požara i sve administrativne poslove u vezi sa upravljanjem stanbenom zgradom.

⁴ Vidi: »Stanbene zajednice«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 217–221 (45–49).

⁵ »Službeni list FNRJ«, br. 10/57; Vidi: »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 71–72 (27–28).

⁶ U skladu sa principima utvrđenim u Rezoluciji, Savezna narodna skupština donela je u aprilu 1959: Zakon o stanbenim odnosima, Zakon o stanbenim zgradama, Opšti zakon o stanbenim zajednicama, Zakon o poslovnim zgradama i prostorijama i Zakon o svojini na delovima zgrada (»Službeni list FNRJ«, br. 16/59), a novembra iste godine još i Zakon o finansiranju stanbene izgradnje i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o stanbenim odnosima (»Službeni list FNRJ«, br. 47/59).

⁷ Svi podaci su, ako drugačije nije naznačeno, iz Stalne konferencije gradova.

im pripada od zakupnine za poslovne prostorije. U 19,3% stanbenih zgrada stanarine i zakupnine su pokrivala samo između 50%—75% troškova održavanja, a u 70,4% stanbenih zgrada manje od 50% svojih potreba (tabela 1).

TABELA 1 — PREGLED POKRIĆA TROŠKOVA ZA ODRŽAVANJE ZGRADA

	Ukupan broj anketiranih stanbenih zgrada	% stanbenih zgrada kod kojih se troškovi održavanja pokrivaju sa:		
		75—100%	50—75%	Ispod 50% potreba
Srbija	64.469	10,6	17,7	71,7
Hrvatska	45.454	10,1	20,4	69,5
Slovenija	22.411	12,0	20,0	68,0
Bosna i Hercegovina	18.358	7,2	15,8	77,0
Makedonija	13.315	11,4	27,0	61,6
Crna Gora	2.565	7,9	19,3	72,8
Jugoslavija	170.572	10,3	19,3	70,4

Prosečna stanarina u zemlji⁸ iznosila je u 104 gradska i industrijska centra 15,20 din. po m² stanbene površine. Međutim, u pojedinim gradovima visina stanarine bila je različita. U Leskovcu, Čačku, Kraljevu, Kragujevcu, Tetovu, Bitoli, Skopju i Koprivnici prosečna stanarina kretala se od 22 do 27 din. po kvadratnom metru stanbene površine; u Sarajevu, Mariboru i Celju oko 15 din.; u Zadru, Sisku i Slavonskom Brodu oko 13 din.; u Splitu, Trbovlju i Zagrebu oko 11 din.; u Puli i Rovinju oko 10, a u Jesenicama svega 6 din. po kvadratnom metru stanbene površine. Ovi iznosi, a naročito u gradovima gde su stanarine bile vrlo niske, nisu omogućavali kućnim savetima da prikupe potrebna sredstva za normalno održavanje stanbenih zgrada.

Nedostatak sredstava odražavao se negativno i na poslovanje kućnih saveta. Građani koji su radili u njima bili su prinuđeni da se bave tehničkim i administrativnim poslovima, a to ih je vrlo često destimuliralo za rad.

Razvoj upravljanja i rad kućnih saveta su otežavale i stanbene uprave koje, kao administrativni organi, nisu bile dovoljno zainteresovane za mnoga pitanja upravljanja i održavanja stanbenih zgrada, često nisu delovale pravovremeno i nisu mogle shvatiti neposredne potrebe stanara. Uz to, stanbene uprave su poskupljivale upravljanje stanbenim zgradama, jer su se izdržavale od dela stanarine, dok istovremeno nisu pružale adekvatne usluge kućnim savetima.

Ali i pored ovih objektivnih teškoća, društveni interesi stanara došli su do izražaja u većini odluka kućnih saveta u pogledu trošenja sredstava stanbenih zgrada, poštovanja kućnog reda, određivanja prioriteta radova u normalnom održavanju stanbene zgrade i sl. Osim toga, inicijativom stanara sprovedene su mnoge korisne mere za organizovanje zajedničkih službi u okviru stanbene zgrade (perionice, održavanje zajedničkih prostorija i sl.), a sama sredstva su raspoređivana tako da su obezbeđivani interesi stanara zgrada a ne i njihovih vlasnika.⁹

Aktivnost kućnih saveta i rezultati koje su oni postigli u ovom razdoblju potvrdili su ispravnost orijentacije na uvođenje društvenog upravljanja u stanbenim zgradama. Neposrednim angažovanjem stanara u upravljanju i održavanju zgrada učinjen je zaokret u posleratnoj stanbenoj privredi i sprečeno dalje zapuštanje i propadanje stanbenog fonda.

Novim propisima¹⁰ bitno je izmenjen način određivanja visine stanarina. Dosadašnje niske stanarine povećane su u proseku za 2,5 puta da bi se time obezbedila sredstva za amortizaciju stanbenih zgrada, kao i za njihovo održavanje.

⁸ Podaci Ankete Saveznog izvršnog veća od avgusta 1959.
⁹ Prava privatnih vlasnika stanbenih zgrada stavljenih pod društveno upravljanje bila su i pre nacionalizacije znatno ograničena. Oni su mogli prodati zgradu ili pojedini stan, ali ih nisu mogli davati pod zakup, imali su pravo da besplatno koriste svoj stan, ali im je prihod od ostalih stanara bio ograničen na 10% stanarine, sem ako su bili socijalno neobezbeđeni.

¹⁰ Zakon o finansiranju stanbene izgradnje i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o stanbenim odnosima.

žavanje. Time je stvorena materijalna baza za svestraniji rad kućnih saveta, omogućen dalji razvoj društvenog samoupravljanja na ovom sektoru i stvorena su potrebna sredstva za ubrzanu stanbenu izgradnju.

Posmatran u celini, novi bilans sredstava u vezi sa povećanjem stanarine i platnog fonda zaposlenih lica, penzionera i invalida izgleda ovako:¹¹ povećanje platnih fondova zaposlenih lica, penzionera i invalida iznosi oko 49.000.000.000 din. Od te sume ostaje u stanbenom gazdinstvu prema predloženim instrumentima ukupno oko 11.700.000.000 (u vidu amortizacije društveno-stanbenog fonda 5.200.000.000, u vidu poreza na dohodak od privatnih zgrada 4.000.000.000 i u vidu povećanih fondova kućnih saveta za bolje održavanje zgrada 2.500.000.000).

Ovaj pregled pokazuje da je značajan deo povećanja platnih fondova zaposlenih lica, penzionera i invalida (oko 37.300.000.000 din.) ostao kod tih lica i da u suštini pretstavlja i sredstva koja će uticati na povećanje životnog standarda građana. Isto tako, prihodi stanbenih zgrada biće povećani za 2.500.000.000 din. godišnje, što pretstavlja povećanje za oko 60% u odnosu na ranije raspoloživa sredstva stanbenih zgrada. Time je znatno ojačana materijalna baza društvenog upravljanja stanbenim zgradama i stvoreni uslovi za širu i intenzivniju stanbenu izgradnju.

Za stanbene zgrade koje zahtevaju znatno veća sredstva za normalno održavanje i upravljanje, a kod kojih su po pravilu stanarine niske, amortizacija se ne mora uplaćivati u fond za stanbenu izgradnju opštine, već čitav iznos stanarine može biti iskorišćen za troškove održavanja i upravljanja. Kod nešto bolje održanih stanbenih zgrada omogućeno je da se amortizacija smanji za 20%. Ovaj iznos ostaje kućnim savetima za bolje održavanje i upravljanje.

Povećanje raspoloživih sredstava kućnih saveta u nekim gradovima posle reforme finansiranja stanbene izgradnje prikazano je u tabeli 2.

TABELA 2 — SREDSTVA KUĆNIH SAVETA U NEKIM GRADOVIMA

Grad	Sredstva kućnih saveta (U 000 din.)		
	pre reforme	posle reforme	indeks povećanja
Celje	37.924	61.183	161
Jesenice	13.771	27.025	196
Niš	40.836	65.472	160
Zenica	36.893	47.515	129
Ljubljana	216.474	301.077	139
Čuprija	4.408	6.676	151
Apatin	1.786	7.382	413
Skopje	90.271	141.078	156
Banja Luka	27.541	49.624	180
Kraljevo	5.859	8.087	138
Šibenik	19.276	25.165	131
Sisak	19.628	29.628	151
Maribor	105.645	158.408	150
Slavonski Brod	821	1.139	139
Karlovac	32.827	66.212	202
Beograd	590.279	935.563	158
Leskovac	7.743	9.424	122
Sarajevo	107.823	190.110	176

FONDOVI STANBENIH ZGRADA

Osnovnim propisima i propisima narodnih odbora u osnovi je određen okvir u kome se mogu koristiti sredstva stanbenih zgrada. Utvrđena su osnovna načela kojima narodni odbori treba da se rukovode prilikom donošenja lokalnih propisa o održavanju stanbenih zgrada.

Nove stanarine su se u proseku približile iznosima koji u sadašnjim uslovima obezbeđuju sredstva potrebna za amortizaciju, upravljanje, tekuće održavanje i srednje

¹¹ Podaci iz obrazloženja Zakona o stanbenim odnosima koje je podnela Lidija Šentjurs u Saveznoj narodnoj skupštini.

i velike opravke stanbenih zgrada i stanova, ali je u interesu zajednice da se stanbene zgrade očuvaju uz najmanje troškove, pažljivim korišćenjem i blagovremenim izvršenjem radova na tekućem održavanju i srednjim opravkama. Zbog toga treba stimulirati stanare da pri korišćenju stana i zajedničkih prostorija u zgradi, kao i svih uređaja i instalacija postupaju pažljivo i čuvaju ih od kvara i oštećenja. Fondovi zgrade snosiće troškove samo za radove koji nastaju zbog redovne upotrebe i pored brižljivog korišćenja.

U slučaju pažljivog korišćenja stanari imaju pravo da zahtevaju da se radovi na tekućem održavanju i u njihovim stanovima plaćaju iz fondova zgrade. Od toga bi se mogle izuzeti samo neke sitne opravke, čišćenja i slično. Pravo stanara da im se i tekuće održavanje plaća iz fondova zgrade povlači za sobom i njihovu obavezu da eventualno nedovoljna sredstva u fondu za upravljanje povećaju sopstvenim sredstvima mimo iznosa stanarine.

Ovakva prava i obaveze stanara čine osnovu principa samostalnosti kućnog saveta odnosno skupa stanara u raspolaganju sredstvima fonda za upravljanje i fonda za opravke.

Sredstva fondova stanbene zgrade mogu se koristiti na sledeći način:

- sredstva fonda za upravljanje pokrivaju troškove opšte režije, plate nastojnika i upravitelja zgrade i troškove tekućeg održavanja;

- neutrošena sredstva fonda za upravljanje mogu se preneti na fond za opravke, što praktično znači da se mogu koristiti i za srednje i velike opravke;

- sredstva fonda za opravke pokrivaju troškove srednjih i velikih opravki i služe za plaćanje anuiteta investicionih zajmova. Sredstva ovog fonda ne mogu se preli-vati u fond za upravljanje.

Koji se radovi smatraju tekućim održavanjem i ne padaju na teret nosilaca stanarskog prava već se podmiruju iz fondova zgrade, određuje svojim propisom narodni odbor opštine. Zakonom o stanbenim odnosima utvrđeno je samo da se kao troškovi tekućeg održavanja stana smatraju troškovi sitnih opravki i čišćenja koji nastaju i pri redovnom korišćenju stana, a kao troškovi tekućeg održavanja zgrade smatraju se troškovi za radove koje je potrebno izvršiti za tekuće održavanje prostorija i uređaja zgrade koje zajednički koriste svi ili samo neki nosioci stanarskog prava.

FOND ZA UPRAVLJANJE. Prema Zakonu o stanbenim odnosima i postojećim lokalnim propisima iz fonda za upravljanje obezbeđuju se sledeći troškovi: plate nastojnika i upravitelja zgrade sa doprinosima, doprinosi stanbenoj zajednici gde je on određen,¹² usluge finansijskog servisa, premije osiguranja zgrade, pranje i čišćenje zajedničkih prostorija u zgradi i dvorišta oko zgrade, čišćenje i podmazivanje zajedničkih uređaja i motora u zgradi, nabavka posuda za smeće, iznošenje smeća, čišćenje i paljenje dimnjaka i zajedničkih ložišta, troškovi pregleda i čišćenja zajedničkih delova kanalizacije i sl.

Iz ovog fonda vrši se i tekuće održavanje (manje opravke i zamena pojedinih delova na elementima zgrade i stana) kojim treba da se očuva i obezbedi stalno funkcionisanje zgrade, stana i svih instalacija. Svrha tekućeg održavanja je da se izbegnu kvarovi koji bi zahtevali prevremene srednje opravke.

U tekuće održavanje spadaju i oni sitniji radovi koji doprinose da se pojedinačni elementi zgrade i stana zaštite od štetnih fizičkih, hemiskih i drugih uticaja u toku redovne upotrebe. Opravke koje se smatraju tekućim održavanjem po pravilu se vrše čim se ukaže potreba, naročito ako nastalo oštećenje ili kvar preti da izazove dalje oštećenje.

U pogledu radova na tekućem održavanju kućni saveti su potpuno samostalni. Oni odlučuju koji će se radovi

izvršiti i određuju njihov prioritet, imajući pri tome u vidu značaj oštećenja za stanbenu zgradu, kao i raspoloživa sredstva za ove potrebe.

FOND ZA OPRAVKE. Ovaj fond obuhvata sredstva za srednje i velike opravke.

Srednje opravke nastaju zbog dotrajalosti pojedinih elemenata i pored redovnog tekućeg održavanja i brižljive upotrebe. Ove opravke treba izvršiti odmah. Narodni odbori su ovlašćeni da svojim propisom zahtevaju od kućnih saveta da poštuju rokove u kojima se ovi radovi mogu odnosno moraju vršiti. U srednje opravke spadaju obnova krovnog pokrivača, delimična obnova poda, opravka ili zamena delova kanalizacije, bojenje zidova masnom bojom, krečenje svih prostorija u stanu i sl.

Velike opravke imaju za cilj da se pojedini elementi zgrade, koji imaju kraći vek trajanja, generalnom opravkom ili zamenom dovedu u stanje koje omogućuje normalnu upotrebu stana ili stanbene zgrade. Pošto se kod velikih opravki, po pravilu, radi o radovima za koje je po važećim propisima potrebno primeniti i odgovarajuću tehničku dokumentaciju, nadležni organ narodnog odbora može biti ovlašćen da daje saglasnost za obavljanje takvih radova, naročito u postupku revizije i odobravanja dokumentacije za izvršenje ovih radova.

ORGANI DRUŠTVENOG UPRAVLJANJA STANBENIM ZGRADAMA

Stanbenim zgradama u društvenoj svojini, koje su dobile svojstvo pravnog lica, neposredno upravljaju njihovi stanari preko skupa stanara i kućnog saveta. Stanbenim zgradama u privatnoj svojini upravljaju njihovi vlasnici.

Organi društvenog upravljanja stanbenim zgradama su skup stanara i kućni savet.

SKUP STANARA sačinjavaju svi punoletni stanari stanbene zgrade. Skup stanara, kao najviši organ društvenog upravljanja stanbenom zgradom, bira kućni savet i pojedine njegove članove, opoziva članove koji neuredno vrše svoje dužnosti, donosi bliža pravila o kućnom redu, usvaja godišnji predračun prihoda i rashoda stanbene zgrade, pretrasa izveštaj o poslovanju kućnog saveta i donosi zaključke o svim pitanjima koja pred skup stanara iznosi kućni savet. Skup stanara sastaje se kad ga sazove kućni savet. On se mora sazvati i kad to zahteva jedna trećina punoletnih stanara stanbene zgrade.

KUĆNI SAVET se, po pravilu, osniva za svaku stanbenu zgradu. Za više stanbenih zgrada može se osnovati zajednički kućni savet ako se radi o malim stanbenim zgradama čiji stanari izraze želju da se formira zajednički kućni savet. U tim slučajevima fondovi svake stanbene zgrade vode se odvojeno.

Prava i dužnosti. Kućni saveti se staraju o tekućem održavanju zgrade u celini, kao i pojedinih stanova i zajedničkih prostorija. Kućni savet odlučuje o popravkama i prepravkama zgrade u okviru godišnjeg plana, stara se o racionalnom korišćenju i uređenju građevinske parcele na kojoj je zgrada podignuta, odlučuje o upotrebi sredstava fondova zgrade, utvrđuje godišnji predračun prihoda i rashoda i godišnji završni račun i podnosi ga na odobrenje skupu stanara, stara se o urednoj naplati i raspodeli stanarine, zaključuje i otkazuje ugovore o korišćenju stanova i poslovnih prostorija, zaključuje ugovore za izvršenje poslova u vezi sa održavanjem zgrade, zaključuje i otkazuje ugovor o radu s nastojnikom i upraviteljem zgrade i vrši nadzor nad njihovim radom. Pored ovih, kućni savet može vršiti i druge poslove u vezi sa upravljanjem i održavanjem stanbene zgrade.

Kućni saveti mogu prenositi na druga lica obavljanje raznih tehničkih i administrativnih poslova. Kućni savet može, naprimer, poveriti servisima stanbene zajednice da za njegov račun obavljaju finansijsko poslovanje, da vrše tehnički nadzor nad završnim i drugim uslužnim radovima koji se izvode na stanbenoj zgradi ili da obavljaju pojedine administrativno-pravne poslove za njegov račun.

Članovi kućnog saveta odgovaraju stanbenoj zgradi kao pravnom licu za štetu koju su u vršenju svoje dužnosti učinili namerno ili krajnjom nepažnjom.

Sastav i izbor. Kućni saveti se sastoje od 3 do 7 članova. Izuzetno skup stanara može odrediti da kućni savet ima i više od sedam članova. Za članove kućnog saveta mogu biti birani

¹² Po novim propisima, stanbene zajednice nemaju više nikakvih ingerencija u upravljanje stanbenom zgradom. One su dobile nov, širi karakter kao samoupravne organizacije koje organizuju servise i ustanove za usluge domaćinstvima i kućnim savetima. Doprinos iz stanarine mogu dobijati samo ako vrše odgovarajuće uslužne delatnosti.

samo punoletni stanari stambene zgrade. Državni organ, ustanova ili privredna organizacija koji učestvuju u troškovima održavanja stambene zgrade mogu odrediti svog pretstavnika u kućni savet takve zgrade.

Mandat članova kućnog saveta traje godinu dana. Izbor se vrši početkom svake godine. Na upražnjeno mesto člana kućnog saveta bira se u toku godine nov član. Radi obezbeđenja kontinuiteta u radu saveta, izvestan broj članova kućnog saveta može se ponovo birati.

Nadzor nad radom kućnih saveta. Ovaj nadzor vrši stambeni organ opštinskog narodnog odbora. On može obustaviti izvršenje odluke kućnog saveta ako je ona u suprotnosti sa postojećim propisima. Na rešenje stambenog organa opštinskog narodnog odbora kućni savet može uložiti žalbu stambenom organu sreskog narodnog odbora koji je dužan, ako to kućni savet zahteva, da tretira njegovu žalbu kao hitnu i da odluči

o njoj u roku od 30 dana. Ako sreski narodni odbor ne donese rešenje u tom roku, kućni savet može realizovati svoju odluku i pored toga što je opštinski narodni odbor obustavio njeno izvršenje.

Nadležnom organu uprave opštinskog narodnog odbora stavljeno je u zadatak da vrši nadzor nad raspodelom stanarine i finansijskim poslovanjem kućnog saveta.

IZVOR: Zakon o stanbenim odnosima, »Službeni list FNRJ«, br. 16/59 i 47/59, Zakon o finansiranju stambene izgradnje, »Službeni list FNRJ«, br. 47/59, Rezolucija o osnovnim principima stambenog zakonodavstva, »Službeni list FNRJ«, br. 10/57, Uredba o upravljanju stambenim zgradama, »Službeni list FNRJ« br. 52/53, 29/54 i 57/54.

R. R.

ŽENE U ORGANIMA NARODNE VLASTI I DRUŠTVENOG SAMOUPRAVLJANJA¹

Poslednjih godina, u skladu sa opštim društvenim razvikom, društveno-politička aktivnost žena² u Jugoslaviji bila je u osetnom porastu. Snažni ekonomski i društveni razvitak zemlje, a posebno razvoj mehanizma socijalističke demokratije i sve širi prelaz na samoupravljanje građana, prelazak sve većeg broja žena iz individualnog domaćinstva u društvenu privredu, razvitak školstva i izrastanje novih generacija ženske omladine oslobođene predrasuda o položaju i ulozi žene, kao i sve veće društveno angažovanje u rešavanju osnovnih problema porodice i domaćinstva, doveli su do porasta učešća žena u društvenom i političkom životu. To se naročito manifestuje u pojačanom učešću žena u organima narodne vlasti i društvenog samoupravljanja i u izborima za narodne skupštine i narodne odbore.

Međutim, i pored porasta društvene aktivnosti žena poslednjih godina, zaostajanje učešća žena u društvenom životu još uvek je veliko. Ono ima svoje objektivne uzroke u nasleđenoj nerazvijenosti materijalnih uslova života i zaostalim shvatanjima, što se rešava kroz proces socijalističke izgradnje zemlje u sklopu čitavog ekonomsko-političkog razvitka i naporima svesnih socijalističkih snaga.

ŽENE U ORGANIMA NARODNE VLASTI

UČEŠĆE U IZBORIMA ZA ORGANE NARODNE VLASTI. Učešće žena-birača na svim izborima posle rata bilo je veoma visoko. Od ukupno 5,910,227 žena-birača (tj. 52,2% od svih birača) na izborima za Saveznu narodnu skupštinu 1958, glasalo je za Savezno veće 93,5% žena, a za Veće proizvođača 96,8%. Na izborima za opštinske i sreske narodne odbore 1957 procenat učešća žena iznosio je 84,9% za opštinska veća i 88,8% za veća proizvođača.

IZBOR ŽENA U ORGANE VLASTI. Izbor žena u organe vlasti nije bio u srazmeri s njihovim učešćem na izborima za Saveznu i republičke narodne skupštine i za lokalne organe vlasti i samouprave, niti je u srazmeri sa ukupnim brojem žena-birača, sa njihovim položajem i društveno-političkom ulogom.

Od ukupnog broja poslanika u *Saveznoj narodnoj skupštini* 7,0% su žene (u Saveznom veću 7,0%, u Veću proizvođača 6,9%). U odnosu na 1945, procent učešća žena u

Skupštini veći je za 2,8% (u Saveznom veću 4,4%). Učešće žena u Veću proizvođača povećalo se u odnosu na 1953 za 1,9% (tabela 1).

TABELA 1 — NARODNI POSLANICI I ŽENE NARODNI POSLANICI U SAVEZNOJ NARODNOJ SKUPŠTINI OD 1945 DO 1958

	Oba veća			Savezno veće			Veće proizvođača		
	ukupno	žene	%	ukupno	žene	%	ukupno	žene	%
1945	523	22	4,2	348	9	2,6	175*	13*	7,4
1950	621	30	4,8	405	11	2,7	216*	19*	8,8
1953	554	30	5,4	352	20	5,7	202	10	5,0
1958	587	41	7,0	371	26	7,0	216	15	6,9

* Broj poslanika u Veću naroda.

Najveće učešće žena ostvareno je od 1953 do 1958 i iznosi 1,6%. Relativno veće učešće žena bilo je u Veću naroda izabranom 1950, kada je iznosilo 8,8% (tada se izbor vršio glasačkim listama).

Na izborima 1958 u svim narodnim skupštinama narodnih republika izabrano je 139 žena za narodne poslanike (10,3% od ukupnog broja poslanika), od toga u veća proizvođača 59 (10,9%). U odnosu na izbore od 1953 ostvareno je povećanje od 3,9% kod ukupnog broja poslanika i 6,8% kod poslanika veća proizvođača.

TABELA 2 — NARODNI POSLANICI I ŽENE NARODNI POSLANICI NARODNIH SKUPŠTINA REPUBLIKA I AUTONOMNIH JEDINICA U 1953 I 1958

	1953				1958			
	Republičko, Pokrajinski i Oblasno veće	Veće proizvođača	ukupno žene	ukupno žene	Republičko, Pokrajinski i Oblasno veće	Veće proizvođača	ukupno žene	ukupno žene
Srbija	174	9	117	4	185	16	125	14
Hrvatska	156	9	107	7	165	20	113	17
Slovenija	125	12	73	6	129	24	76	13
Bosna i Hercegovina	114	7	82	1	126	7	91	5
Makedonija	108	7	74	2	113	8	78	8
Crna Gora	70	4	52	1	92	5	58	2
Vojvodina	114	—	71	—	117	14	73	12
Kosmet	81	—	39	—	100	13	65	4

Najveći procenat žena-poslanika ima Narodna skupština Slovenije (Republičko veće 18,6%, a Veće proizvođača 17,1%), dok je najmanji procenat žena-poslanika u Narodnoj skupštini Crne Gore (Republičko veće 5,4%, a Veće proizvođača 3,4%). Ostale narodne skupštine narodnih republika i autonomnih jedinica imaju sledeće procenat žena-poslanika (prva brojka označava procenat žena-poslanika u republičkom veću, a druga u veću proizvođača): Srbija 8,6% i 11,2%, Hrvatska 12,1% i 15,0%, Bosna i Hercegovina 5,6% i 5,5% i Makedonija 7,1% i 10,3%, AP Vojvodina

¹ Informacija je rađena na osnovu podataka Saveza ženskih društava Jugoslavije i komisija SSRN za rad među ženama iz svih republika, Komisije za žene Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije i publikacija Saveznog zavoda za statistiku: Statistički godišnjak FNRJ, 1959, »Žena u društvu i privredi Jugoslavije« i »Anketa o zaposlenim ženama Jugoslavije«.

² Vidi: »Savez ženskih društava«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 385—387 (37—39).

11,9% i 16,4%, Autonomna Kosovsko-Metohiska Oblast 13,0% i 6,1%. Na izborima 1953 ovi procenti su iznosili: Srbija 5,2% i 3,4, Hrvatska 5,8% i 6,5%, Slovenija 9,6% i 8,2%, Bosna i Hercegovina 6,1% i 1,2%, Makedonija 6,5% i 2,7% i Crna Gora 5,7% i 1,9% (tabela 2).

Učešće žena u sreskim i gradskim narodnim odborima u 1957 u procentima iznosi 8,5% (u sreskom — gradskom veću 9,3%, a u veću proizvođača 7,7%). U odnosu na 1952 postignuto je povećanje od 5,2% (u sreskom — gradskom veću 6,4% i u veću proizvođača 3,5%).

Broj odbornika i žena odbornika u 1952 i 1957 prikazuje tabela 3.

TABELA 3 — ODBORNICI I ŽENE-ODBORNICI SRESKIH — GRADSKIH NARODNIH ODBORA PO NARODNIM REPUBLIKAMA U 1952 I 1957

	1952				1957			
	Sresko veću		Veće proizvođača		Sresko veću		Veće proizvođača	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
FNRJ	16.859	481	9.262	393	6.433	597	5.533	424
Srbija	6.629	147	3.695	107	2.640	286	2.201	181
AP Vojvodina	1.554	51	926	36	808	98	659	63
AKM Oblast	820	17	455	7	344	29	270	10
Hrvatska	4.455	146	2.385	191	1.824	157	1.663	140
Slovenija	1.121	92	672	56	485	40	437	42
BiH	3.077	51	1.677	23	1.039	74	807	35
Makedonija	1.056	21	560	8	445	40	425	26
Crna Gora	521	24	273	8	—	—	—	—

Relativno najviše žena odbornika sreskih veću u 1957 ima u Srbiji (10,8%), a najmanje u Bosni i Hercegovini (7,1%). U ostalim republikama procenat je sledeći: Makedonija 8,9%, Hrvatska 8,6% i Slovenija 8,2%. U veću proizvođača najveći procenat žena ima Slovenija 9,6%, zatim Hrvatska 8,4%, Srbija 8,2%, Makedonija 6,1%, a najmanji Bosna i Hercegovina — 4,3%.

Po podacima za 1952 žene su bile zastupljene sledećim procentima u sreskom veću: Slovenija 8,2%, Crna Gora 4,6%, Hrvatska 3,3%, Srbija 2,2%, Makedonija 2,0%, Bosna i Hercegovina 1,7%, a u veću proizvođača: Slovenija 8,3%, Hrvatska 8,0%, Srbija i Crna Gora po 2,9%, Bosna i Hercegovina i Makedonija po 1,4%.

Učešće žena u opštinskim narodnim odborima povećalo se u 1957 za 4,5% u odnosu na 1952. Najveće povećanje postignuto je u Srbiji i to 6,1% (8,1% i 2,0% — prvi procenat se odnosi na 1957, a drugi na 1952), u Hrvatskoj 4,4% (6,5% i 2,1%), u Makedoniji 3,3% (5,4% i 2,1%), u Bosni i Hercegovini 2,4% (3,6% i 1,2%) i u Sloveniji 2,0% (5,9% i 3,9%), dok je u Crnoj Gori došlo do sniženja od 0,2% (3,3% i 3,5%) (tabela 4).

TABELA 4 — ODBORNICI I ŽENE-ODBORNICI OPŠTINSKIH NARODNIH ODBORA 1952 I 1957

	1952				1957			
	Opštinsko veću		Opštinsko veću		Opštinsko veću		Veće proizvođača	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
FNRJ	79.075	1.696	38.038	2.504	30.895	1.630		
Srbija	42.178	854	16.492	1.342	13.186	680		
Hrvatska	14.613	307	9.554	618	8.006	532		
Slovenija	6.743	260	2.971	174	2.470	142		
BiH	8.728	104	5.402	193	4.286	147		
Makedonija	4.776	99	2.773	149	2.268	110		
Crna Gora	2.037	72	846	28	679	19		

Relativno najveći broj žena-odbornika u opštinskim većima ima Srbija 8,1%, zatim Hrvatska 6,5%, Slovenija 5,9%, Makedonija 5,4%, Bosna i Hercegovina 3,6% i Crna Gora 3,3%. U većima proizvođača najveći procenat žena ima

Hrvatska 6,6%, Slovenija 5,7%, Srbija 5,2%, Makedonija 4,9%, Bosna i Hercegovina 3,4% i Crna Gora 2,8%.

U stalnim odborničkim komisijama radi ukupno 2.656 žena, od kojih u komisijama sreskih narodnih odbora 478 ili 9,5% od ukupnog broja odbornika-članova komisija, a u komisijama opštinskih narodnih odbora 2.178 ili 5,2% od ukupnog broja članova odborničkih komisija, što odgovara procentu žena-odbornika u narodnim odborima (tabela 5).

TABELA 5 — ODBORNICI I ŽENE-ODBORNICI ČLANOVI STALNIH ODBORNIČKIH KOMISIJA SRESKIH I OPŠTINSKIH NARODNIH ODBORA U 1957

	Srezovi		Opštine	
	ukupno	žene	ukupno	žene
FNRJ	5.038	478	42.135	2.178
Srbija	1.934	184	17.726	974
Hrvatska	1.460	145	10.561	626
Slovenija	481	49	4.195	234
Bosna i Hercegovina	796	56	6.127	225
Makedonija	367	44	2.641	88
Crna Gora	—	—	885	31

Učešće žena u odborničkim komisijama sreskih narodnih odbora relativno je najveće u Makedoniji 11,9%, zatim u Sloveniji 10,2%, Hrvatskoj 9,9%, Srbiji 9,5%, a najmanje u Bosni i Hercegovini 7,0%. U odborničkim komisijama opštinskih narodnih odbora relativno je najveće učešće žena u Hrvatskoj 5,9%, a zatim u Sloveniji 5,6%, Srbiji 5,5%, Bosni i Hercegovini 3,7%, Crnoj Gori 3,5% i Makedoniji 3,3%.

U 1952 u savetima sreskih narodnih odbora bilo je 749 žena (9,3%), a u savetima opštinskih narodnih odbora 4.766 (7,9%), dok je 1957 u savetima sreskih narodnih odbora bilo 1.406 žena ili 13,5%, a u savetima opštinskih narodnih odbora 9.002 ili 13,6% od ukupnog broja članova saveta.

Učešće žena u savetima sreskih narodnih odbora procentualno je najveće u Sloveniji 16,6%, zatim u Hrvatskoj 15,9%, Srbiji 13,3%, Makedoniji 8,7% i Bosni i Hercegovini 8,6%. U savetima opštinskih narodnih odbora procentualno je najveće učešće žena u Sloveniji 19,9%, a zatim u Srbiji i Hrvatskoj po 13,5%, Makedoniji 10,2%, Crnoj Gori 10,1%, a najmanje u Bosni i Hercegovini 9,2%.

Broj članova saveta i žena-članova saveta sreskih i opštinskih narodnih odbora u 1957 po narodnim republikama prikazan je u tabeli 6.

TABELA 6 — ČLANOVI SAVETA I ŽENE-ČLANOVI SAVETA SRESKIH I OPŠTINSKIH NARODNIH ODBORA U 1957

	Srezovi		Opštine	
	ukupno	žene	ukupno	žene
FNRJ	10.424	1.406	65.994	9.002
Srbija	3.763	500	25.193	3.393
Hrvatska	3.168	505	15.400	2.083
Slovenija	1.251	208	10.495	2.093
Bosna i Hercegovina	1.436	123	8.851	818
Makedonija	806	70	4.234	431
Crna Gora	—	—	1.821	184

Relativno najveći broj žena je u savetima narodnih odbora (prvi broj označava procenat žena u savetima sreskih, a drugi u savetima opštinskih narodnih odbora) iz oblasti socijalnog staranja (30,6% i 29,8%), narodnog zdravlja (24,1% i 25,2%), školstva (20,2% i 19,4%), prosvete i kulture (18,5% i 18,1%), a najmanji iz oblasti privrede (6,7% i 5,5%), urbanizma (6,1% i 8,0%) i komunalnih poslova (6,8% i 5,4%). Najveći procenat žena je u savetima opštinskih narodnih odbora iz oblasti zaštite majke i deteta (54,1%).

U 12.039 mesnih odbora ima ukupno 89.830 odbornika, od kojih je žena manje od 3%.

Socijalna struktura žena-odbornika i članova saveta pokazuje da u njima ima vrlo malo radnica i seljanki. Radnica gotovo nema u većini narodnih odbora i u njihovim savetima, dok ih u većima proizvođača ima vrlo malo.

U narodnim odborima opština broj seljanki je sasvim neznatan. U Srbiji do opštinskih izbora 1960, u narodnim odborima opština nije bilo žena-odbornika u 114 opština (od ukupno 501 u Republici), u Vojvodini u 37 opština (od 161), a na Kosmetu u 21 opštini (od 65). U opštinskim većima proizvođača u Srbiji u 205 opština nije bilo žena-odbornika, u Vojvodini u 68 opština, a na Kosmetu u 30 opština. U čitavoj Sloveniji ima svega 36 seljanki u opštinskim odborima, a 15 u većima proizvođača. U Bosni i Hercegovini ima svega 34 seljanke — u mesnim odborima 13, a u savetima opštinskih odbora 26.

ŽENE U ORGANIMA DRUŠTVENOG SAMOUPRAVLJANJA

UČEŠĆE U ORGANIMA RADNIČKOG SAMOUPRAVLJANJA. Učešće žena u organima radničkog samoupravljanja srazmerno je znatno veće od njihovog učešća u organima vlasti, ali ni ono nije sasvim u srazmeri sa njihovim učešćem u društvenoj proizvodnji. U 1957 bile su 605.723 zaposlene žene ili 25,9% od svih zaposlenih, a u radničkim savetima njihovo učešće je iznosilo 19,9% od svih izabраниh članova (tabela 7).

TABELA 7 — ČLANOVI RADNIČKIH SAVETA I UPRAVNIH ODBORA PREDUZEĆA I UČEŠĆE ŽENA U OVIM ORGANIMA RADNIČKOG SAMOUPRAVLJANJA 1952—1958

	Radnički savet			Upravni odbor		
	ukupno	žene	%	ukupno	žene	%
U preduzećima sa 7 do 29 radnika i službenika						
1952	137.294	22.027	14,0	41.965	4.343	10,3
1953	157.874	25.001	15,8	42.561	4.161	9,8
1954	201.296	29.784	14,8	54.462	5.392	9,9
1956	211.600	40.873	19,3	62.870	7.681	12,2
1957	215.047	42.730	19,9	66.501	8.196	12,3
1958	220.656	43.652	19,8	68.836	8.672	12,6
U preduzećima sa 30 i više radnika i službenika						
1957	128.607	19.987	15,5	42.380	4.172	9,8
1958	135.625	21.422	15,8	44.876	4.641	10,3

Ovakav procenat žena u radničkim savetima delimično je uslovljen i time što ima znatan broj malih preduzeća (sa 7—29 radnika i službenika) gde su žene automatski uračunate kao članovi radničkih saveta, jer su celi kolektivi ujedno i radnički saveti. U velikim preduzećima (sa 30 i više radnika i službenika) učešće žena je relativno manje i iznosilo je u 1958 u radničkim savetima 15,8%, a u upravnim odborima 10,3%.

U vremenu od 1952 do 1958 procenat žena u radničkim savetima preduzeća sa 7 i više radnika i službenika porastao je od 14,0%, koliko je iznosio u 1952, na 19,8%, koliko je iznosio u 1958, dok je procenat žena u upravnim odborima u istom razdoblju porastao od 10,3% na 12,6%.

Učešće žena u radničkim savetima i upravnim odborima u razdoblju 1952—1957 prikazano po republikama pokazuje tabela 8.

TABELA 8 — UČEŠĆE ŽENA U ORGANIMA RADNIČKOG SAMOUPRAVLJANJA PO REPUBLIKAMA 1952—1957

	(U %)					
	Srbija	Hrvatska	Slovenija	BiH	Makedonija	Crna Gora
Radnički saveti						
1952	11,5	15,9	21,8	10,3	6,8	13,4
1953	13,9	16,9	23,9	12,1	7,8	13,5
1954	11,9	14,9	25,9	12,3	7,9	15,8
1956	15,8	22,0	27,1	17,6	12,6	19,1
1957	16,4	22,4	28,3	17,7	12,8	19,9
Upravni odbori						
1952	8,2	11,6	17,2	8,3	4,8	9,8
1953	8,6	9,8	17,1	6,5	4,4	7,7
1954	7,9	10,2	18,5	8,2	4,3	8,7
1956	9,9	13,8	18,6	10,1	7,6	12,6
1957	9,8	13,9	19,9	9,9	7,4	11,1

Relativno najveće učešće žena u organima radničkog samoupravljanja je u Sloveniji, zatim u Hrvatskoj, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i u Srbiji, a najmanje je u Makedoniji.

U vremenu od 1952 — 1957 procenat učešća žena u radničkim savetima najviše je porastao u Bosni i Hercegovini — 7,4%, zatim u Hrvatskoj, Sloveniji i Crnoj Gori po 6,5%, Makedoniji 6,0%, a najmanje u Srbiji — 4,9%.

Međutim, i pored ovog stalnog porasta, žene su još uvek veoma malo birane u organe radničkog samoupravljanja.

Među ženama koje su bile izabrane u radničke savete u 1957 radnica ima 28.033 ili 65,1%, a službenica 13.805 ili 34,9% od ukupnog broja žena-članova radničkih saveta. Upoređenje sa muškarcima pokazuje u strukturi ženskih članova radničkih saveta više službenica nego među muškim članovima. Naprimera, u radničkim savetima je 1957 bilo radnika muškaraca 76,8%, službenika muškaraca 23,2%.

Pored preopterećenosti u porodici i drugih faktora, jaču afirmaciju žena u radničkom samoupravljanju u najvećoj meri ometa njena nekvalifikovanost, dok je tendencija da se u te organe biraju kvalifikovane i sposobnije žene (tabela 9).

TABELA 9 — KVALIFIKACIONA STRUKTURA ŽENA-ČLANOVA RADNIČKIH SAVETA U 1957

	(U %)
Radnica — ukupno	100,0
Od toga:	
visokokvalifikovanih	2,4
kvalifikovanih	40,9
priučeni	36,4
nekvalifikovanih	20,3
Službenica — ukupno	100,0
Od toga:	
sa visokom stručnom spremom	6,4
sa srednjom stručnom spremom	48,4
sa nižom stručnom spremom	45,2

Učešće žena-seljanki u organima društvenog samoupravljanja vrlo je neznatno. To je uslovljeno pre svega time što je broj žena-članova zadruga u odnosu prema njihovoj ulozi u proizvodnji veoma mali. U 1956 bilo je 228.000 žena-članova zadruga ili 17,7% od celokupnog članstva, a 1958 — 287.794 ili 19,0%.

U *zadružnim savetima* 1956 bilo je 3,5%, a u upravnim odborima 1,8% žena. U 1959 u zadružnim savetima bilo je 5,4% žena od ukupnog broja članova (tabela 10).

TABELA 10 — UČEŠĆE ŽENA U ZADRUŽNIM SAVETIMA*

	1956	1958
Ukupno:	3,5	5,4
Srbija	3,2	3,7
Hrvatska	2,5	5,0
Slovenija	13,3	17,0
Bosna i Hercegovina	3,7	3,6
Makedonija	—	2,8
Crna Gora	4,2	4,9

* Procenti izračunati u odnosu na ukupan broj članova zadružnih saveta u pojedinim republikama.

UČEŠĆE U ORGANIMA DRUŠTVENOG UPRAVLJANJA. U *školskim odborima* u 1957—1958 od ukupno 128.996 članova bilo je 17.253 ili 13,3% žena. Međutim, od tog broja 14.179 žena su bile članovi samo školskih odbora osnovnih škola (tabela 11).

TABELA 11 — UČEŠĆE ŽENA U ŠKOLSKIM ODBORIMA PO VRSTAMA ŠKOLA

	Članovi	Žene-članovi	% žena
Ukupno	128.996	17.253	13,3
Osnovne škole	111.256	14.179	12,7
Gimnazije	3.101	670	21,6
Škole za nastavnički kadar	864	250	28,9
Škole za srednji stručni kadar	2.801	386	15,9
Škole za kvalifikovane radnike	7.010	635	9,0
Škole za ostali stručni kadar	200	101	50,5
Srednje umetničke škole	435	117	26,9
Specijalne škole	381	142	37,2
Škole za odrasle	1.577	167	10,5
Škole za dopunsko obrazovanje	1.371	606	44,2

U savetima visokih i viših škola bila su u 1957/58 školskoj godini 1.732 člana. Od toga broja bile su 194 žene ili 11,5%.

U upravnim odborima socijalnih i zdravstvenih ustanova, a naročito u upravnim odborima socijalnih ustanova, žene su daleko više zastupljene, ali ih je veoma malo u višim organima ovih ustanova (tabela 12).

TABELA 12 — UČEŠĆE ŽENA U UPRAVNIM ODBORIMA SOCIJALNIH I ZDRAVSTVENIH USTANOVA

Godina	Socijalne ustanove			Zdravstvene ustanove		
	članovi	žene	%	članovi	žene	%
1956	9.090	3.516	38,7	15.939	3.238	20,3
1958	10.235	4.309	42,1	19.771	4.462	22,5

Broj žena u skupštinama zavoda za socijalno osiguranje upadljivo je mali. U skupštinama Saveznog, republičkih, Pokrajinskog i Oblasnog zavoda u 1958 bilo je 12,1% žena (1956 — 6%), a u izvršnim odborima 12,7% (1956 — 8,3%). U skupštinama sreskih zavoda je 1958 bilo 529 žena prema 214 u 1952, u izvršnim odborima sreskih zavoda 113. U skupštinama filijala sreskih zavoda u 1958 bile su 804 žene prema 461 u 1952, a u izvršnim odborima ovih filijala 192 žene.

U kućnim savetima u 1956 bile su 37.624 žene ili 26,8%. U savetima stanbenih zajednica u 1956 bile su 743 žene od ukupno 7.365 članova saveta stanbenih zajednica, tj. 10,1%.

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

16 FEBRUAR 1960

Na sednici Saveznog izvršnog veća Ljupčo Arsov izvestio je Veće o poseti Kamerunu, gde je kao izaslanik Predsednika Republike, prisustvovao proglašenju nezavisnosti ove zemlje, i o posetama Maroku i Tunisu. Član Saveznog izvršnog veća Sergej Krajger, takođe je obavestio Veće o putu Misije dobre volje, koju je on predvodio u Ganu, Gvineju, Liberiju, Nigeriju i Sijera Leone.

U oblasti finansija Savezno izvršno veće je prihvatilo Odluku o nižoj stopi kamate na fond obrtnih sredstava poljoprivrednih privrednih organizacija koje se bave proizvodnjom i prometom vina i vinskog destilata. Odlukom se predviđa da će ove organizacije u 1959 i 1960 plaćati kamatu po stopi od 1% godišnje na deo fonda obrtnih sredstava i posebnih kredita koji služe za pokrivanje vrednosti zaliha vina i vinskih destilata. Prihvaćena je takođe Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o porezu na promet i Uredba o izmenama i dopunama Tarife poreza na promet, kojom je izmenjena visina poreza na promet za sirovu naftu i naftne derivate, za antikorozivna sredstva, pamučno predivo i drugo.

U oblasti saobraćaja prihvaćeno je Rešenje kojim se raspoređuju sredstva Opšteg investicionog fonda u iznosu od 25.800 miliona din, predviđena ovogodišnjim Saveznim društvenim planom za finansiranje bez obaveze vraćanja objekata u oblasti saobraćaja i Rešenje kojim se raspoređuju sredstva Opšteg investicionog fonda u iznosu od 24.200 miliona din, predviđena ovogodišnjim Saveznim društvenim planom za davanje investicionih zajmova sa obavezom vraćanja. Pored toga, prihvaćena je Odluka o odobravanju vanrednih letova stranim civilnim avionima u vazdušnom prostoru Jugoslavije i Odluka o prestanku važenja Odluke o prioritetu i uslovima opravki železničkih vozila.

Savezno izvršno veće prihvatilo je na sednici i sledeće uredbе:

Uredbu o naknadama putnih i drugih troškova javnih službenika. Uredbom se, u skladu sa novim budžetskim sistemom i Zakonom o javnim službenicima, utvrđuju iznosi dnevnica, visina naknada za odvojeni život i druga davanja samo za službenike saveznih organa uprave, dok je u okviru utvrđenih opštih principa republičkim izvršnim većima i narodnim odborima srezova i opština ostavljena mogućnost da sami propišu te iznose za svoje službenike, s tim što oni ne mogu biti veći od iznosa predviđenih za službenike saveznih organa uprave. Visina dnevnica za službenike saveznih organa kreće se između 1.300 i 2.500 din., a naknada za odvojeni život između 6.000 i 10.000 din., što je u skladu sa sadašnjim nivoom cena ugostiteljskih i drugih usluga. Uredbom se delimično menja i način određivanja naknada za terenski rad, selidbene troškove, kao i za neke druge vrste naknada;

Uredbu o uslovima i postupku za dozvolu pobačaja. Uredbom je predviđeno da se pobačaj može dozvoliti po

pristanku bremenite žene samo na osnovu određenih zdravstvenih i socijalnih razloga. Opravdanost razloga cenice posebne komisije, u čijem će se sastavu nalaziti, pored zdravstvenih, i socijalni radnici. Uredbom je predviđen način pokretanja postupka za davanje dozvole za pobačaje, način donošenja rešenja i sve ostalo što je potrebno za sprovođenje ovog propisa;

Uredbu o prenošenju poslova iz nadležnosti vojnih oteka na organe uprave opštinskih narodnih odbora nadležne za poslove narodne odbrane i Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o organizaciji odbora, komisija i republičkih i lokalnih organa uprave narodne odbrane;

Uredbu o nagradama za vanredan rad i naročite uspehe u radu i o naknadama za prekovremeni rad službenika komora, stručnih udruženja i zadružnih saveza. Uredbu o nagradama za vanredan rad i naročite uspehe u radu i o naknadama za prekovremeni rad službenika zavoda za socijalno osiguranje i Uredbu o nagradama za vanredan rad i naročite uspehe u radu i o naknadama za prekovremeni rad službenika samostalnih ustanova;

Uredbu o Saveznoj upravi za zaštitu od jonizujućih zračenja. Uredbom se osniva pomenuta Uprava kao organ uprave u sastavu Savezne komisije za nuklearnu energiju za vršenje određenih upravnih poslova iz nadležnosti Federacije u oblasti zaštite od jonizujućih zračenja. Zatim, Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o određivanju saveznih matičnih upravnih organa za pitanja stručnog osposobljavanja kadrova i Uredbu o Komisiji za kulturne veze sa inostranstvom.

Savezno izvršno veće je takođe prihvatilo nekoliko odluka i to:

Odluku o izboru radničkih saveta privrednih preduzeća u 1960. Odlukom se produžuje rok za izbore radničkih saveta privrednih preduzeća i za upravne odbore preduzeća u kojima je zaposleno manje od 30 radnika od kraja marta, kako je predviđeno postojećim propisima, do kraja maja ove godine. Rok za izbore radničkih saveta privrednih preduzeća Zajednice jugoslovenskih železnica i Zajednice jugoslovenskih pošta, telegrafa i telefona produžen je do kraja juna 1960;

Odluku o privremenom otklanjanju dejstva povećanja plata, penzija i prihoda od zgrada na sticanje pojedinih prava, kojom je utvrđeno da povećanje plata, penzija i prihoda od zgrada u vezi sa sprovođenjem stanbene reforme, kao i na osnovu izmena Zakona o javnim službenicima, ne utiče na sticanje ili gubitak pojedinih prava iz socijalnog osiguranja i socijalne zaštite;

Odluku o prenosu poslova za izdavanje dozvola za seču i upotrebu pojedinih vrsta drveća (ariš i crni grab) iz nadležnosti republičkih u nadležnost opštinskih organa uprave nadležnih za poslove šumarstva.

Savezno izvršno veće je na kraju donelo Odluku o otvaranju Ambasade FNRJ u Kambodži, Odluku o otvaranju Generalnog konzulata FNRJ u Bogoti (Kolumbija) i ratifikovalo više međunarodnih sporazuma.

J. M.

REPUBLIČKE NARODNE SKUPŠTINE

SEDNICE NARODNE SKUPŠTINE NR BOSNE I HERCEGOVINE

29 FEBRUARA 1960

Na devetoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 29 februara 1960, Narodna skupština NR Bosne i Hercegovine saslušala je ekspozé o predlogu zakona o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača i razmotrila i usvojila Izveštaj o stanju i problemima sudstva u Republici. Pored toga, Skupština je usvojila Odluku o izmenama i dopunama statuta sreskih narodnih odbora Bihać, Brčko, Doboj, Goražde, Jajce, Livno, Prijedor, Sarajevo, Tuzla i Zenica, zatim Izveštaj Odbora za pretnjave i žalbe o radu odbora u periodu 18. I. — 31. XII. 1959, Odluku o izmenama i dopunama Poslovnika Narodne skupštine NR Bosne i Hercegovine i izvršila izbor i razrešenje nekoliko sudija.

Republičko veće i Veće proizvođača na svojim odvojenim sednicama, 29 februara 1960, usvojili su Zakon o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača, Zakon o sprovođenju Zakona o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta, Zakon o izgradnji i korišćenju hidromelioracionih sistema i Zakon o nadzidanju.

Republičko veće, kao isključivo nadležno, usvojilo je na devetoj sednici, 29 februara 1960, Zakon o ukidanju pojedinih opština na području srezova Bihać i Goražde, Zakon o pomoći učesnicima NOB i njihovim porodicama, Zakon o grobljima, Zakon o gimnazijama, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o osnovnoj školi, Zakon o obrazovanju odraslih u stručnim školama, Zakon o pozorištima i Odluku o izmenama i dopunama Poslovnika Republičkog veća.

Veće proizvođača, kao isključivo nadležno, pretresalo je na svojoj sednici, 29 februara 1960, Izveštaj o formiranju i raspodeli čistog prihoda privrednih organizacija u 1959 sa analizom obračuna privrednih organizacija za period 1. I. — 31. XII. 1959 i Izveštaj o stanju i problemima građevinarstva i usvojilo Odluku o izmenama i dopunama Poslovnika Veća proizvođača.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača predviđa uvođenje osnovnog i proširenog zdravstvenog osiguranja poljoprivrednih proizvođača. Osnovno osiguranje je jedinstveno i obavezno za sve stanovništvo koje se bavi poljoprivrednom proizvodnjom, dok uvođenje proširenog zdravstvenog osiguranja zavisi od mesnih prilika — ekonomskog stanja poljoprivrednih proizvođača i razvijenosti zdravstvene mreže. Zakon predviđa da fondovima zdravstvenog osiguranja poljoprivrednih proizvođača upravljaju posebni organi upravljanja, skupštine fonda, koje biraju sami osiguranici.

Zakon o izgradnji i korišćenju hidromelioracionih sistema. Ovim zakonom su data osnovna načela o izgradnji i korišćenju hidromelioracionih sistema u cilju boljeg iskorišćavanja zemljišta

i vodâ u poljoprivredne svrhe. Hidromelioracione sisteme mogu izgrađivati političko-teritorijalne jedinice, vodne zajednice i druge privredne organizacije. Odluku o izgradnji donosi narodni odbor opštine na osnovu investicionog programa opštine. Hidromelioracionim sistemom upravlja privredna organizacija koja je sistem izgradila. Ako je sistem izgradila političko-teritorijalna jedinica, ona ga predaje na upravljanje vodnoj zajednici ili drugim privrednim organizacijama. Korišćenje hidromelioracionog sistema se vrši na osnovu osnovnog plana o njegovom korišćenju.

Zakon o sprovođenju Zakona o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta reguliše postupak za donošenje osnovnih planova iskorišćavanja poljoprivrednog zemljišta od strane poljoprivrednih organizacija. Zakon takođe utvrđuje da su poljoprivredne organizacije dužne da najkasnije do 30 juna 1961 donesu svoje planove o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta.

Zakon o grobljima tretira groblja kao komunalne objekte koji treba da se održavaju i uređuju u skladu sa urbanističkim planom i sanitarnim propisima. Narodni odbori opština su, prema Zakonu, dužni da regulišu pitanja koja se odnose na osnivanje, izgradnju, uređenje i održavanje groblja kao i na upravljanje grobljima. Postojeća groblja treba da se urede u skladu sa odredbama ovog Zakona u roku od dve godine od njegovog stupanja na snagu.

Zakon o nadzidanju utvrđuje da se nadzidanje stanbenih i poslovnih zgrada vrši u skladu sa urbanističkim planom. Gde urbanistički plan ne postoji, nadzidanje se vrši u skladu sa odlukama koje taj plan zamenjuju. Zakonom su uređeni odnosi koji nastaju nadzidanjem i određen postupak po kome će se rešavati o nadzidanju.

Zakon o gimnazijama određuje mesto gimnazije s obzirom na njenu izmenjenu ulogu u novom školskom sistemu. Gimnazija više nema isključivi zadatak da priprema učenike za fakultet već omogućava učenicima sticanje završnog obrazovanja putem praktičnih tečajeva. Nastava je usmerena u dva pravca — društveno-jezički i privredno-matematički, za koje se učenici slobodno opredeljuju na početku 2 razreda.

Zakon o obrazovanju odraslih u stručnim školama reguliše pitanje obrazovanja odraslih u stručnim školama prema odredbama Osnovnog zakona o školstvu po kojima treba omogućiti građanima usavršavanje i dopunjavanje njihove stručne spreme. Omogućeno je odraslim licima da stiču stručno obrazovanje a da istovremeno i dalje ostanu u radnom odnosu. U tu svrhu Zakon predviđa otvaranje vanrednih odeljenja u stručnim školama za lica koja su zaposlena.

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o osnovnoj školi utvrđuje način na koji će odrasli, po posebnom nastavnom planu i programu koji je prilagođen njihovim potrebama, moći da završe 8 razreda osnovne škole u skraćenom roku.

Zakon o pozorištima detaljnije razrađuje pojedina pitanja rada pozorišta kao kulturno-umetničkih ustanova. Posebno su regulisana i pitanja drugih umetničkih ustanova u okviru pozorišta (filharmonije, orkestri itd.).

Zakon o pomoći učesnicima NOB i njihovim porodicama reguliše mogućnost dodeljivanja novčane pomoći u slučajevima kada pitanja materijalnog obezbeđenja učesnika NOB nisu dosada rešena na zadovoljavajući način. Odluku o ovoj pomoći donosiće opštinski narodni odbori u okviru svojih materijalnih mogućnosti. Prema Zakonu, kao učesnik NOB smatra se muškarac koji je stupio u NOB pre 9. IX 1943, odnosno žena koja je stupila u NOB pre 31. XII. 1944.

Z. H.

SOCIJALISTIČKI SAVEZ RADNOG NARODA JUGOSLAVIJE

Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije (SSRNJ)¹ je jedinstvena, opštenarodna politička organizacija koja, na dobrovoljnoj osnovi, okuplja građane Jugoslavije radi razvijanja njihove političke inicijative i aktivnosti u izgradnji socijalizma.

Socijalistički savez je, kao najmasovnija organizacija, politička podloga društvenog sistema za koji je karakteristično sve neposrednije učestvovanje građana u upravljanju svim područjima društvenog života. On se bori za izgradnju socijalističkih društvenih odnosa i boljeg života ljudi, za učvršćenje nezavisnosti zemlje. SSRNJ se, osim toga, zalaže za mir i aktivnu miroljubivu koegzistenciju među narodima i državama i za konstruktivnu saradnju sa socijalističkim i svim drugim naprednim pokretima u svetu.

Jedan od glavnih zadataka SSRNJ je neprekidno učvršćivanje i jačanje idejno-političkog jedinstva radnih ljudi i zauzimanje jedinstvenog stava — na osnovu slobodne diskusije i borbe mišljenja — o svim principijelnim pitanjima socijalističkog razvika.

SSRNJ je organizovan na principima demokratskog centralizma. Delatnost Socijalističkog saveza je javna. Članstvo u SSRNJ je individualno i kolektivno. Individualni članovi su građani koji se pojedinačno učlanjuju u organizaciju SSRNJ, a kolektivni društvene organizacije. 31 decembra 1959 SSRNJ je imao 6,398.915 individualnih članova i 111 društvenih organizacija-kolektivnih članova sa ukupno oko 12,000.000 članova.²

PRE RATA I U NARODNOOSLOBODILAČKOJ BORBI

Koreni SSRNJ su u Narodnom frontu Jugoslavije (NFJ) nastalom 1935 pod rukovodstvom Komunističke partije Jugoslavije (KPJ). U to vreme, posle pojave fašizma, stvaraju se antifašistički narodni frontovi u većem broju zemalja Evrope. NFJ, za razliku od takvih pokreta u drugim zemljama stvarao se kao opštedemokratski pokret narodnih masa; u ovaj front stupali su pripadnici radničke klase, napredne inteligencije, naprednog seljaštva i građanstva, bez obzira na partisku pripadnost.

Program NF kao opštenarodnog pokreta, na čelu sa KPJ, sadržavao je: borbu protiv socijalnog izrabljivanja i nacionalnog ugnjetavanja, borbu za demokratizaciju zemlje a protiv fašizma, preduzimanje svih mera za odbranu zemlje od fašističkog osvajanja, borbu protiv »pete kolone«, borbu za uspostavljanje diplomatskih odnosa, a kasnije i saveza sa SSSR. NF je jačao putem mnogobrojnih štrajkova, manifestacija, demonstracija i drugih akcija protiv nenarodnog režima, gladi, skupoće, i uvlačenja zemlje u fašistički blok. Jedinstvo radnih masa izraženo u NF i njihova spremnost da se bore za svoja prava i nezavisnost zemlje ispoljili su se naročito 27 marta 1941 u opštenarodnoj demonstraciji protiv odluke tadašnjeg režima o pristupanju Jugoslavije Trojnom paktu.

U Narodnooslobodilačkom ratu i Narodnoj revoluciji NF je snažna opštenarodna organizacija. On proširuje svoj program borbom protiv okupatora i domaćih izdajnika, borbom za bratstvo i jedinstvo naroda i za stvaranje demokratske narodne vlasti. NF u NOB nosi naziv: Jedinstveni narodnooslobodilački front (JNOF).

Pod rukovodstvom KPJ Jedinstveni narodnooslobodilački front se organizaciono formirao pod različitim uslovima u pojedinim krajevima zemlje. U Sloveniji je stvoren i poseban sporazum između KPJ, »Sokolac«, Kršćanskih socijalista i pojedinaca iz redova kulturnih radnika.

¹ Napis se donosi povodom održavanja V Kongresa SSRNJ.

² Mnogi članovi SSRNJ su istovremeno članovi više društvenih organizacija.

Stvaranje JNOF u Hrvatskoj odvijalo se u procesu borbe protiv okupatora i ustaškog terora; JNOF-u se pridružio i deo Hrvatske seljačke stranke koji je osudio izdajničko i reakcionarno Mačekovo rukovodstvo. U Srbiji su JNOF-u prišle i pojedine frakcije Zemljoradničke stranke i mnogi članovi drugih građanskih partija. I u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Makedoniji JNOF se razvijao i jačao u neposrednoj borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika.

U toku rata odbori JNOF bili su snažan oslonac nove narodne vlasti. Narodnooslobodilački odbori na oslobođenoj i okupiranoj teritoriji — prvi organi narodne vlasti — bili su u prvo vreme i organi JNOF za izvršavanje svakodnevnih zadataka kao što su: mobilizacija boraca za Narodnooslobodilačku vojsku Jugoslavije (NOVJ), snabdevanje fronta, organizovanje pozadine i obavljanje svih poslova nove narodne vlasti. Kasnije, sa razvitkom NOB i proširenjem zadataka, osnivaju se posebni organi JNOF. Do kraja 1944 u svim krajevima zemlje bili su formirani odbori JNOF i njihova rukovodeća tela u srezovima, oblastima i republikama.

U toku rata JNOF se dosledno borio za pravilno rešavanje nacionalnog pitanja, za bratstvo i jedinstvo jugoslovenskih naroda, za njihovu državnu zajednicu.

U OBNOVI I IZGRADNJI ZEMLJE

U posleratnom razdoblju NF je kao masovna organizacija bio organizator i mobilizator najširih narodnih masa u obnovi i izgradnji zemlje.

I Kongres JNOF održan neposredno posle Narodnooslobodilačkog rata (5—7 avgusta 1945) doneo je Program i Statut. U skladu s promenjenim uslovima i prelaskom sa ratnih na mirnodopske zadatke, na Kongresu je odlučeno da JNOF promeni naziv u Narodni front Jugoslavije (NFJ).

Među programskim načelima NFJ, usvojenim na I Kongresu, naročito se ističu: očuvanje državne celine i nezavisnosti Demokratske Federativne Jugoslavije; uporna i dosledna borba za očuvanje i dalje razvijanje bratstva i jedinstva i ravnopravnosti naroda Jugoslavije; stalno produbljanje prijateljstva sa svim slobodoljubivim narodima i borba za učvršćenje mira; nepokolebljiva odbrana demokratske narodne vlasti kao osnovne tekovine Narodnooslobodilačke borbe; jačanje Armije kao čuvara mira i mirne izgradnje; slobodni izbori za Ustavotvornu skupštinu i borba za republikanski oblik vladavine; osiguranje najpunijih demokratskih prava naroda i što potpunije neposredno učešće širokih narodnih masa u organima vlasti i mobilizacija svih narodnih snaga za što bržu obnovu i izgradnju zemlje.

Na Kongresu je za pretsednika NFJ izabran Josip Broz Tito.

Jedna od prvih i najznačajnijih pobeda NF u ovom razdoblju bili su parlamentarni izbori za Ustavotvornu skupštinu održani novembra 1945. Za kandidate NF glasalo je 90,48% birača. 29 novembra 1945 Ustavotvorna skupština proglasila je Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju (FNRJ), čiji su temelji bili postavljeni još u toku NOB, na II Zasedanju AVNOJ-a u Jajcu 29 novembra 1943.

Tokom 1945, 1946 i 1947 uz učešće NF postignuti su kupni uspesi u obnovi i izgradnji zemlje. U kratkom roku izgrađeni su porušeni mostovi i uspostavljen železnički, rečni i pomorski saobraćaj. Obnovljen je veći deo porušenih gradova i sela. Samo u toku 1946 članovi Narodnog fronta dali su oko 125 miliona dobrovoljnih radnih časova na izgradnji zemlje.

II Kongres (26—28 septembra 1947) dao je ocenu rada i razvika NF sa posebnim osvrtom na njegovu ulogu u obnovi i izgradnji zemlje i na zadatke u vezi sa Prvim petogodišnjim planom, čije je izvršenje počelo 1947. U Rezoluciji donetoj na Kongresu istaknuta je potreba daljeg razvijanja NF, učvršćenja i omasovljenja njegovih organizacija, kao i miroljubiva politika Jugoslavije u međunarodnim odnosima.

III Kongres (9—12 aprila 1949) doneo je Programsku deklaraciju, Statut i Rezoluciju povodom klevetničke kampanje Informbiroa protiv FNRJ. Kongres je konstatovao da se NF organizaciono učvrstio i omasovio i da je u proteklom razdoblju postigao krupne rezultate na svim područjima svoje delatnosti. Samo 1948, naprimera, dao je preko 329 miliona dobrovoljnih radnih časova.

III Kongres je usvojio Program KPJ, pošto je ocenio da on izražava ciljeve i težnje NFJ.

Posle III Kongresa NFJ razvio je još življu političku i društvenu aktivnost u jačanju moralno-političkog jedinstva i socijalističke svesti naroda, u učvršćivanju narodne vlasti, u borbi protiv spoljnih pokušaja da se omete miran razvitak zemlje i izvršavanje Prvog petogodišnjeg plana. Na najznačajnijim objektima u 1949 i 1950 radilo je 11.300 brigada sa oko 1.200.000 članova NF, a na lokalnim akcijama preko 30.900 brigada. U tom periodu organizacije NF postigle su krupne uspehe kako u privrednom razvitku tako i u idejno-političkom i kulturnom radu na prosvetavanju naroda i stvaranju novih navika, shvatanja i odnosa.

U SISTEMU DRUŠTVENOG SAMOUPRAVLJANJA

Između III i IV Kongresa NFJ, 1950, uvedeno je radničko samoupravljanje u privrednim organizacijama, a ubrzo zatim sistem samoupravljanja je proširen i na druge oblasti društvenog života.

IV Kongres Narodnog fronta Jugoslavije odnosno Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije (22—25 februara 1953), utvrdio je osnovne ciljeve i zadatke, odredio karakter, mesto i ulogu SSRNJ u uslovima daljeg razvoja radničkog i društvenog samoupravljanja. Govoreći o tome u referatu na IV Kongresu, Edvard Kardelj je, između ostalog, istakao da Socijalistički savez:

»treba da bude politička osnova za sve državne i društvene samoupravne organe; tu, u širokoj diskusiji i kritici ti organi će biti pod stalnom kontrolom mase;

on treba da bude dovoljno širok po svojoj političkoj platformi, da bi omogućio učešće u njemu svakom građaninu koji se čestito odnosi prema društvenoj zajednici i prihvata opšte socijalističke ciljeve — bez obzira na ideološke i druge razlike u mišljenjima;

po metodama rada on treba da djeluje kao opštenarodni parlament koji stalno zasedava, u kome svaki dobronamerni građanin uvek može da iznese svoje mišljenje, svoje predloge i svoju kritiku po bilo kojim pitanjima društvenog života.

... Socijalistički savez... nije partija nego front svih onih naših radnih ljudi i njihovih raznih strujanja i mišljenja, koja se ujediniju na jednoj osnovnoj zajedničkoj težnji: boriti se za lepšu budućnost našeg naroda i za njegovo materijalno blagostanje izgrađivanjem socijalističkih društvenih odnosa.«

Pored odluke o promeni naziva Narodnog fronta Jugoslavije u Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije (SSRNJ), IV Kongres je doneo i Deklaraciju o ciljevima i zadacima SSRNJ. U Deklaraciji se, između ostalog, kaže:

»U uslovima kad radne mase već osiguravaju svoja osnovna demokratska prava neposrednom akcijom i učešćem u upravljanju privredom i državom, u uslovima neposrednog radničkog upravljanja u proizvodnji i slobodnog razvika zadružnog pokreta na selu, Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije predstavlja samostalni demokratski politički savez koji se bori za socijalizam i u kome su svi njegovi članovi u svemu ravnopravni i udruženi na osnovi zajedničkog socijalističkog cilja. On predstavlja političku tribinu na kojoj dolaze do izražaja različita shvatanja u borbi za naš dalji socijalistički razvitak. Čitav rad Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije razvija se na osnovi slobodne diskusije, kritike i borbe mišljenja.«

Odluke IV Kongresa SSRNJ uticale su na još veće angažovanje građana u društveno-političkom životu zemlje. Brz privredni razvitak, jačanje radničkog samoupravljanja i njegove materijalne osnove, uvođenje i razvijanje komunalnog sistema, uvođenje i razvijanje društvenog samo-

upravljanja i u javnim službama, čemu je znatno doprineo SSRNJ, istovremeno su delovali na dalje podizanje uloge i afirmacije Socijalističkog saveza i drugih društvenih organizacija.

SSRNJ I DRUGE POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE

Razvitkom društveno-političkog života u zemlji ostvaruje se široko udruživanje građana u najraznovrsnije društvene organizacije i udruženja. Ova udruženja i organizacije učlanjaju se u SSRN kao glavnu političku organizaciju sa ulogom koordinatora, inicijatora i pomagača razvika društveno-političkog života.

Danas u Jugoslaviji ima 111 društvenih organizacija sa oko 12 miliona članova. Samo devet većih organizacija — Savez sindikata, Narodna omladina, Savez boraca, Jugoslovenski crveni krst, Narodna tehnika, Savez za telesno vaspitanje »Partizan«, Savet društava za staranje o deci i omladini, Savez inženjera i tehničara i Streljački savez — ima više od 9,5 miliona članova. Društvene organizacije su kolektivni članovi SSRNJ.

Društvene organizacije deluju u svim oblastima društvenog života. Razvijanjem radničkog i društvenog samoupravljanja i komunalnog sistema njihova uloga u vaspitanju članova, prosvetavanju, tehničkom obrazovanju, razvijanju kulturnog i zabavnog života itd. sve više raste.

SSRN pomaže društvenim organizacijama, naročito u komuni i srezu, utiče na objedinjavanje njihove aktivnosti, razvija njihovu međusobnu saradnju i saradnju sa organima društvenog samoupravljanja i pomaže im da programe svoga rada usklade sa potrebama komune i šire zajednice itd. Društvene organizacije se konsultuju i sarađuju sa rukovodstvom SSRN u rešavanju problema iz njihove opšte i svakodnevnice aktivnosti, naprimera prilikom održavanja godišnjih skupština i kongresa na pitanjima programa rada, organizacionih i kadrovskih promena, međunarodnih veza, saradnje sa sličnim organizacijama i odgovarajućim ustanovama itd.

»Mnogobrojne društvene organizacije jugoslovenskih radnih ljudi — stručna, naučna, umetnička, staleška udruženja, učlanjena u Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije, — kaže se u Programu SKJ, — nisu mehaničke transmisije i automatski izvršioci gotovih odluka Saveza komunista i Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije. Rad tih organizacija zavisi u prvom redu od svesne aktivnosti njihovih članova. Pripadnost Socijalističkom savezu radnog naroda Jugoslavije ne krnji samostalnost i samoupravnost tih organizacija, već im, naprotiv, pomaže da svoju aktivnost uklope i vežu sa aktivnošću i ciljevima ogromne većine radnih ljudi.«

Članovi Saveza komunista u isto vreme su i članovi SSRNJ. Oni predstavljaju njegov najsvesniji deo. Sprovedeći odluke VI i VII Kongresa SKJ, komunisti svoju političku aktivnost najsvestranije razvijaju upravo u organizacijama SSRNJ.

O odnosima između SSRNJ i SKJ kaže se u Programu Saveza komunista Jugoslavije, između ostalog, sledeće:

»Savez komunista Jugoslavije deo je Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije. Aktivnost članova Saveza komunista Jugoslavije neprekidno se podvrgava sudu i oceni radnih ljudi. Članovi Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije prihvataju od komunista snagu socijalističkog ubeđenja, pretvarajući ga u široku socijalističku svest radnog naroda.

Vodeću ulogu u redovima Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije komunisti ne obezbeđuju nametanjem svojih idejno-političkih stavova, već snagom svog ubeđenja, zasnovanog na naučnom saznanju savremene stvarnosti i njenih osnovnih tendencija; neprestanim povezivanjem revolucionarne teorije s praktičnim radom na preobražavanju društvenih odnosa, pomažući radnim ljudima da u punoj meri ostvaruju svoja demokratska prava; idejnim i moralnim obogaćivanjem lika komunista, kome je komunizam, to konačno oslobođenje čoveka, najviša težnja kako u javnom, tako i u ličnom životu.«

Te odnose dalje je razradio VIII Plenum Saveznog odbora SSRNJ (juna 1958), na kome su razmatrani Program i ostale odluke VII Kongresa SKJ. Plenum je te odluke prihvatio kao smernice za budući rad SSRNJ do održavanja sledećeg kongresa SSRNJ.

ČLANSTVO I ORGANIZACIONA STRUKTURA SSRNJ

Članstvo u SSRNJ može biti individualno i kolektivno. Član SSRNJ može biti svaki punopravni građanin sa navršenih 18 godina života koji prihvata Program i Statut Saveza. Članom SSRNJ postaje se upisom u jednu od njegovih osnovnih organizacija.

Članovi SSRNJ imaju pravo: da na sastancima Saveza i u njegovoj štampi učestvuju u diskusiji i iznose svoja mišljenja o političkim, društvenim i organizacionim pitanjima i njegovoj delatnosti uopšte; da postavljaju pitanja i traže na njih odgovore; da se predlozima i žalbama obraćaju ma kom rukovodećem organu Saveza; da biraju organe Saveza i da u njih budu birani; da na sastancima iznose svoja mišljenja o radu svakog člana i organa Saveza.

Socijalistički savez radnog naroda je 31 decembra 1959 imao 6,398.915 članova ili 57,89% od ukupnog broja građana koji imaju pravo glasa. U organizaciji ima 2,642.337 žena ili 41,29% od ukupnog broja članova, a omladinaca i omladinki (građani do 25 godina starosti) 836.382 ili 13,07% od ukupnog broja članova (tabela 1).

Ovaj broj obuhvata one članove koji poseduju članske knjižice, redovno plaćaju članarinu i ispunjavaju ostale obaveze predviđene Statutom. Veliki broj građana, naročito na selu, zbog nedovoljnog poklanjanja pažnje organizacionim pitanjima u osnovnim organizacijama, pa i opštinskim rukovodstvima, nije evidentiran u SSRNJ. Međutim, građani koji iz tih razloga nisu individualno učlanjeni u SSRNJ vrlo aktivno učestvuju i rade u sindikalnim organizacijama, Narodnoj omladini ili drugim društvenim organizacijama i organima društvenog samoupravljanja.

Kolektivnim članom SSRNJ može postati svaka politička, ekonomska, kulturna i slična organizacija koja voljom većine svojih članova prihvati program SSRNJ i bori se za njega.

Socijalistički savez organizovan je na teritorijalnom principu. Njegove organizacije okupljaju članove prema teritoriji na kojoj žive: u naselju, selu, opštini, gradu, srezu, oblasti, pokrajini, republici. Organizaciono ustrojstvo je sledeće: u naselju (selu) — osnovna organizacija; u opštini — opštinska konferencija i opštinski odbor; u srezu — sreska konferencija i sreski odbor; u oblasti i pokrajini — oblasna odnosno pokrajinska konferencija i oblasni odnosno pokrajinski odbor; u narodnoj republici — kongres Socijalističkog saveza republike i glavni odbor; za Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju — kongres Socijalističkog saveza i Savezni odbor.

Svi rukovodeći organi Saveza, od najnižih do najviših, po pravilu, biraju se tajnim glasanjem i odgovaraju za svo

rad telima koja su ih izabrala. Viši organi mogu poništavati odluke nižih ako su one protivne programu i statutu SSRNJ. Viši rukovodeći organi dužni su da pomažu osnovnim organizacijama i nižim rukovodstvima u razvijanju njihovog rada i samostalnosti.

Pomoć viših organa nižim, i na taj način usklađivanje poslova po najvažnijim pitanjima, ostvaruje se pozivanjem članova nižih rukovodstava na sastanke viših, savetovanjima, obilaskom terena, slanjem ekipa u pojedinim akcijama, slanjem materijala (zapisnika, referata, izveštaja) i zaključaka sa sednica viših organa i dr.

OSNOVNA ORGANIZACIJA je osnova organizacije SSRNJ i njegove delatnosti. Ona se stvara na području jednog naselja ili sela ili se njena teritorija poklapa sa izborom jedinicom, a u nekim gradovima sa stanbenom zajednicom.

Osnovna organizacija vodi politiku SSRNJ na svom području. Ona to čini održavanjem skupova svojih članova, organizovanjem zborova i mitinga, raznih akcija i priredaba, širenjem štampe, kao i pojedinačnom, ličnom agitacijom svojih članova i saradnjom sa drugim društvenim organizacijama i organima društvenog samoupravljanja koji deluju na njenoj teritoriji. U osnovnoj organizaciji se usklađuju stavovi i dogovara o zajedničkim akcijama po određenim pitanjima koja se rešavaju kroz Socijalistički savez, organe vlasti, društvenog samoupravljanja i druge društvene organizacije.

Osnovna organizacija održava svoje sastanke prema potrebi. Jednom godišnje² održava redovnu konferenciju na kojoj se podnosi izveštaj o radu i bira izvršni organ — odbor, uglavnom od 15 do 30 članova. Članovi odbora osnovne organizacije biraju svog predsednika, sekretara i blagajnika. Konferencija osnovne organizacije bira i nadzorni odbor od 5 do 7 članova koji pregleda materijalno-finansisko poslovanje i o tome podnosi izveštaj na godišnjoj skupštini organizacije.

Odbori izvršavaju odluke organizacija, rešavaju tekuća pitanja i pripremaju sastanke organizacija. Za izvršenje određenih zadataka i sprovođenje pojedinih odluka oni prema potrebi formiraju komisije i grupe (za organizaciona pitanja, idejno-vaspitni rad, društvene organizacije, društveno samoupravljanje, politički rad među ženama itd). Te komisije odnosno grupe, sastavljene od članova odbora i članova organizacije koji imaju sklonost i stručne kvalifikacije za određene delatnosti, vrše analizu i pripremaju materijale po određenim pitanjima itd.

Odluke odbora, skupova i godišnjih skupština donose se većinom glasova prisutnih članova.

Članarina je izvor finansijskih sredstava i elemenat u obavezama koje ispunjavaju članovi SSRNJ.

Članarina u Socijalističkom savezu jednaka je za sve članove i iznosi 10 din. mesečno. Članovi SSRNJ koji su istovremeno i članovi Narodne omladine Jugoslavije plaćaju 2 din. mesečno na ime članarine u SSRNJ.

TABELA 1 — BROJ ČLANOVA SSRNJ PO REPUBLIKAMA 31 DECEMBRA 1959

Republika	Ukupan broj birača	Ukupan broj članova SSRNJ	% članova SSRNJ od ukupnog broja birača	Ukupan broj žena-članova SSRNJ		Ukupan broj članova SSRNJ do 25 godina starosti	
				broj	%	broj	%
Srbija	4,684.482	2,619.532	55,92	1,025.543	39,14	339.668	12,97
Hrvatska	2,661.385	1,284.343	48,26	501.435	39,04	147.828	11,51
Slovenija	1,030.145	668.776	64,92	324.982	48,59	82.789	12,37
Bosna i Hercegovina	1,705.214	1,188.087	69,67	514.576	43,31	180.848	15,22
Makedonija	732.792	452.011	61,68	183.237	40,54	59.308	13,12
Crna Gora	239.006	186.166	77,89	92.604	49,74	25.941	13,93
Ukupno u FNRJ	11,053.024	6,398.915	57,89	2,642.337	41,29	836.382	13,07

² Predlogom novog Statuta SSRNJ, koji će biti podnesen V Kongresu, predviđa se održavanje redovnih konferencija osnovne organizacije jednom u 2 godine, kao i opštinskih i sreskih, a oblasnih i pokrajinskih jednom u 4 godine.

Odluku o visini članarine donosi Savezni odbor SSRNJ.

SSRNJ imao je na dan 31.XII.1959 godine 23.431 osnovnu organizaciju, a u njihovim odborima 244.213 članova.

ORGANIZACIJA SSRNJ U OPŠTINI I SREZU obuhvata sve osnovne organizacije svog područja. Opštinska odnosno sreska konferencija je najviši rukovodeći organ na području opštine odnosno sresa. Redovne konferencije opštinske organizacije održavaju se jednom godišnje² a sreske jednom u dve godine. Te konferencije pretresaju izveštaj o radu odbora i nadzornog odbora, odlučuju o njima i rešavaju o narednim zadacima i daljem radu organizacije.

Sreski i opštinski odbori većih opština biraju iz svoje sredine pretседništva, a opštinski odbori manjih opština sekretarijate. Oni pripremaju sednice odbora, rešavaju tekuća pitanja, sprovode zaključke i odluke sreskih i opštinskih odbora, prate rad organizacija na terenu.

Pretседništvo čine pretседnik, sekretar i potreban broj članova odbora. Pretседništva sreskih odbora imaju obično od 15 do 21 člana, a pretседništva opštinskih odbora od 9 do 15 članova. U sekretarijate opštinskih odbora (koji ne biraju pretседništva) ulaze pretседnik, sekretar, blagajnik i od 7 do 11 članova. Pretседništva sreskih i opštinskih odbora odnosno sekretarijati opštinskih odbora prema potrebi formiraju komisije kao pomoćna tela za izvršavanje određenih zadataka (za organizaciona pitanja, za idejno-vaspitni rad, za društveno samoupravljanje, za društvene organizacije, za rad među ženama itd.). Komisije analiziraju razne probleme, organizuju sastanke, diskusije i razgovore, pripremaju materijale za diskusiju na sastancima odbora.

U 814 opštinskih odbora bilo je 31.XII.1959 g. 33.162 člana, a u 75 sreskih odbora 5.893 člana. Broj članova u sreskim odborima kreće se od 45 do 150, a u opštinskim odborima od 25 do 65.

U OBLASTI I POKRAJINI. U Autonomnoj Kosovsko-Metohiskoj Oblasti najviši rukovodeći organ Socijalističkog saveza je oblasna konferencija, a u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini pokrajinska konferencija. Redovne oblasne i pokrajinske konferencije održavaju se jednom u dve godine,² a vanredne prema potrebi.

Na konferencijama se bira oblasni i pokrajinski odbor i nadzorni odbor. Oblasni i pokrajinski odbor iz svoje sredine biraju pretседništva kao izvršne organe. Pretседništva formiraju kao pomoćne organe komisije.

Oblasni odbor ima 111 članova (59 Šiptara, 31 Srbina, 17 Crnogoraca, 4 Turčina), a Pokrajinski 101 (62 Srbina, 27 Mađara, 3 Hrvata, 1 Crnogorca, 3 Rumuna, 3 Slovaka, 1 Rusina i 1 neopredeljen).

U NARODNOJ REPUBLICI. Celokupno članstvo SSRNJ u jednoj narodnoj republici ujedinjeno je u SSRN republike.

Najviši rukovodeći organ SSRN u republici je kongres. Redovni kongres raspravlja o izveštaju glavnog i nadzornog odbora i rešava o njima, određuje naredne zadatke i bira glavni i nadzorni odbor. Kongres saziva glavni odbor. Vanredni kongres može se sazivati na inicijativu glavnog odbora ili na zahtev jedne trećine sreskih odnosno opštinskih organizacija. Odluke kongresa su punovažne ako kongresu prisustvuju delegati koji predstavljaju najmanje dve trećine ukupnog broja članova i ako su donete većinom glasova prisutnih delegata. Delegati kongresa biraju se na opštinskim izbornim konferencijama po ključu koji odredi glavni odbor.

Najviši rukovodeći organ između dva kongresa je glavni odbor SSRN republike. Glavni odbori na svojim prvim sednicama biraju pretседnika i sekretara SSRN republike.

Za rukovođenje tekućim radom i sprovođenje odluka glavnog odbora između dve sednice odbora glavni odbor bira iz svoje sredine pretседništvo u koje ulaze pretседnik, sekretar i potreban broj članova.

Pretседništva glavnih odbora formiraju svoja pomoćna tela za izvršenje određenih zadataka — organizaciono-političke sekretarijate; stalne komisije (za društveno samoupravljanje; za društvene organizacije; za politički rad među ženama; za štampu; za idejno-vaspitni rad i dr.) kao i povremene komisije za izvršenje određenih zadataka.

Broj članova glavnog i nadzornog odbora određuje kongres. Na poslednjim republičkim kongresima u šest glavnih odbora ukupno je izabran 771 član.

ORGANIZACIJA SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA JUGOSLAVIJE obuhvata sve organizacije, celokupno članstvo Socijalističkog saveza na teritoriji FNRJ. Najviši organ SSRNJ je kongres. Redovni kongres saziva Savezni odbor. Vanredni kongres može sazvati Savezni odbor na svoju inicijativu ili na zahtev SSRN dve narodne republike. Izbor delegata za kongres vrši se na opštinskim izbornim konferencijama prema pravilniku za izbor delegata za kongres koji donosi Savezni odbor SSRNJ.

Zadaci kongresa su: da donosi program i statut Saveza i vrši izmene u njima; pretresa izveštaje Saveznog i Nadzornog odbora i rešava o njima; odlučuje o narednim zadacima i daljem radu Saveza; bira i razrešava Savezni i Nadzorni odbor SSRNJ.

Najviši rukovodeći organ SSRNJ između dva kongresa je Savezni odbor, koji predstavlja SSRNJ u zemlji i u odnosima sa socijalističkim partijama, organizacijama i drugim pokretima u svetu.

Broj članova Saveznog i Nadzornog odbora SSRNJ određuje kongres.

Na IV Kongresu SSRNJ, 1953, u Savezni odbor izabranu je 155 članova.

Savezni odbor je za pretседnika SSRNJ izabrao Josipa Broza Tita, a za generalnog sekretara Edvarda Kardelja.

Za rukovođenje tekućim radom i sprovođenje odluka Saveznog odbora između njegove dve sednice Savezni odbor bira iz svoje sredine pretседništvo, u koje, prema Statutu, obavezno ulaze pretседnik i generalni sekretar SSRNJ. Sadašnje Pretседništvo Saveznog odbora SSRNJ ima 25 članova.

Za sprovođenje tekućih zadataka Pretседništvo Saveznog odbora ima sledeće pomoćne organe: Organizaciono-politički sekretarijat, Komisiju za idejno-vaspitni rad, Komisiju za društveno samoupravljanje, Komisiju za društvene organizacije, Komisiju za štampu, Komisiju za politički rad među ženama i Komisiju za međunarodne veze.

Savezni odbor SSRNJ od IV Kongresa do danas održao je 10 plenarnih sednica. Na njima su raspravljana najvažnija pitanja unutrašnje i spoljne politike i data orijentacija organizacijama u kom pravcu da usmere svoju aktivnost. Na plenumima se, između ostalog, raspravljalo: o značaju izbora i karakteru nove Narodne skupštine, o rezultatima i perspektivi privrednog sistema, o tekućim problemima saradnje sa međunarodnim socijalističkim pokretima (II Plenum, 18 septembra 1953); o mestu i ulozi sindikata u daljoj borbi za izgradnju socijalizma (III Plenum, 9 juna 1954); o ekonomskim problemima (IV Plenum, 27 novembra 1955); o političkim i organizacionim pitanjima SSRNJ, o radu na poboljšanju društvenog položaja žene (V Plenum, 18—19 aprila 1956); o izborima za narodne odbore opština i srezova (VI Plenum, 9 septembra 1957); o rezultatima socijalističke izgradnje zemlje, o političkim pripremama za izbore za Saveznu i republičke narodne skupštine (VII Plenum, 10 januara 1958); o zadacima SSRNJ u vezi sa VII Kongresom Saveza komunista Jugoslavije (VIII Plenum, 24 juna 1958); o problemima socijalističke politike na selu (IX Plenum, 5—6 maja 1959); i o aktuelnim organizaciono-političkim pitanjima i zadacima Saveza i o saradnji SSRNJ sa radničkim i drugim naprednim partijama i pokretima u svetu (X Plenum, 15 decembra 1959).

DRUŠTVENO-POLITIČKA AKTIVNOST

Angažovanje milionskog članstva Socijalističkog saveza izraženo je u aktivnosti na svim poljima društvenog života, u izvršavanju zadataka postavljenih na kongresima, plenumima, konferencijama i sastancima organizacija i organa SSRNJ.

Problematika društvenog samoupravljanja, usavršavanje komunalnog sistema, razvitak u oblasti privrede i u vezi s tim rešavanje problema društvenog i ličnog standarda kao i ideološko-politička i kulturna delatnost su osnovna pitanja kojima se bavi SSRNJ kao politička organizacija.

S obzirom da je oko milion članova SSRNJ aktivno uključen u *organe društvenog samoupravljanja*, narodne odbore i njihove savete, a u cilju da ovi organi što više doprinesu društvenoj zajednici i pravilno upravljaju sredstvima koja su im poverena, SSRNJ vodi stalnu brigu o njihovom radu. Na sastancima i konferencijama u Socijalističkom savezu razmatraju se problemi kojima se bave i organi radničkog i društvenog samoupravljanja, obezbeđuje da se o njima u javnosti diskutuje, kritikuje negativne pojave i tendencije i tako potstiče na aktivnost i jačanje odgovornosti ovih organa. Takvom aktivnošću i ulogom SSRNJ postaje bitan sastavni deo mehanizma društvenog samoupravljanja.

Težište rada SSRNJ na jačanju socijalističkih društvenih odnosa je u *komuni*, gde uz učestvovanje velikog broja građana delatnost organa samoupravljanja najviše dolazi do izražaja. Tu su radnički saveti, narodni odbori sa većima i savetima, zborovi birača, školski odbori, upravni odbori i saveti zemljoradničkih zadruga, kućni saveti, stanbene zajednice. Na sastancima SSRNJ raspravlja se o razvitku i problemima komune, mesta, naselja i preko organa samoupravljanja utiče na njihov razvitak.

Poslednjih nekoliko godina organizacije SSRNJ poklanjaju posebnu pažnju osnivanju i radu stanbenih zajednica, koje građanima omogućuju da sami, uz pomoć narodnih odbora, rešavaju mnoge probleme svog svakodnevnog života. Stanbene zajednice u mnogim gradovima i industrijskim centrima otvaraju servise za pomoć ženi i porodici, ustanove za dnevni boravak dece, za kulturni i zabavni život i sl. V Plenum Saveznog odbora SSRNJ (april 1957) posebno je istakao značaj razvijanja stanbenih zajednica za poboljšanje društvenog položaja žene.

Preko zborova birača, konferencija, raznih savetovanja, zatim preko štampe i radija, raznih publikacija organizacije SSRNJ pokreću diskusiju o pojedinim *merama organa narodne vlasti* (od narodnog odbora do Savezne narodne skupštine). Prilikom donošenja akata važnih za dalji privredni i uopšte društveni razvitak i život građana pretihodno se vodi diskusija o njima u organizacijama SSRNJ. Članovi SSRNJ daju predloge i sugestije za izmene i dopune pojedinih mera, rešavanje raznih pitanja. Takođe organizacije SSRNJ razvijaju političku aktivnost na objašnjavanju mera saveznih i republičkih organa vlasti i narodnih odbora.

Organizacije i organi SSRNJ su nosioci aktivnosti u pripremama i učešću na *izborima*. Savezni odbor je posvetio izborima II, V i VII Plenum. Politička aktivnost SSRNJ posebno je došla do izražaja 1957 u izborima za narodne odbore opština i srezova i 1953 i 1958 u izborima za poslanike Savezne i republičkih narodnih skupština. Rezultati izbora pokazuju veliku aktivnost i uticaj SSRNJ na birače.

Privredni razvitak nameće niz pitanja koja se rešavaju uz učešće organizacija Socijalističkog saveza kao glavne političke snage. SSRNJ razvija naročito živu političku aktivnost prilikom donošenja društvenih planova privrednog razvitka. Stavovi i odluke SSRNJ inspirišu i iniciraju nove poduhvate i otvaraju perspektive daljeg razvoja privrede. Savezni odbor SSRNJ je na svojim plenarnim sednicama održanim posle IV Kongresa raspravljao o aktuelnim privrednim problemima i merama za usavršavanje privrednog sistema (II Plenum — Rezultati i perspektive privrednog razvitka u Jugoslaviji, IV Plenum — Naši ekonomski problemi, i IX Plenum — Problemi socijalističke politike

na selu). Na brojnim sednicama glavnih odbora SSRN republika, sreskih i opštinskih odbora kao i osnovnih organizacija SSRNJ raspravljalo se o privrednim problemima i mobilisalo članstvo da pruži podršku izvršenju privrednih zadataka.

Aktivnost SSRNJ na selu usmerena je na borbu za razvijanje i jačanje socijalističkih društvenih odnosa i privredni razvitak sela, za razvijanje raznih oblika zadrugarstva i kooperacije sa individualnim poljoprivrednim proizvođačima, za otklanjanje zaostalosti i konzervativizma i za podizanje kulturnog nivoa radnih ljudi sela. Posebno mesto u aktivnosti na ovom području imaju stavovi i zaključci IX Plenuma SO SSRNJ. Plenum je ukazao na perspektive i zadatke organizacija SSRNJ u narednim godinama u rekonstrukciji poljoprivrede i razvijanju i jačanju socijalističkih odnosa na selu.

Svestranu društveno-političku aktivnost SSRNJ razvio je i na rešavanju problema vezanih za *društveni i lični standard* građana. Ta aktivnost dolazi najviše do izražaja u pokretanju i sprovođenju konkretnih akcija u komuni kao što su: uvođenje mesnog samodoprinosu i organizovanje dobrovoljnih besplatnih radova na izgradnji vodovoda, kanalizacije, puteva, mostova, škola, kulturnih ustanova i ustanova za decu, na elektrifikaciji sela, na poboljšavanju snabdevanja, organizovanju društvene ishrane i slično. Organizacije SSRNJ dale su inicijativu i za racionalnu i jevtiniju gradnju stanova i raznih objekata društvenog standarda. Aktivnost SSRNJ na organizovanju lokalnih radnih akcija, naročito u nekim mestima, znatno doprinosi rešavanju lokalnih privrednih i društvenih problema.

Na području socijalne i zdravstvene zaštite, organizacije SSRNJ takođe daju inicijativu u cilju unapređenja ovih službi.

Društveno-politička aktivnost Socijalističkog saveza ne iscrpljuje se samo na zadacima socijalističke izgradnje zemlje. SSRNJ razvija aktivnost i na objašnjavanju jugoslovenske *spoljne politike*. Organizacije i rukovodstva SSRNJ redovno obaveštavaju svoje članove o svim krupnijim međunarodnim događajima, objašnjavaju njihovu suštinu i uzroke kao i stavove i odnos Jugoslavije prema njima. U tom cilju SSRNJ organizuje brojne konferencije, predavanja i zborove.

Veliki deo svoje aktivnosti organizacije SSRNJ usmeravaju na razvijanje raznih oblika *idejno-vaspitnog i kulturno-prosvetnog rada*.

Socijalistički savez stara se o razvoju svih oblika kulturnog i idejnog vaspitanja (biblioteka, domova kulture, kulturno-prosvetnih društava, radija, štampe, izdavačke delatnosti, radničkih i narodnih univerziteta i dr.) i jačanju organa društvenog samoupravljanja u ovoj oblasti. SSRNJ nastoji da mnogobrojne inicijative i aktivnosti na idejnom i kulturno-prosvetnom polju koordinira, pokreće i usmerava i da u razne forme ove delatnosti uključi što veći broj svojih članova i ostalih građana. Organizacije SSRNJ često i same organizuju razne kulturno-prosvetne manifestacije, a osobito tamo gde ne deluju druge kulturno-prosvetne organizacije. Forme ove aktivnosti su raznovrsne: predavanja, seminari, kursevi (opšteobrazovni, domaćički, zdravstveni), škole, klubovi i druge.

Rad na ovom području je utoliko važniji, jer se svake godine u privredi i javnim službama zapošljava prosečno 180.000 novih lica, većinom sa sela, što zahteva posebne napore svih ustanova i organizacija za razvijanje idejno-vaspitnog i kulturno-prosvetnog rada.

IZDAVAČKA DELATNOST

Štampa i publikacije SSRNJ imaju važnu ulogu u informisanju njegovog članstva kao i svih građana i podizanju njihovog idejno-političkog nivoa.

Oko 100 listova sa oko 116 miliona primeraka godišnjeg tiraža su organi SSRNJ.

Najvažniji dnevni i nedeljni listovi u zemlji su organi SSRNJ: »Borba«, organ SSRNJ (izlazi u tri izdanja: Beograd, Zagreb i Titograd); »Politika«, organ SSRN Srbije;

»Vjesnik«, organ SSRN Hrvatske, »Oslobođenje«, organ SSRN Bosne i Hercegovine; »Nova Makedonija«, organ SSRN Makedonije; »Pobjeda«, organ SSRN Crne Gore; »Delo«, organ SSRN Slovenije; »Dnevnik«, na srpskohrvatskom i »Mađar so« na mađarskom, organi SSRN APV; »Jedinstvo« na srpskohrvatskom i »Rilindja« na šiptarskom jeziku, organi SSRN AKMO, zatim »Slobodna Dalmacija«, »Glas Slavonije« i dr. Većina srezova u zemlji ima nedeljne listove kao organe sreskih odbora SSRN.³

Svi glavni odbori SSRN republika izdaju mesečne bilten u kojima se razmatraju problemi iz rada rukovodstava i organizacija SSRN. Savezni odbor SSRNJ izdaje »Bilten« za inostranstvo na engleskom, nemačkom i španskom jeziku.

Važniji materijali iz delatnosti Socijalističkog saveza (sa kongresa, plenuma i savetovanja) štampaju se i u posebnim publikacijama koje izdaje novinsko-izdavačko preduzeće »Kultura«, čiji je osnivač Savezni odbor SSRNJ.

MEĐUNARODNE VEZE

SSRNJ je razvio kontakte sa mnogim socijalističkim i drugim progresivnim partijama i pokretima u svetu.

Od IV Kongresa SSRNJ do kraja 1959 učinjene su SSRNJ 64 zvanične posete predstavnika raznih socijalističkih i drugih progresivnih partija i pokreta (22 delegacije i 42 ličnosti). U istom periodu SSRNJ je uputio 19 zvaničnih delegacija i 20 zvaničnih predstavnika socijalističkih i drugim progresivnim partijama i pokretima u svetu.

SSRNJ je uspostavio kontakte i saradnju sa Socijalističkom partijom Italije (Partito socialiste italiano), Socijalističkom partijom Belgije (Parti socialiste Belge), Norveškom radničkom partijom (Det Norske Arbeiderparti), Laburističkom partijom Velike Britanije (The Labour Party of Great Britain), socijal-demokratskim partijama Danske (Social Democratic Party of Denmark), Švedske (Social democratic Workers Party of Sweden), Švajcarske (Sozialdemokratische Partei der Schweiz) i Nemačke (Sozialdemokratische Partei Deutschlands). Više susreta i kontakta bilo je sa predstavnicima Socijal-demokratske partije Španije i nekim drugim naprednim organizacijama — Ujedinjenom partijom socijalističke levice Francuske (Parti d'Union de la Gauche Socialiste), Socijalističkom akcijom Španije (Accion Socialista), Međunarodnim udruženjem za socijalističke studije (International Society for Socialist Studies) i dr.

Bilo je kontakta između SSRNJ i nekih političkih organizacija istočnoevropskih zemalja: Patriotskog fronta Mađarske (Hafazisas Nepfront), Otečestvenog fronta Bugarske i dr.

Socijalistički savez je naročito proširio veze i saradnju sa socijalističkim i drugim naprednim pokretima Azije i Afrike. Uspostavljeni su kontakti i vršena razmena mišljenja i iskustava sa predstavnicima niza socijalističkih i drugih masovnih naprednih pokreta u ovim zemljama. Socijalistički savez održava redovne odnose sa organizacijom socijalističkih partija aziskih zemalja — Aziskom socijalističkom konferencijom (Asian Socialist Conference), kao i sa pojedinim socijalističkim i drugim naprednim partijama. Pri tome se posebno ističu odnosi sa Socijaldemokratskom partijom Japana (Social Democratic Party of Japan), Socijalističkom partijom Burme (Burma Socialist Party), Narodnosocijalističkom partijom Indije (Praja Socialist Party), Socijalističkom partijom Cejlona (Lanka Sama Samaja Party) i Nepalskim kongresom (Nepali Congress).

SSRNJ je uspostavio kontakte i saradnju i sa naprednim pokretima i organizacijama u nekim zemljama Bliskog Istoka i Afrike, kao što su Nacionalna Unija Ujedinjene Arapske Republike (National Union of UAR), partija Neodestur

u Tunisu (Parti Neodestour de Tunisie), partija Istiklal u Maroku (Parti de l'Istiqlal), Front nacionalnog oslobođenja Alžira (Front de la Liberation national Algérien), Unija stanovništva Kameruna (Union des Populations du Cameroun), Socijalistička partija Libana (Socialist Progressive Party) i dr.

Uspostavljeni su kontakti i razvijena saradnja i sa nekim radničkim i socijalističkim partijama i progresivnim pokretima u zemljama Latinske Amerike, kao: Socijalističkom partijom Čilea (Partido Socialista de Chile), socijalističkim partijama Urugvaja (Partido Socialista de Uruguay), Argentine (Partido Socialista de Argentina), Brazilije (Partido Socialista Brasileiro), Ekvadora (Partido Socialista Ecuatoriano), Narodnorevolucionarnim pokretom Bolivije (Movimiento Nacionalista Revolucionario), Demokratskom akcijom Venecuele (Accion Democratica), Pokretom »26 jul« na Kubi (26 th of July Movement) i Partijom nacionalnog oslobođenja Kostarike (Partido de la Liberacion Nacional de Costa Rica).

U svojoj međunarodnoj aktivnosti SSRNJ je doprinio boljem i svestranijem sagledavanju stavova i razmeni iskustava putem diskusionih sastanaka, razmene predavača, seminara, studijskih sastanaka i nizom drugih raznovrsnih formi saradnje kao što su: akcije solidarnosti, stručna pomoć, povezivanje i saradnja lokalnih organizacija i kolektiva, razmena novinara, uzajamno objavljivanje članaka, diskusija i drugih materijala u štampi, razmena predavača, zajedničko objavljivanje većih publikacija, razmena informacija i materijala, radnički turizam itd.

Predstavnici SSRNJ su učestvovali, iako uglavnom u svojstvu posmatrača, na sastanku Svetskog saveta za mir na Cejlonu (World Council of Peace) 1957, Azisko-afričkoj konferenciji solidarnosti (Afro-Asian Solidarity Conference) u Kairu 1957, Kongresu za razoružanje i međunarodnu saradnju (Congress for Disarmament and International Cooperation) u Štokholmu 1958, IV Svetskoj konferenciji protiv atomskih i hidrogenskih bombi (World Conference Against A and H Bombs) u Japanu 1958, zatim na antikolonijalnim konferencijama zemalja Mediterana i Srednjeg Istoka (Anticolonial Conference of the Mediterranean and the Middle East) u Atini i Rimu 1958 i Beogradu 1959, na sastancima Biroa Aziske socijalističke konferencije (Asian Socialist Conference) u Bombaju 1957, Sveafričkoj narodnoj konferenciji (All-African National Conference) u Tunisu 1960 itd. Pored toga, uspostavljeni su kontakti sa Svetskim savetom za mir i izvršena razmena delegacija sa Sovjetskim komitetom za zaštitu mira.

Društvene organizacije-kolektivni članovi SSRNJ takođe održavaju kontakte i saradnju sa mnogim međunarodnim organizacijama. U rukovodećim organima međunarodnih organizacija, a pre svega u izvršnim organima, zastupljene su 52 jugoslovenske društvene organizacije.

IZVOR: Josip Broz Tito: Narodni front kao općenarodna politička organizacija, »Komunist«, br. 3, 1947;

Edvard Kardelj: Karakter, politika i zadaci Narodnog fronta Jugoslavije — Put nove Jugoslavije, izdanje »Kultura«, Beograd—Zagreb, 1946;

Moma Marković: osvrt na razvitak Narodnog fronta Jugoslavije izdanje Narodnog fronta Jugoslavije, 1948;

Program i Statut Narodnog fronta Jugoslavije — izdanje Narodnog fronta Srbije, 1945; — II Kongres Narodnog fronta Jugoslavije — izdanje Narodnog fronta Jugoslavije, 1947; III Kongres Narodnog fronta Jugoslavije — izdanje Saveznog odbora Narodnog fronta, 1949; IV Kongres Narodnog fronta Jugoslavije (Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije, »Kultura«, Beograd, 1953; — V Kongres Komunističke partije Jugoslavije, »Kultura«, 1948; — VI Kongres Komunističke partije Jugoslavije (Saveza komunista Jugoslavije, »Kultura«, Beograd, 1952; VII Kongres Saveza komunista Jugoslavije, »Kultura«, Beograd, 1958; Četvrti plenum Saveznog odbora SSRNJ, »Komunist«, br. 11/12, 1955; Peti plenum Saveznog odbora SSRNJ — »Politička dokumentacija«, br. 1/1957, »Kultura«, Beograd; Šesti plenum Saveznog odbora SSRNJ — »Politička dokumentacija«, br. 4/1957, »Kultura«, Beograd; Sedmi plenum Saveznog odbora SSRNJ »Politička dokumentacija«, br. 1/1958, »Kultura«, Beograd; Osmi plenum Saveznog odbora SSRNJ »Politička dokumentacija«, br. 4/1958, »Kultura«, Beograd; Deveti plenum Saveznog odbora SSRNJ, »Politička dokumentacija« (posebno izdanje), »Kultura«, Beograd, 1959; Deseti plenum Saveznog odbora SSRNJ, »Politička dokumentacija« (posebno izdanje), »Kultura«, Beograd, 1959.

R. Š. — M. K. — Đ. B.

³ Za nacionalne manjine, kao posebni organi SSRN, izlaze listovi na češkom, rusinskom, rumunskom i drugim manjinskim jezicima: »Birlik«, organ SSRN Makedonije za tursku nacionalnu manjinu (Skopje); »Flaka e Vilzinut«, organ SSRN Makedonije za šiptarsku nacionalnu manjinu (Skopje); »Hlas Ludu« (Glas naroda), organ SSRN APV za slovačku nacionalnu manjinu (Bački Petrovac); »Liberateea«, organ SSRN APV za rumunsku nacionalnu manjinu, Vršac; »Rusko slovo«, organ SSRN Sreza Vršac za Rusine; »Voce (la) del Popolo«, organ SSRN Rijeka za italijansku nacionalnu manjinu i dr.

PROSLAVA 40-GODIŠNJICE KPJ I SKOJ-a U JUBILARNOJ 1959 GODINI

Proslava 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a kako po značaju, širini i broju priredbi koje su joj bile posvećene, tako po odzivu u narodu, bila je najveća svenarodna proslava u Jugoslaviji posle pobeđe Revolucije.

U proslavi su, pored SKJ, NOJ i SSJ, uzele učešća i ostale društvene organizacije, Savez boraca, Savez ženskih društava, Narodna tehnika i druge.

U jubilarnoj 1959 pokrenut je veliki broj akcija koje su dale značajne rezultate trajne vrednosti. Niz akcija koje su započete u tom okviru nastaviće se i ubuduće u vidu stalne delatnosti mnogobrojnih institucija društvenih organizacija.

Na osnovu zaključaka prve sednice Odbora za proslavu, održane 9 oktobra 1958, formirani su odbori za proslavu u svim narodnim republikama i oblastima, u srezovima i opštinama, a negde i mesni odbori i odbori radnih kolektiva, u koje su ušli predstavnici društvenih organizacija i stariji aktivisti radničkog pokreta. Takođe je formiran poseban Odbor za proslavu 40-godišnjice SKOJ-a. U JNA formiran je Odbor za proslavu 40-godišnjice u jedinicama Jugoslovenske narodne armije. Odbori za proslavu su koordinirali rad društvenih organizacija, organizovali glavne priredbe i saradivali u raznim akcijama u toku jubilarne godine.

Za proslavu je štampan plakat na svim jugoslovenskim jezicima i jezicima nacionalnih manjina u ukupnom tiražu od 363.000 primeraka. Plakat je delo akademskog slikara Đorđa Andrejevića-Kuna i štampan je u dva formata. Rešenje plakata poslužilo je i za izdanje jubilarnih poštanskih maraka, koje su štampane u tri miliona primeraka i rasprodate u toku jubilarne godine.

SVEČANE SEDNICE, AKADEMIJE I PROSLAVE. Među priredbama i svečanostima posvećenim 40-godišnjici Komunističke partije i SKOJ-a, održanim u jubilarnoj godini, najznačajnije su bile akademije i proslave u danima oko 31. oktobra, godišnjice Kongresa ujedinjenja.

19 aprila u Beogradu održana je svečana sednica Centralnog komiteta, na kojoj je generalni sekretar SKJ Josip Broz Tito održao referat »Četrdeset godina revolucionarne borbe Komunističke partije Jugoslavije«. Pored članova CK SKJ, sednici su prisustvovali istaknuti borci radničkog pokreta, neki učesnici Prvog i Drugog kongresa KPJ, veći broj predstavnika političkih i društvenih organizacija iz cele zemlje, predstavnici najviših državnih organa i Jugoslovenske narodne armije, omladine, beogradskih radnih kolektiva, javni i kulturni radnici Beograda i drugi. Na sednici su donete odluke o podizanju spomenika Socijalističkoj revoluciji naroda Jugoslavije, o osnivanju Muzeja revolucije naroda Jugoslavije i o podizanju spomenika Karl Marxu, Fridrihu Engelsu i Vladimiru Iljiču Lenjinu.

Posle svečane sednice održan je veliki miting, a uveče svečane priredbe u hali Beogradskog sajma.

Tih dana održane su svečane akademije i narodni zborovi u svim republičkim centrima i drugim krajevima širom zemlje. Samo na mitinzima u glavnim gradovima republika učestvovalo je preko milion ljudi. Tom prilikom održani su značajni govori koji su objavljeni preko štampe, radija i televizije.

23 aprila u Beogradu počeo je rad IV Kongres Saveza sindikata Jugoslavije, u prisustvu 2.000 delegata i članova 31 delegacije inostranih sindikalnih i radničkih organizacija. U svom pozdravnom govoru na Kongresu generalni sekretar

SKJ Josip Broz Tito istakao je značaj 40-godišnjice Partije i osnivanja odnosno ujedinjenja revolucionarnih sindikata.

U oktobru održana je posebna komemorativna svečanost posvećena uspomeni sedmorice poginulih sekretara SKOJ-a, a sama proslava 40-godišnjice SKOJ-a održana je 10 oktobra, na dan godišnjice Osnivačke konferencije SKOJ-a. Tom prilikom je na svečanoj sednici Centralnog komiteta Narodne omladine Jugoslavije održan referat o 40-godišnjici SKOJ-a i doneta odluka o podizanju spomenika sedmorici sekretara SKOJ-a u Zagrebu. U Beogradu, Zagrebu i drugim krajevima u celoj zemlji održani su tog dana ili u toku godine omladinski mitinzi i razne druge priredbe na kojima je učestvovao i veliki broj ostalih građana.

Sa 40-godišnjicom KPJ i SKOJ-a bile su povezane i proslave raznih praznika, naprimer, 1 Maja, Dana borca, 29 Novembra, pa i raznih republičkih i lokalnih godišnjica.

Među velikim narodnim zborovima u toku 1959 godine ističu se naročito sledeći:

14 juna — narodni zbor povodom proslave 15-godišnjice formiranja osam srpskih divizija u Nišu; govorio član CK SKJ Dragi Stamenković pred 70.000 građana.

5 jula — narodni zbor u Štipu posvećen proslavi 15-godišnjice formiranja IV Makedonske brigade; govorio član CK SKJ Ljupčo Arsov pred 50.000 građana;

5 jula — proslava 15-godišnjice formiranja 32 divizije u Križevcima; govorio sekretar Izvršnog komiteta CK SKJ Aleksandar Ranković pred 100.000 građana;

12 jula — veliki slet radničkih kulturno-prosvetnih društava Slovenije u Celju povodom 24-godišnjice prvog sleta ovih društava; govorio član CK SKJ Franc Leskošek, pred 20.000 učesnika;

27 jula — narodni zbor u Sokolcu povodom Dana ustanka naroda Bosne i Hercegovine; govorio član Izvršnog komiteta SKJ Svetozar Vukmanović pred 30.000 ljudi;

30 avgusta — omladinski zbor u Zagrebu u okviru zbora izviđača Jugoslavije sa nazivom »V Zemaljska konferencija KPJ«; prisustvovalo 30.000 omladinki i omladinaca;

27 septembra — veliki zbor u Kragujevcu posvećen anti-fašističkoj borbi naroda ovog kraja, a naročito zboru Narodnog fronta slobode održanom u Kragujevcu 25.VIII.1935; govorio član Izvršnog komiteta CK SKJ Petar Stambolić pred 100.000 građana;

11 oktobra — miting u Beogradu u čast 40-godišnjice osnivanja SKOJ-a; govorio član CK SKJ Rato Dugonjić pred 40.000 omladinki i omladinaca;

11 oktobra — na Dan ustanka naroda Makedonije — svečano otvaranje deonice autoputa Negotin—Demir Kapija; govorio član CK SKJ Milentije Popović pred 40.000 ljudi;

18 oktobra u Titovom Užicu — narodni zbor povodom 18-godišnjice osnivanja Srpskog omladinskog narodnooslobodilačkog saveza; govorili članovi CK SKJ Miloš Minić i Mika Tripalo pred 40.000 građana;

25 oktobra — miting u Boru povodom sećanja na rudarske štrajkove u Boru, Majdanpeku i Vrškoj Čuki; govorio član CK SKJ Jovan Veselinov pred 30.000 ljudi;

24 oktobra — zbor u Mariboru posvećen 40-godišnjici osnivanja KPJ i SKOJ-a; govorio sekretar Izvršnog komiteta CK SKJ Edvard Kardelj pred 70.000 građana;

15 novembra — miting u Prištini povodom 15-godišnjice oslobođenja Kosova i Metohije; govorili član Izvršnog komiteta CK SKJ Svetozar Vukmanović i član CK SKS Džavid Nimani pred 70.000 građana;

20 decembra — narodni zbor u Tuzli povodom Dana rudara; govorio član Izvršnog komiteta CK SKJ Đuro Pucar-Stari pred 60.000 rudara i ostalih građana.

Završnu svečanost jubilarne godine predstavljala je svečana sednica Gradskog komiteta u Zagrebu održana 12 decembra. Na sednici je pred preko hiljadu aktivista i članova SKJ govorio generalni sekretar SKJ Josip Broz Tito. Tom prilikom mu je uručena Povelja komunista zagrebačke partiske organizacije kao sekretaru Mesnog komiteta, koji je na čelu zagrebačke partiske organizacije pre trideset godina započeo borbu protiv frakcionastva, za obnovu partiske organizacije.

RAD NA PRIKUPLJANJU I OBRADI GRAĐE ZA ISTORIJU PARTIJE I SKOJ-a. Proslava 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a znatno je doprinela sistematskom proučavanju istorije jugoslovenskog radničkog pokreta i Revolucije. Ona je potstakla široku akciju za prikupljanje i sređivanje istorijske građe kao i za obradu pojedinih tema i razdoblja našeg radničkog pokreta.

Osobito značajan prilog istoriji Komunističke partije Jugoslavije predstavljaju edicija »Četrdeset godina« — Zbornik sećanja aktivista jugoslovenskog radničkog pokreta, koji se priprema povodom 40-godišnjice na inicijativu Odbora za proslavu i imaće šest tomova sa oko 6.000 stranica. Samo u prvom tomu, koji obuhvata period od 1917 do 1929, biće oko 200 sećanja na oko 1.000 stranica.

Komisija za istoriju Partije pri CK SKJ u jubilarnoj godini preuzela je zadatak da pripremi izdanje Istorije Komunističke partije Jugoslavije. U toku 1959 prikupljena je istoriska građa i vršena njena obrada.

U ovoj godini obavljen je veoma značajan posao na izdavanju dokumenata iz istorije omladinskog pokreta, a u svim republikama i srezovima započet je rad na monografijama o omladinskom pokretu republike odnosno sreza. Od naročitog značaja su publikacije o revolucionarnom pokretu na Beogradskom, Zagrebačkom i Ljubljanskom univerzitetu, kao i štampana dokumenta iz istorije omladinskog pokreta.

U jubilarnoj godini obogaćene su i sredene neke muzejske i arhivske zbirke i osnovane nove ustanove za čuvanje i obradu istorijske građe iz Revolucije. Odlukom donetom na svečanoj sednici Centralnog komiteta SKJ osnovan je i Muzej narodne revolucije u Beogradu kao centralna ustanova te vrste.

O istoriji revolucionarne borbe održano je u toku 1959, pored govora i referata prilikom raznih proslava, i na hiljade predavanja u radnim kolektivima, na radničkim i narodnim univerzitetima, na kursovima, seminarima i političkim školama, na raznim omladinskim tribinama, preko radija, škola itd. Radnički univerziteti okupili su veliki broj radnika na večerima sećanja i razgovora sa učesnicima značajnijih događaja iz revolucionarne prošlosti, književnim večerima i usmenim novinama, akademijama i komemorativnim večerima. Osnovu za tu široku idejno-političku aktivnost i ocenu istorijske uloge i sadašnjih zadataka SKJ dao je referat generalnog sekretara SKJ Josipa Broza Tita na svečanoj sednici CK SKJ: »Četrdeset godina revolucionarne borbe Komunističke partije Jugoslavije«. Nije bilo radničkog kolektiva ili političke organizacije u kojima nije održano bar nekoliko predavanja u vezi sa 40-godišnjicom. U održavanju predavanja sudelovao je veliki broj starijih učesnika revolucionarnog pokreta i boraca iz Narodne revolucije. Samo je Jugoslovenska narodna armija dala 2.300 predavača. Posebni seminari o istoriji radničkog pokreta održani su za aktive predavača, prosvetne radnike i nastavnike istorije. Uz predavanja često su korišćena razna ilustrativna sredstva, naročito dokumentarni filmovi — dijafilmovi.

Na omladinskim tribinama, u aktivima Narodne omladine, marksističkim kružocima i debatnim klubovima održan je, pored tema iz Programa SKJ, niz predavanja u vezi s proslavom 40-godišnjice SKJ i SKOJ-a. Kao ilustracije mnogim predavanjima korišćeni su dokumentarni filmovi i dijafilmovi.

Organizovane su posete krajevima u kojima su se zbivali značajniji događaji i borbene akcije, kao i susreti sa poznatim ličnostima iz revolucionarnog pokreta.

PODIZANJE SPOMENIKA I SPOMEN-PLOČA. Mnoge proslave u jubilarnoj godini bile su povezane sa otkrivanjem spomenika, bista i spomen-ploča. U nekim krajevima su podizane spomen-grobnice i kosturnice, uređivana spomen-groblja, negde osnivani muzeji, podizane škole sa imenima narodnih heroja i sl. Inicijatori tih akcija bili su, pored odbora za proslavu, organizacije Saveza boraca, komune i neki radni kolektivi.

Ukupno je u toku godine otkriveno preko 250 spomenika ili spomen-bista i ugrađeno više od 750 spomen-ploča i to:

U *Srbiji* — 20 spomenika poginulim i streljanim rodoljubima, 51 spomen-bista i 165 spomen-ploča; u *Hrvatskoj* (do kraja jula) — oko 30 spomenika, 20 spomen-bista, preko 300 spomen-ploča i nekoliko spomen-česmi; u *Sloveniji* — 57 spomenika, 9 spomen-bista i 149 spomen-ploča; u *Bosni i Hercegovini* — 13 spomenika, 40 spomen-bista, 104 spomen-

ploče, 9 kosturnica i 44 partizanska groblja; u *Crnoj Gori* — 1 spomenik, 13 spomen-bista i 48 spomen-ploča. U *Makedoniji* je predviđeno podizanje ili obnavljanje 58 spomen-ploča. Donesene su i odluke o podizanju 14 bista istaknutim revolucionarima i 2 spomenika palim borcima. Neke od ovih bista su već podignute.

Na svečanoj sednici Centralnog komiteta održanoj 19 aprila 1959 doneta je odluka o podizanju spomenika Socijalističkoj revoluciji i spomenika Marksu, Engelsu i Lenjinu u Beogradu, a na sednici Centralnog komiteta Narodne omladine Jugoslavije odluka da se u Zagrebu podigne spomenik poginulim sekretarima SKOJ-a.

ŠTAMPA I RADIOTELEVIZIJA. Važnu ulogu u osvetljavanju revolucionarne prošlosti i upoznavanju šireg kruga ljudi sa tokom proslave odigrale su štampa i radiotelevizija.

U toku 1959 godine u jugoslovenskoj štampi¹ objavljeno je 7.175 originalnih članaka i napisa na teme iz revolucionarne prošlosti: o SKJ i istoriji KPJ — 1.936; o istoriji radničkog pokreta i socijalističke misli — 699; o Savezu komunističke omladine Jugoslavije — 432; memoari, dnevnici i reportaže sa tematikom iz NOB — 954; o istoriji Narodnooslobodilačkog rata Jugoslavije — 1.989; biografije partiskih radnika — 369; štrajkovi — 435; pripovetke sa tematikom iz NOB — 361.

Mnogi članci i sećanja koje je objavila štampa, pored svog političko-vaspitnog značaja, predstavljaju i značajnu dopunu istorijskih podataka.

Sindikalna štampa, kao štampa kolektiva i preduzeća, donosila je napise iz istorije radničkog pokreta i Partije, o akcijama Sindikata, o štrajkovima, kao i o likovima revolucionara koji su delovali u određenom kraju ili kolektivima.

Proslavi su posvetili posebne brojeve i više priloga i časopisi. U časopisima iz oblasti nauke i umetnosti bilo je značajnih priloga na teme povezane sa istorijom Revolucije. Naročito su prilogi u časopisima sa istoriskim i društveno-političkim sadržajem predstavljali doprinos ne samo osvetljavanju pojedinih događaja ili etapa u razvitku jugoslovenskog radničkog pokreta već i ilustraciju razvitka teoriske misli u Jugoslaviji.

Pored vesti o proslavama i direktnih prenosa, veliki deo radioprograma u toku 1959 bio je posvećen 40-godišnjici KPJ i SKOJ-a.

Sve radiostanice uvele su posebne stalne emisije (Iz istorije SKJ, Iz slavnih dana NOB, Likovi revolucionara, Susreti i sećanja, Jedan partiski zadatak, Feljton iz naše revolucionarne prošlosti i dr.). U okviru Radiodnevika i u drugim redovnim emisijama (Radiokalendar, Događaji o kojima se govori, Radiouniverzitet, Radioškola, Putopisi i uspomene i sl.) objavljen je veliki broj napisa vezanih za proslavu. Sa svih značajnijih svečanosti vršen je direktan prenos preko radija i televizije.

U toku 1959 Radio Beograd je objavio ukupno 800 napisa vezanih za 40-godišnjicu KPJ i SKOJ-a. Radio Zagreb je proslavi posvetio 331 posebnu emisiju u ukupnom trajanju od 4.500 minuta. Objavljeno je gotovo isto toliko materijala iz prošlosti SKJ i SKOJ-a u okviru drugih redovnih emisija. Radio Ljubljana je emitovao 11 radiodrama sa tematikom iz Revolucije i NOB u ukupnom trajanju od 530 minuta i 34 kratka radioskeča za omladinu u trajanju od oko 900 minuta. Samo kulturne i literarne emisije posvećene proslavi trajale su oko 2.000 minuta. U svom govornom programu Radio Ljubljana je posvetio proslavi više od 10.000 minuta. Ukupni program Radio Sarajeva vezan za 40-godišnjicu KPJ i SKOJ-a trajao je preko 6.500 minuta. Među emisijama posvećenim 40-godišnjici zapažena je i stalna emisija Uz Program SKJ Radio Skopje posvetio je proslavi preko 7.200 minuta. Značajan deo svog govornog programa posvetio je proslavi i Radio Titograd. Radio Novi Sad je pripremio 556 prigodnih emisija u trajanju od 4.400 minuta, od kojih je velika većina emitovana na jezicima narodnih manjina u Vojvodini. Radio Priština objavljivao je mnogobrojne prigodne napise na teme proslave na srpskom i albanskom jeziku. Radio Koper je preko 3.000 minuta programa na slovenačkom i italijanskom posvetio proslavi.

U okviru svojih mogućnosti, osim organizovanja direktnih prenosa značajnijih narodnih zborova i svečanosti, televiziske

¹ Podaci Bibliografskog instituta FNRJ.

stanice Beograd, Zagreb i Ljubljana emitovale su 51 posebnu emisiju posvećenu proslavi u ukupnom trajanju od preko 1.800 minuta. Sve tri TV stanice vršile su direktan prenos centralnih svečanosti u Beogradu (19 i 20 aprila).

IZDAVAČKA DELATNOST. U izdavačkoj delatnosti 1959, prema nepotpunim podacima, posvećena su 40-godišnjici Partije 304 naslova u ukupnom tiražu od 925.900 primeraka.

Među najznačajnijim izdanjima je novo izdanje dela Josipa Broza Tita u 12 knjiga, štampanih u tiražu od po 30.000 primeraka (latinicom i ćirilicom) na srpskohrvatskom, a u pripremi je i izdanje na slovenačkom i makedonskom jeziku. Pored toga, izdato je još 8 knjiga istaknutih jugoslovenskih revolucionara teoretičara i publicista, među kojima prvi tom Sabranih dela Svetozara Markovića, prva sveska Sabranih dela Borisa Kidriča, Zbornik eseja i književno-kritičkih spisa pisaca revolucionara i druge.

Izdato je i 67 izdanja razne istoriske građe i originalnih radova iz istorije u ukupnom tiražu od 147.600. Pripremljen su za štampanje Zbornik dokumenata omladinskog pokreta, nova izdanja Vojno-istoriskog instituta, razni drugi zbornici i monografije. U toku godine su takođe izašla 44 popularna izdanja iz istorije KPJ i SKOJ-a i sindikalnog pokreta, namenjena upoznavanju šire javnosti, a naročito omladine, sa događajima i ličnostima iz revolucionarne prošlosti.

Niz preduzeća izdalo je posebne biltene, monografije i hronike o radu i borbi komunista čija imena nose njihovi kolektivi. U izdavačkoj delatnosti pojavila su se nova izdanja o sindikalnom pokretu, kao i o radničkom pokretu u pojedinim krajevima.

Od dela koja su odigrala značajnu ulogu u buđenju revolucionarne svesti izdato je 69 beletrističkih dela u ukupnom tiražu od 183.200 primeraka, 84 muzičko-dramska dela u ukupnom tiražu od 140.000 i 19 dela dečje literature u ukupnom tiražu od 132.000. Među ostalim prigodnim izdanjima ističe se reprezentativna ilustrovanja edicija »Četrdeset godina borbe za socijalizam« u izdanju izdavačkog preduzeća »Mladost«, a bilo je i drugih izdanja albuma i almanaha koja su dostigla ukupni tiraž od 130.600.*

Bibliografski institut FNRJ priprema izdanje bibliografije svih knjiga, brošura, članaka i napisa posvećenih 40-godišnjici i objavljenih u toku jubilarne godine.

FILMSKA PROIZVODNJA. U toku 1959 godine snimljeno je 28 dokumentarnih filmova na teme iz jugoslovenske revolucionarne prošlosti i savremene socijalističke izgradnje. Među njima su naročito zapažena dva dugometražna filma: »Četiri decenije« i »Veliko stoleće«. Prvi na osnovu autentičnih dokumentarnih materijala prikazuje istoriju KPJ, a drugi »revolucionarne pokrete prošlog stoleća i razvitak jugoslovenskog radničkog pokreta u okviru međunarodnog radničkog pokreta. Od 26 ostalih dokumentarnih filmova 4 su posvećena likovima revolucionara, 3 temama iz predratne revolucionarne borbe, 8 temama iz Narodne revolucije i 4 temama iz posleratne, zgradnje i delatnosti Partije. Ostali filmovi govore o proslavama i drugim događajima iz jubilarne godine.

U redovnim i vanrednim brojevima Filmskih novosti prikazano je 68 reportaža i vesti na razne teme iz istorije KPJ. Sem toga, Filmske novosti su registrovale sve značajnije događaje u vezi sa proslavom.

U 1959 posvećeno je temama iz Narodne revolucije 7 od ukupno 12 proizvedenih igranih filmova. To su: »Sam«, »Osma vrata«, »Vetar je stao pred zoru« i »Kampo Mamula« (»Avala-film«), »Noći i jutro« (»Bosna-film«), »Dobri stari pijanin« i »Tri četvrtine sunca« (»Triglav-film«).

Iz postojećeg fonda filmova umnoženo je na uskoj traci preko 700 kopija dokumentarnih i igranih filmova i 4.800 kopija dijafilmova na 19 tema.

IZLOŽBE. U toku jubilarne godine organizovane su mnogobrojne izložbe u svim većim krajevima zemlje.

* U gornje podatke uračunata su prema vrsti knjiga i neka izdanja na jezicima nacionalnih manjina, na prvom mestu na mađarskom i albanskom jeziku.

Velike reprezentativne izložbe bile su otvorene u glavnim gradovima republika, a pored toga i veliki broj izložbi u ostalim gradovima, kao i razne pokretne i specijalizovane izložbe na pojedine teme.

Tako je u Beogradu, pored izložbe »Iz revolucionarne prošlosti KPJ«, koju je posetilo oko 150.000 ljudi, bilo otvoreno još šest tematskih izložbi. Računa se da je ostale izložbe u raznim krajevima Srbije videlo oko 580.000 ljudi.

U Zagrebu je otvoreno sedam izložbi, među kojima su bile naročito značajne i uspele »Četrdeset godina Komunističke partije Jugoslavije«, »Izložba SKOJ-a i »Izložba revolucionarne delatnosti Komunističke partije u Zagrebu«, koje je posetilo ukupno preko 220.000 posetilaca. Pored toga, dve pokretne izložbe koje su obišle 38 mesta posetilo je blizu 200.000 ljudi, a računa se da je isto toliki broj posetilaca video ostale izložbe organizovane u 90 mesta Hrvatske.

Izložbu »Četrdeset godina KPJ«, prikazanu u Ljubljani i u devet drugih mesta Slovenije, posetilo je oko 90.000 ljudi. U Sloveniji, je pored, toga organizovano još devet sreskih i 22 lokalne izložbe, koje je posetilo oko 50.000 ljudi.

Pokretnu izložbu »Četrdeset godina KPJ«, koja je, pored Sarajeva, obišla i 29 mesta Bosne i Hercegovine videlo je oko 82.000 lica.

U Skopju je izložbu »Za slobodu i bolji život« posetilo 110.000 ljudi. 33 izložbe u sreskim i opštinskim centrima videlo je oko 180.000 posetilaca.

Izložbu »Četrdeset godina rada i borbe KPJ i SKOJ-a u Titogradu posetilo je oko 20.000 ljudi. Izložbu »Omladina Crne Gore u borbi i izgradnji« posetio je veći broj omladine i ostalih građana. Opštinski odbori za proslavu u Nikšiću, Hercegovom, Tivtu, Kolašinu, Pljevljama i Kotoru organizovali su izložbe koje je posetilo približno 34.000 ljudi.

Tri pokretne izložbe pripremljene u Jugoslovenskoj narodnoj armiji na temu »Za slobodu — za bolji život« prikazivane su, osim garnizonima JNA, i ostaloj publici u unutrašnjosti zemlje. Izložbu je u više od 600 garnizona, gradova i naselja razgledalo preko 700.000 ljudi — pripadnika JNA, ostalih građana i školske omladine. Uz izložbu su prikazivani filmovi o revolucionarnoj delatnosti SKJ i SKOJ-a, Narodnooslobodilačkoj borbi, privrednom razvoju Jugoslavije, o JNA i slično.

KULTURNO-UMETNIČKE PRIREDBE. U toku cele 1959 održan je veliki broj svećanih akademija i priredbi u čast 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a sa raznovrsnim kulturno-umetničkim programom. Na svim ovim priredbama kulturno-umetnička društva su nastupala sa delima nastalim u toku revolucionarne borbe ili njome inspirisanim.

U Beogradu je, u hali Sajma, 19 aprila uveče održana svećana priredba. Program »Seti se duže ...« ponovljen je kasnije šest puta tako da ga je videlo preko 22.000 ljudi, a prenošen je dvaput i preko radija i televizije.

Samo u selima Makedonije dato je oko 1.500 horskih priredbi i pozorišnih predstava amaterskih društava, koje je gledalo oko 170.000 ljudi. Mnogobrojni međurepublički i republički festivali držani su, osim u republičkim centrima, kako je ranije bilo uobičajeno, i u gradovima širom zemlje (Bitola, Priština, Niš, Titovo Užice, Kragujevac, Novi Sad, Zenica, Travnik, Celje, Velenje, Bar, Kotor i dr.).

U ovoj bogatoj aktivnosti su se posebno istakla stara radnička društva, kao što su »Abrašević« u Srbiji, društva »Svobode« u Sloveniji, »Vasa Pelagić« u Bosni i dr.

Kao pomoć ovoj aktivnosti izdato je više zbornika, antologija i priručnika sa muzičkim i dramskim delima. Pored ovakvih izdanja u Srbiji, Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji, Kulturno-prosvetno veće Jugoslavije izdalo je dve reprezentativne edicije dramskih dela i horskih kompozicija inspirisanih revolucionarnom borbom. (U toku godine je prodato preko 20.000 knjiga iz edicije dramskih dela i oko 15.000 svezaka iz edicije horskih dela.)

Kulturno-prosvetno veće Jugoslavije je takođe raspisalo konkurse za najbolja dramska i muzička ostvarenja na koje su se prilično široko odazvali mladi kompozitori i pisci. Slične konkurse organizovale su i u republikama različite organizacije i institucije (kulturno-prosvetne i omladinske organizacije, radio-stanice, časopisi, kao i neki gradovi i preduzeća). U organizaciji Veća održan je u Nisu I Festival amaterskih horova Jugoslavije, na kome je nastupilo 13 horova iz svih republika sa oko 1.000 pevača amatera.

Savezi i udruženja muzičkih umetnika su u toku jubilarne godine znatno proširili svoju aktivnost češćim gostovanjem solista i orkestrara van republičkih centara (u domovima kulture, školama, tvornicama i sl.), naročito u Hrvatskoj i Bosni i

Hercegovini. Udruženja književnika su organizovala veći broj prigodnih književnih večeri sa tematikom prilagođenom proslavi.

U oblasti literature, muzike i likovnog stvaralaštva izdata su retrospektivna dela, priredene su izložbe i izvedena najkarakterističnija dela inspirisana motivima borbe. Na izložbi »Umetnost u Revoluciji«, koju je u Zagrebu organizovao Savez likovnih umetnika Jugoslavije, 80 slikara i vajara bilo su predstavljani sa 300 radova. Slične izložbe organizovala su i neka republička udruženja likovnih umetnika. Pored toga, bile su vrlo zapažene memorijalne izložbe slikara revolucionara, kao, naprimer, u Zagrebu izložba slikara partizana, izložba slika Moše Pijade u raznim krajevima, u Beogradu izložba radova petorice poginulih slikara revolucionara itd.

PRIVREDA U 1959 GODINI

U 1959 ostvaren je dalji uspon privrede koji se ogleda u visokom porastu proizvodnje i nacionalnog dohotka, povećanju zaposlenosti i produktivnosti rada, proširenju spoljnotrgovinske razmene, kao i porastu potrošnje i investicija. Postignuti rezultati pokazuju da su postavljeni ciljevi i zadaci ekonomske politike za tu godinu ne samo ostvareni već u mnogim privrednim oblastima i premašeni.¹

Kao rezultat porasta proizvodnje u svim privrednim oblastima, a naročito poljoprivredne proizvodnje, koja je u 1959 bila rekordna, *nacionalni dohodak* (u stalnim cenama) povećan je za oko 19%. Sa ovakvim povećanjem nacionalnog dohotka prosečna godišnja stopa njegovog porasta u 1957, 1958 i 1959 iznosi 13,9%, što govori o veoma brzom razvitku privrede u tim godinama (tabela 1).

TABELA 1 — KRETANJE NACIONALNOG DOHOTKA
(U indeksima prema prethodnoj godini)

	1957 1956	1958 1957	1959 1958	1959 1956	Prosečna stopa porasta 1957—1959
Nacionalni dohodak	121,4	101,8	118,7	146,7	13,9
U tome:					
Industrija	111	110	114	139	13,6
Poljoprivreda	140	85	136	162	20,3
Šumarstvo	105	92	117	114	4,7
Građevinarstvo	110	122	117	157	16,3
Saobraćaj	116	104	112	134	16,7
Trgovina i ugostiteljstvo	130	112	108	158	16,7
Zanatstvo	118	103	110	134	10,3

Podaci Saveznog zavoda za privredno planiranje, iz materijala uz društvene planove za 1958, 1959 i 1960.

INDUSTRIJA

Obim industrijske proizvodnje u 1959 povećan je prema 1958 za 13%. To predstavlja nastavljanje brzog razvoja proizvodnje, ostvarenog i u ranijem razdoblju. Povećanje proizvodnje u trogodišnjem periodu 1957—1959 iznosi 47% ili prosečno godišnje 13,6% (tabela 2).

TABELA 2 — INDEKSI FIZIČKOG OBIMA INDUSTRIJSKE
PROIZVODNJE

	Indeks 1958=100	Prosečna stopa porasta 1957—1959
Industrija — ukupno	113	13,6
Elektroenergija	110	17
Ugalj	111	6
Nafta	118	20
Crna metalurgija	114	16
Obojena metalurgija	106	7
Nemetali	112	13
Metalna industrija	119	16
Brodogradnja	105	12
Elektroindustrija	123	27
Hemiska industrija	127	23
Industrija građevinskog materijala	111	13
Drvena industrija	121	14
Industrija papira	109	9
Tekstilna industrija	108	11
Industrija kože i obuće	116	13
Industrija gume	113	15
Prehrambena industrija	116	17
Grafička industrija	111	14
Industrija duvana	78	2

Podaci: SGJ 1959 i »Indeks« SZS, br. 2/1960.

¹ Vidi: »Savezni društveni plan za 1959 godinu«, »Jugoslovenski pregled 1958«, str. 489—492 (125—128) i »Savezni društveni plan za 1960 godinu«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 469—472 (99—102).

Kretanje proizvodnje po industrijskim granama pokazuje da je, osim u industriji duvana, u svim ostalim granama postignut dalji porast. Naročito visoka stopa porasta ostvarena je u proizvodnji nafte, metalnoj i elektroindustriji, hemiskoj, drvnoj, prehrambenoj i industriji kože i obuće.

Pri ukupnom povećanju industrijske proizvodnje od 13%, proizvodnja *sredstava rada* porasla je za 17%, *reprodukcionog materijala* za 11% i *potrošne robe* za 15%.

Snabdevenost industrije električnom energijom, sirovinama i drugim reprodukcionim materijalom bila je tokom 1959 povoljna. Tome je doprinela visoka poljoprivredna proizvodnja i uvoz reprodukcionog materijala koji je u 1959 povećan za 15%. Samo u oktobru, usled niskog vodostaja, nije bilo dovoljno električne energije, što je negativno uticalo na industrijsku proizvodnju.

Zalihe sirovina na kraju 1959 bile su na nešto nižem nivou nego 1958. To je posledica porasta industrijske proizvodnje, koji je jednim delom ostvaren aktiviranjem zaliha sirovina, nasuprot 1958, kada su zalihe sirovina bile povećane.

U pogledu plasmana proizvedenih robâ industrija nije imala teškoća. Usled visoke tražnje i promena u strukturi potrošnje, na tržištu se osećala nestašica pojedinih industrijskih robâ.

POLJOPRIVREDA

Poseban značaj u razvoju privrede u 1959 imala je poljoprivreda. Poljoprivredna proizvodnja je visoko porasla u 1959 i imala znatnog udela u ukupnom porastu nacionalnog dohotka. Iako su vremenske prilike u 1959 bile povoljne i imale uticaja na visoku proizvodnju i prinose, rezultati u poljoprivrednoj proizvodnji nisu postignuti zahvaljujući samo tome, nego većim delom i znatnim ulaganjima i drugim merama koje se poslednjih godina preduzimaju za unapređenje poljoprivrede. Razvoju poljoprivrede u celini doprinelo je i to što poljoprivredna dobra brzo prerastaju u krupna moderna gazdinstva i što opšte zemljoradničke zadruge imaju sve širi značaj i uticaj na razvitak poljoprivrede, putem široke ekonomske povezanosti sa individualnim proizvođačima.

Ukupna poljoprivredna proizvodnja u 1959 veća je za 30% u odnosu na 1958, odnosno za 61% u odnosu na prosečnu godišnju proizvodnju ostvarenu u periodu 1951—1955.

Porast ukupne poljoprivredne proizvodnje najvećim delom potiče iz visoke proizvodnje ratarstva, čijem je razvoju poslednjih godina prvenstveno posvećena pažnja (tabela 3).

TABELA 3 — PROIZVODNJA GLAVNIH PROIZVODA
RATARSTVA

	(U hiljadama тона)			
	1951—1955	1957	1958	1959
Pšenica i raž	2.311	3.380	2.691	4.395
Kukuruz	3.251	5.660	3.950	6.670
Šećerna repa	1.318	2.030	1.480	2.420

Podaci: SGJ 1959, »Indeks«, SZS br. 3/1959 i br. 2/1960 i drugi podaci statistike poljoprivrede Saveznog zavoda za statistiku.

U *proizvodnji pšenice* ostvaren je prosečan prinos od 19,4 mtc/ha. Prinos visokorodnih sorti pšenice iznosi 37,5 mtc/ha. U *proizvodnji kukuruza* ostvaren je prosečan prinos od 26,2 mtc/ha, a na površinama pod hibridnim kukuruzom 46,2 mtc/ha.

U 1959 se raspolagalo sa 1.370 hiljada t mineralnih đubriva prema 1.153 hiljade t u 1958. Broj traktora je povećan za 5.000 i krajem godine iznosio je 33.000, a broj kombajna za 1.300 i na kraju godine iznosio je 2.600 komada. Pored ovoga, povećan je i broj drugih raznih poljoprivrednih mašina.

U razvitku poljoprivrede u 1959 veoma značajno je i povećanje proizvodnje stočarskih proizvoda, uz istovremeni porast stočnog fonda (tabela 4).

TABELA 4 — PROIZVODNJA OSNOVNIH STOČARSKIH PROIZVODA

	1951—1955	1958	1959*
Meso (u 000 t)	368	469	540
Mast (u 000 t)	75	109	110
Mleko (u 000 t)	1.669	2.344	2.700
Jaja (u milionima komada)	999	1.511	1.650

*Privremeni podaci.

Podaci: Statistike poljoprivrede Saveznog zavoda za statistiku.

U 1959 nastavljen je dalji porast *stočnog fonda* naročito na društvenim gazdinstvima. Prema podacima o popisu stoke od 15. januara 1960, zabeleženo je u odnosu na stanje stočnog fonda na početku 1959, povećanje gotovo svih vrsta stoke (tabela 5).

TABELA 5 — UKUPNI STOČNI FOND

(U hiljadama grla)

	Indeks			Indeks		
	1958	1959	1960	1959 1958	1960 1959	1960 1958
Goveda	4.860	5.038	5.309	103	105,5	109
Ovce	10.633	11.247	11.475	105	102	108
Svinje	4.243	5.657	6.198	134	110	146
Konji	1.296	1.274	1.274	98	100	98
Živina	28.508	27.721	30.171	97	109	106

Podaci: anketa SZS o popisu stoke 1958—1960.

Porast stočnog fonda u 1959 pretstavlja krupan rezultat naročito kada se ima u vidu da je stočarstvo i kvalitetno poboljšano. To najbolje pokazuje visoki porast broja krupne stoke na društvenim gazdinstvima, čijem se kvalitetom poboljšanju posvećuje naročita pažnja (tabela 6).

TABELA 6 — BROJNO STANJE STOČNOG FONDA DRUŠTVENIH I INDIVIDUALNIH GAZDINSTAVA

(U hiljadama grla)

	Društvena gazdinstva		Indeks 1959=100	Individualna gazdinstva		Indeks 1959=100
	1959	1960		1959	1960	
Goveda	235	403	174	4.798	4.906	102
Ovce	548	501	93	10.662	10.974	103
Svinje	456	548	126	5.211	5.650	108
Konji	32	23	80	1.243	1.250	101
Živina	412	501	122	27.078	29.669	110

Podaci: anketa SZS o popisu stoke 1958—1960.

Od ukupnog povećanja goveda u 1959, koje iznosi 276.000 grla, na društvena gazdinstva otpada 166.000 grla. U odnosu na stanje početkom 1958 broj goveda na društvenim gazdinstvima se povećao za oko 1,6 puta, a broj svinja se gotovo udvostručio.

GRAĐEVINARSTVO

Obim građevinskih radova u 1959 je za 23% veći nego u 1958. U periodu 1957—1959 prosečan porast građevinskih radova iznosi 22% (tabela 7).

TABELA 7 — KRETANJE GRAĐEVINSKIH RADOVA

(Indeksi prema prethodnoj godini)

	1957	1958	1959	Prosečna stopa porasta 1957—1959
Građevinski radovi — ukupno	129	115	123	22
Kapitalna izgradnja	110	109	125	15
Društveni standard	168	122	121	37

Podaci: »Indeks« SZS 1958, 1959 i 1960.

Građevinarstvo je poslednjih godina znatno napredovalo, no ipak ono nije dovoljno tehnički opremljeno, iako su investicije u ovoj oblasti znatno povećane. Ukupne investicije u građevinarstvu tokom 1957, 1958 i 1959 iznose 47,4 milijardi din., odnosno prosečno godišnje 15,8 milijardi din., što je u proseku za 56% više nego u 1956.

SAOBRAČAJ

Na razvoj saobraćaja u 1959 uticala je visoka privredna aktivnost, promene u strukturi prevoza robe, a naročito znatno povećani promet poljoprivrednih proizvoda. Povećanje obima svih saobraćajnih usluga iznosi ukupno 11%. U periodu 1957—1959 prosečan godišnji porast saobraćajnih usluga iznosio je 12% (tabela 8).

TABELA 8 — KRETANJE OBIMA PREVOZA ROBE PO GRANAMA SAOBRAĆAJA

(Indeksi prema prethodnoj godini)

	1957	1958	1959	Prosečna stopa porasta 1957—1959
Železnički saobraćaj	109	101	106	5
Pomorski saobraćaj				
— promet u lukama	114	95	109	5
— broderska preduzeća	116	108	115	13
Rečni saobraćaj	126	183*	121	...
Javni autosaoobraćaj	128	117	134	26
Vazdušni saobraćaj	101	105	133	13

* Uključen i lokalni prevoz robe.

Podaci: »Indeks« SZS 1958, 1959 i 1960.

Železnicom je u 1959 prevezeno oko 60,7 miliona t robe (ili 75% ukupnog prevoza robâ) prema 57,3 miliona t u 1958.

Prevoz robe *pomorskim putem* u 1959 je povećan za 15% u odnosu na 1958. U 1959 naročito je osetno povećan prevoz uvozne robe i robe među stranim lukama. U 1959 takođe je karakterističan dalji porast udela naše flote u spoljnotrgovinskim prevozima. Učešće naših preduzeća u spoljnotrgovinskom prometu iznosilo je u 1956 — 38%, u 1958 — 50% a u 1959 — 53%. Ovakav porast učešća naše flote u spoljnotrgovinskom prometu u odnosu na 1956 je rezultat osetnog porasta kapaciteta, koji su povećani kod teretnih brodova za 93,8% a kod putničkih za 27%. Krajem 1959 ukupni kapaciteti naše trgovačke mornarice, računajući samo brodove iznad 100 BRT, iznosili su 570 hiljada BRT.

Obim prevoza robe javnim *autosaoobraćajem* je u 1959 u odnosu na 1958 povećan za 34%. Povećanje prevoza robe je nastupilo uglavnom zbog povećanja prevoznih kapaciteta koje je poslednjih godina bilo značajno (tabela 9).

TABELA 9 — KRETANJE KAPACITETA ZA PREVOZ ROBE U DRUMSKOM SAOBRAĆAJU

	1957	1958	1959
Broj kamiona	25.763	28.482	32.057

Podaci: SGJ za 1959 i drugi podaci Saveznog zavoda za statistiku.

Na znatan porast usluga u drumskom saobraćaju uticala je i sve intenzivnija *izgradnja puteva*, naročito savremenih. U 1959 investirano je u puteve 31,5 milijardi din. prema 25,5 milijardi din. u 1958 i 14,4 milijardi din. u 1957.

Obim *prevoza putnika* je u 1959 povećan za 10%. U okviru ukupnog prevoza putnika najbrži porast je zabeležen u prevozu putnika javnim autosaoobraćajem, koji je povećan u odnosu na 1958 za 28%. To je uglavnom posledica porasta kapaciteta, koji su u 1959 u odnosu na 1956 povećani za 68%. Isto tako značajan je i porast motornih vozila (tabela 10).

TABELA 10 — KRETANJE KAPACITETA ZA PREVOZ PUTNIKA

	1956	1957	1958	1959
Broj autobusa	2.701	3.419	3.910	4.678
Broj automobila	14.664	21.570	28.398	39.779
Broj motocikla	15.586	26.424	37.649	56.884

Podaci: SGJ 1959 i drugi podaci Saveznog zavoda za statistiku.

Prevoz putnika u drugim granama saobraćaja blaže je porastao.

ZAPOSLENOST I PRODUKTIVNOST

Razvoj privrede u 1959 bio je praćen daljim porastom zaposlenosti, mada nešto blažim nego u 1958. U 1959 zaposleno je oko 190.000 lica, odnosno zaposlenost je povećana za 7%, dok je broj novoupisanih u 1958 iznosio oko 200.000. Broj novoupisanih osetno prevazilazi porast aktivnog stanovništva, što utiče na smanjenje postojeće rezerve radne snage na selu. Povećanjem zaposlenosti u nepoljoprivrednim delatnostima menja se dosta brzo odnos između poljoprivrednog i nepoljoprivrednog stanovništva. U 1959 poljoprivredno stanovništvo iznosi 51,6% ukupnog stanovništva.

Od ukupnog broja zaposlenih u 1959, na privredu otpada oko 160.000. S obzirom da je u 1959 značajno porasla proizvodnja u svim oblastima privrede pri blažem tempu zapošljavanja, to su i rezultati u produktivnosti veći nego u 1958. Ukupan porast proizvodnje (bez poljoprivrede) iznosi 12% pri povećanju zaposlenosti od 8%, što znači da je produktivnost rada porasla za 4%, dok je u 1958 porast iznosio 2%. Povećanje produktivnosti rada u industriji iznosi u 1959 nešto više od 5% prema 1% u 1958.

Povećanje produktivnosti rada u industriji u poslednje tri godine (1957—1959) brže raste nego u prethodnom razdoblju. Od 1953 do 1956 produktivnost rada je porasla za 13% ili oko 3% prosečno godišnje, a od 1957 do 1959 ukupni porast iznosi 16% ili prosečno oko 5% godišnje.

U neprivrednim delatnostima je u 1959 ostvaren znatno blaži porast novoupisanih nego u 1958. Broj novoupisanih u 1959 iznosi oko 32.000 lica, a stopa porasta 5,5%. U 1958 je u neprivrednim delatnostima broj novoupisanih iznosio 40.000 lica odnosno 7,5% više nego prethodne godine.

SPOLJNA TRGOVINA

U razvoju spolnotrgovinske razmene u 1959 ostvaren je dalji porast izvoza i uvoza. Obim prometa je po vrednosti povećan za 2%, a po svome volumenu za oko 6%. Za razliku od prethodne dve godine (1957 i 1958), kada je volumen spoljne trgovine porastao u većoj meri usled povećanja uvoza, u 1959 je porast razmene ostvaren većim povećanjem volumena izvoza.

Izvoz je u 1959 po vrednosti povećan za 10,5 milijardi din. odnosno za oko 8%, što predstavlja prema ranijim godinama izvesno usporavanje stope porasta. Na ovakav razvoj izvoza delovalo je pre svega kretanje cena na inostranim tržištima, koje su bile, kada su u pitanju naši izvozni proizvodi i struktura izvoza u celini, za oko 7% niže nego u 1958. Time je devizni priliv od izvoza smanjen za oko 9 milijardi din. (tabela 11).

TABELA 11 — STRUKTURA IZVOZA

(U milijardama din.)

	1957	1958	1959	Indeks	
				1958	1959
Izvoz — ukupno	118,5	132,4	143,0	112	108
Od toga					
industrijski proizvodi	83,9	90,5	108,1	108	120
poljoprivredni proizvodi	28,5	37,4	30,9	131	83
proizvodi šumarstva	6,1	4,5	4,0	74	89

Podaci: Statistika spoljne trgovine FNRJ 1957—1959.

Nedovoljno povećanje izvoza nije posledica samo dejstva spoljnih faktora, tj. kretanja na inostranom tržištu. Postoje i unutrašnji razlozi koji su uticali na skromniji porast izvoza nego ranijih godina. Osnovni razlog leži u opadanju izvoza poljoprivrednih proizvoda i proizvoda šumarstva.

Do smanjenja poljoprivrednog izvoza u 1959 došlo je uglavnom zbog niže poljoprivredne proizvodnje u 1958, na kojoj se izvoz poljoprivrednih proizvoda u 1959 pretežno zasnivao. Visoki porast poljoprivredne proizvodnje u 1959 nije se odrazio u većoj meri na izvoz poljoprivrednih proizvoda, između ostalog, i zbog okolnosti, što je kod poljoprivrednih proizvođača došlo do široke orijentacije na investiranje u stočarstvo koje angažuje deo izvoznih viškova poljoprivrednih proizvoda.

Izvoz industriskih proizvoda je povećan u 1959 za oko 15 milijardi din. u odnosu na 1958 i njegov udeo u ukupnom izvozu je iznosio 74%.

Porastom izvoza industriskih proizvoda dalje se nastavlja tendencija promene strukture izvoza u celini. Finalni proizvodi u 1959 činili su oko 37% ukupnog izvoza, prema 20% u 1956. U okviru toga sve značajniji postaje izvoz proizvoda metalne industrije, elektroindustrije i brodogradnje, koje zajedno čine oko četvrtinu jugoslovenskog izvoza.

Vrednosni porast uvoza u 1959 iznosi manje od 1%, dok je volumen uvoza povećan za oko 3% u odnosu na 1958 s obzirom da su uvozne cene bile približno za isti procenat niže nego 1958. U celini, ovakvo kretanje uvoza u 1959 predstavlja najblaži porast zabeležen poslednjih godina.

U strukturi uvoza u 1959 povećan je udeo reprodukcionog materijala prema 1958 (od 52% na 56%), a smanjeno učešće opreme (od 23% na 20%) i robe lične potrošnje (od 25% na 24%) (tabela 12).

TABELA 12 — STRUKTURA UVOZA PREMA NAMENI

(U milijardama din.)

	1957	1958	1959	Indeks	
				1958	1959
Izvoz — ukupno	198,4	205,5	206,2	104	101
Od toga					
reprodukcioni materijal	109,4	107,2	115,6	98	108
roba za ličnu potrošnju	52,8	49,6	49,8	94	100
oprema	36,2	48,7	40,8	135	84

Podaci: Statistika spoljne trgovine FNRJ 1957—1959.

Porast uvoza reprodukcionog materijala u 1959 je stvarno veći nego što proizlazi iz podataka u tabeli 12, s obzirom da su cene ovog materijala bile u proseku niže nego 1958. Povećanje volumena uvoza reprodukcionog materijala iznosi u 1959 u odnosu na 1958 oko 17%.

Od 1957 do 1959 naročito je povećan uvoz reprodukcionog materijala za poljoprivredu. Ovaj uvoz je porastao od 4,9 milijardi din. u 1956 na preko 15 milijardi din. u 1959. Takvim uvozom stvoreni su uslovi za primenu moderne tehnologije i tehnike u poljoprivrednoj proizvodnji na širim površinama, što se odrazilo i na veće prinose.

Struktura uvoza reprodukcionog materijala za industriju menjala se u pravcu smanjenja udela sirovina i goriva, a povećanja učešća delova za ugrađivanje, valjanog materijala i pomoćnih materijala (tabela 13).

TABELA 13 — STRUKTURA UVOZA ZA POTREBE INDUSTRIJE

(U procentima)

	1956	1957	1958	1959
Ukupno	100	100	100	100
Sirovine	39	37	30	31
Gorivo	23	23	13	12
Delovi	16	17	19	22
Valjani materijali	9	14	14	13
Ostali reprodukcioni materijal	13	9	24	22

Podaci: Statistika spoljne trgovine FNRJ 1956—1959.

Kod uvoza robe široke potrošnje u 1959 nastavila se tendencija opadanja vrednosti uvoza ostalih proizvoda ishrane, dok je povećan uvoz drugih roba namenjenih ličnoj potrošnji.

I pored toga što uslovi na inostranim tržištima nisu bili povoljni, jer su izvozne cene u većoj meri opale nego uvozne, deficit ukupnog platnog bilansa u 1959 je smanjen, dok je tekući deficit ostao uglavnom na nivou iz 1958. Činjenica da je inostranim sredstvima pokriveno svega 15% ukupnih rashoda (prema 17% u 1958 i 23% u 1957) i da je srazmerno povećan udeo sopstvenih sredstava u ukupnim rashodima pokazuje da su i na ovom području postignuti u celini zadovoljavajući rezultati.

U 1959 je oko 44% ukupnog spoljnotrgovinskog prometa (izvoza i uvoza) bilo orijentisano na zemlje Zapadne Evrope, 27% Istočne Evrope, 11% na tržišta Azije i Afrike, 15% na SAD i 3% na ostale zemlje.

U celini u 1959 je spoljnotrgovinska razmena sa Zapadnom Evropom nešto smanjena, pri čemu je zabeleženo smanjenje kako izvoza tako i uvoza (pretežno usled smanjenja poljoprivrednog izvoza i uvoza opreme kao i zbog varijabilnosti cena). U istočnoevropske zemlje izvoz je povećan, a uvoz smanjen; sa aziskim tržištima je razmena proširena zahvaljujući paralelnom porastu izvoza i uvoza; isti je slučaj i sa SAD i zemljama Latinske Amerike, dok je sa afričkim zemljama došlo do izvesnog smanjenja izvoza i povećanja uvoza.

INVESTICIJE

U 1959 nastavljen je snažan porast investicione delatnosti, čiji je nivo i u 1957 i 1958 bio visok. Ukupna investiciona ulaganja u osnovna sredstva povećana su u 1959 za 157,7 milijardi din. ili za 29%, prema povećanju u 1958 od 53,3 milijarde din. odnosno za 11% i povećanju u 1957 od 105,4 milijardi din. odnosno za 29%. Za poslednje tri godine (1957—1959) prosečna stopa porasta investicionih ulaganja iznosila je 23%.

Visok porast investicija je doprineo, pored ostalog, brzom razvitku privrede u ovom periodu, jer je pozitivno delovao na razvoj proizvodnje i zaposlenosti, kao i na održavanje visoke privredne aktivnosti uopšte. U 1959 visok porast investicija imao je u osnovi opravdanja u znatnom povećanju proizvodnje i nacionalnog dohotka.

Povećanje ukupnih investicija u 1959 u odnosu na 1958 nastalo je zbog povećanih saveznih investicija za oko 92 milijarde din., investicija iz sredstava ostalih političko-teritorijalnih jedinica za oko 49 milijardi din. i investicija iz sredstava privrednih organizacija za oko 17 milijardi din. (tabela 14).

TABELA 14 — INVESTICIJE U OSNOVNA SREDSTVA

(U milijardama din.)

	1958		1959		Indeks 1958=100
	iznos	struk- tura	iznos	struk- tura	
Investicije — ukupno	544,0	100,0	701,7	100,0	129
Savezne investicije	208,4	38,3	300,2	42,8	144
Investicije narodnih republika, narodnih odbora i privrednih organizacija	303,4	55,7	360,7	51,4	119
Od toga:					
Investicije iz sredstava narodnih republika	38,5	7,1	54,7	7,8	142
Investicije iz sredstava narodnih odbora	90,4	16,6	114,6	16,3	127
Investicije iz amortizacionih fondova	100,5	18,4	105,5	15,6	105
Investicije iz ostalih fondova privrednih organizacija	74,0	13,6	85,9	12,2	116
Druge investicije	32,2	6,0	41,0	5,8	127

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

Kod saveznih investicija povećana su u 1959 u odnosu na 1958 ulaganja iz Opšteg investicionog fonda za 85 milijardi din., a investicije iz budžetskih sredstava za oko 7 milijardi din. Do ovakvog povećanja saveznih investicija došlo je pre svega na osnovu njihovog predviđenog porasta u Saveznom društvenom planu za 1959. Osim toga, razvoj pojedinih oblasti u toku 1959 uslovio je potrebu da se planirani nivo investicija dalje poveća, tako da su naknadno bila odobrena u tu svrhu sredstva iz privrednih rezervi od oko 39 milijardi din. Mere preduzimane za unapređenje i brži razvoj poljoprivredne proizvodnje u 1959 nametnule su i potrebu daleko većih investicionih ulaganja u ovu privrednu oblast, nego što su bila predviđena Saveznim društvenim planom za 1959 godinu.

I investicije narodnih republika i narodnih odbora su u 1959 takođe znatno povećane u odnosu na 1958 i to iz svih njihovih izvora, a naročito iz fondova za kreditiranje investicija (tabela 15).

TABELA 15 — INVESTICIJE NARODNIH REPUBLIKA I NARODNIH ODBORA

(U milijardama din.)

	1958	1959	Indeks 1958=100
Ukupno	128,9	169,3	131
Iz fondova za kreditiranje investicija	40,4	57,3	141
Iz stanbenih fondova	54,2	64,9	120
Iz ostalih fondova	34,3	47,1	134

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

Kod investicija privrednih organizacija u 1959 u odnosu na 1958 ulaganja su blaže porasla od investicionih sredstava. Na ovakav razvoj ulaganja i sredstava imale su uticaja otplate iz amortizacionih fondova za ranije investicione zajmove, što je trebalo platiti u 1959.

U strukturi ulaganja ukupnih društvenih investicionih fondova narodnih republika, narodnih odbora i privrednih organizacija u 1959 nastale su osetne promene u poređenju sa strukturom ostvarenom u 1958 (tabela 16).

TABELA 16 — STRUKTURA INVESTICIONIH ULAGANJA DRUŠTVENIH INVESTICIONIH FONDOVA NARODNIH REPUBLIKA, NARODNIH ODBORA I PRIVREDNIH ORGANIZACIJA

(U milijardama din.)

	Društveni investicioni fondovi narodnih republika i narodnih odbora			Fondovi privrednih organizacija		
	1958	1959	Indeks 1958=100	1958	1959	Indeks 1958=100
Ukupno	94,6	122,2	129	174,5	191,4	110
Industrija i rudarstvo	17,8	24,5	138	56,8	66,3	117
Poljoprivreda	8,3	12,0	144	13,5	14,4	107
Šumarstvo	0,1	0,0	—	1,0	1,3	130
Građevinarstvo	1,3	0,4	31	7,2	9,2	128
Saobraćaj	3,2	3,6	113	55,4	57,0	103
Trgovina i ugostiteljstvo	4,6	7,5	163	20,4	16,1	79
Zanatstvo	1,9	3,5	184	3,6	4,8	133
Privreda — ukupno	37,2	51,5	136	157,9	171,1	108
Neprivredne investicije	57,7	71,7	124	16,6	20,3	122

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

Ekonomska struktura ukupnih investicija pokazuje da je odnos između *privrednih* i *neprivrednih* investicija u 1959 ostao uglavnom nepromenjen u odnosu na 1958. Međutim, u okviru privrednih investicija u 1959 osetnije je povećano učešće investicija u poljoprivredi, dok je učešće investicija u industriji, građevinarstvu i saobraćaju manje nego u 1958 (tabela 17).

TABELA 17 — EKONOMSKA STRUKTURA UKUPNIH INVESTICIJA U OSNOVNA SREDSTVA

	(U milijardama din.)			
	1958		1959	
	iznos	struktura	iznos	struktura
Ukupne investicije	544,0	100,0	701,7	100,0
Industrija i rudarstvo	171,5	31,4	214,5	30,6
Poljoprivreda	73,2	13,4	111,4	15,9
Šumarstvo	5,4	1,0	9,6	1,3
Građevinarstvo	14,3	2,6	14,0	2,1
Saobraćaj	107,1	19,8	128,7	18,3
Trgovina i ugostiteljstvo	26,3	4,8	35,1	5,0
Zanatstvo	5,7	1,0	8,8	1,2
Svega privredne investicije	403,6	74,1	533,1	74,4
Neprivredne investicije	140,4	25,9	179,6	25,6

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

U okviru neprivrednih investicija u 1959 u odnosu na 1958 znatno su povećane investicije u stanbeno-komunalnu delatnost i kulturno-socijalnu delatnost, dok je porast investicija u delatnost državnih organa neznatan (tabela 18).

TABELA 18 — STRUKTURA NEPRIVREDNIH INVESTICIJA

	(U milijardama din.)				
	1958		1959		Indeks 1958=100
	iznos	struktura	iznos	struktura	
Ukupno	140,4	100	179,6	100	128
Stanbeno-komunalna delatnost	91,9	65	112,9	63	121
Kulturno-socijalna delatnost	18,1	13	34,3	19	190
Delatnost državnih organa	30,4	22	32,4	18	107

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

Ostvareni raspored neprivrednih investicija u 1959, u kome su investicije kulturno-socijalne delatnosti gotovo udvostručene, povoljan je.

OBRтна SREDSTVA

Obrtna sredstva privrede povećana su u 1959 za 247 milijardi din. ili za 17,7% u odnosu na 1958, dok je njihov porast u 1958 iznosio 176 milijardi din. ili 14,4% u odnosu na 1957 (tabela 19).

TABELA 19 — STANJE OBRТNIH SREDSTAVA PO PRIVREDNIM OBLASTIMA

	(U milijardama din.)		
	Stanje		Promene u odnosu na kraj prethodne godine
	31. XII. 1959		
Ukupna obrtna sredstva	1.644,6		+246,9
Industrija i rudarstvo	796,0		+ 68,7
Poljoprivreda	118,6		+ 39,7
Građevinarstvo	56,9		+ 14,9
Saobraćaj	45,1		+ 12,9
Trgovina i ugostiteljstvo	559,0		+ 92,6
Zanatstvo	39,3		+ 5,9
Ostale privredne oblasti	18,6		+ 3,9
Neraspoređena sredstva	11,1		+ 8,3

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

Način finansiranja obrtnih sredstava u 1959 razlikuje se od finansiranja u 1958. Pretežan deo povećanja obrtnih sredstava u 1959 finansiran je iz bankarskih sredstava (77% prema 51% u 1958), dok na sredstva preduzeća i društvenih investicionih fondova otpada 23% prema 49% u 1958 (tabela 20).

TABELA 20 — IZVORI FINANSIRANJA OBRТNIH SREDSTAVA

	(U milijardama din.)	
	Stanje	Promene u odnosu
	31. XII. 1959	na kraj prethodne godine
Ukupna obrtna sredstva	1.644,6	+246,9
Fondovi obrtnih sredstava	479,6	+ 30,0
Zajmovi iz društvenih investicionih fondova	65,8	+ 26,3
Zajmovi i krediti za redovno poslovanje iz bankarskih sredstava	533,4	+ 93,7
Namenski krediti	565,8	+ 96,9

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

Iz društvenih investicionih fondova odobreno je u 1959 — 31,9 milijardi din. zajmova za obrtna sredstva (i to iz Opšteg investicionog fonda 20,5 milijardi din., republičkih investicionih fondova 1,2 milijarda din. i lokalnih fondova 10,2 milijardi din.).

Povećanje obrtnih sredstava u 1959 je veoma značajno i prethodno dosad najveći porast obrtnih sredstava ostvaren u toku jedne godine.

BUDŽETI

Ukupni budžetski rashodi u 1959 su povećani u odnosu na njihov nivo u 1958 za 66,5 milijardi din. ili za 14%. U okviru ukupnih budžetskih rashoda lični i materijalni rashodi su u 1959 u odnosu na 1958 porasli za 14%, investicije za 38%, a svi ostali rashodi za 12%. Kada se iz ukupnih budžetskih rashoda u 1959 izuzmu oni rashodi koji imaju privrednu namenu (regresi i dotacije privredi, razlike u cenama u poslovanju sa inostranstvom, rashodi za unapređenje privrednih oblasti), ostali budžetski rashodi su veći za 13% u odnosu na 1958, što približno odgovara porastu predviđenom Saveznim društvenim planom za 1959 godinu.

Rashodi saveznog budžeta zajedno sa narodnom obranom porasli su u 1959 u odnosu na 1958 za 10%. Međutim, kada se iz saveznog budžeta izdvoje rashodi sa privrednom namenom, povećanje ostalih rashoda iznosi 9% (tabela 21).

TABELA 21 — RASHODI SAVEZNOG BUDŽETA

	(U milijardama din.)			
			Indeks	
	1958	1959	1957 1958	1959 1958
Ukupni rashodi	266,0	293,8	143	110
Lični rashodi	10,9	12,1	135	111
Materijalni rashodi	6,6	6,9	127	105
Investicije	4,0	7,8	100	195
Dotacije ustanovama i društvenim organizacijama	1,5	1,8	107	120
Narodna odbrana	164,8	174,2	117	106
Ostali rashodi	78,2	91,0	278	117

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

U 1959 rashodi saveznog budžeta su bili u potpunosti pokriveni za razliku od ranijih godina, kada je finansiranje bilo deficitarno.

PRIHODI I RASHODI STANOVNIŠTVA

U 1959 je kupovna snaga stanovništva bila na znatno višem nivou nego u 1958. Na takav razvoj kupovne snage stanovništva imalo je uticaja više faktora: ostvaren je visok porast nominalnih ličnih dohodaka radnika i službenika, došlo je do porasta zaposlenosti, povećani su prihodi poljoprivrednog stanovništva i u većoj meri su korišćeni potrošački krediti.

Prema 1958 ukupni prihodi stanovništva u 1959 su porasli za 19%, dok su raspoloživa sredstva (zajedno sa potrošačkim kreditima) na višem nivou za oko 21% (tabela 22).

TABELA 22 — PRIHODI STANOVNIŠTVA*

	(U milijardama din.)		
	1958	1959	Indeks 1958=100
Ukupni prihodi	960,7	1.141,3	119
Lični dohoci	520,2	641,8	123
Socijalna primanja	143,8	169,9	118
Prihodi od prodaje poljoprivrednih proizvoda	180,8	199,8	110,5
Ostali prihodi	115,9	129,8	112
Potrošački krediti	— 1,6	+ 21,9	
Ukupna raspoloživa sredstva	959,1	1.163,2	121

* U ovoj tabeli u prihode stanovništva nisu uračunati prihodi koje ono realizuje iz inostranstva, kao ni prihodi koji nastaju u međusobnim odnosima stanovništva. U tom pogledu ukupni prihodi stanovništva u ovom pregledu se razlikuju od podataka u Statističkom biltenu Narodne banke.

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

Povećanje ličnih dohodaka je ostvareno u svim oblastima, s tim što su oni nešto brže rasli u privredi (tabela 23).

TABELA 23 — LIČNI DOHOCI PO PRIVREDNIM OBLASTIMA

	(U milijardama din.)		
	1958	1959	Indeks 1958=100
Ukupno lični dohoci	520,2	641,8	123
Industrija i rudarstvo	161,6	202,3	125
Poljoprivreda i šumarstvo	38,7	46,7	121
Gradevinarstvo	37,7	46,7	124
Saobraćaj	38,7	50,9	132
Trgovina i ugostiteljstvo	55,7	67,3	121
Zanatstvo	26,0	32,8	126
Stanbeno-komunalna delatnost	8,8	11,8	134
Kulturno-socijalna delatnost	32,9	43,3	132
Državni organi, banke i udruženja	100,4	117,3	117
Ostalo	19,7	22,7	115

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

Prihodi od prodaje poljoprivrednih proizvoda porasli su u 1959 u odnosu na 1958 za 10,5%, dok je njihovo povećanje u 1958 u odnosu na 1957 iznosilo svega 0,6%. Do bržeg porasta ovih prihoda došlo je u drugoj polovini 1959.

Na razvoj kupovne snage stanovništva znatno su uticali potrošački krediti, koji su u 1959 povećani za 21,9 milijardu din. prema stanju krajem 1958, i dostigli iznos od 88,7 milijardi din.

Visoka kupovna snaga stanovništva, koja se formirala u 1959, uticala je da izdaci za robu i usluge porastu za 19% u odnosu na 1958 (tabela 24).

Troškovi života su u 1959 bili na višem nivou za oko 2% prema 1958. Kada se nominalni lični dohoci koriguju sa porastom troškova života vidi se da su realne plate u proseku

TABELA 24 — IZDACI ZA ROBU I USLUGE

	(U milijardama din.)		
	1958	1959	Indeks 1958=100
Ukupni izdaci	881,1	1.049,0	119
Izdaci za robu i ugostiteljstvo (sa potrošačkim kreditima)	790,3	943,0	119
Izdaci za usluge	90,8	106,0	117

Podaci: Statistički bilteni Narodne banke FNRJ 1959—1960.

u 1959 u odnosu na 1958 porasle za oko 13%. U okviru ukupnog povećanja, prosečna realna primanja u privredi su na višem nivou za oko 14,5%. Visok porast realnih primanja u 1959 doprineo je da se u 1957, 1958 i 1959 ostvari oko 93% od porasta prosečnih realnih plata predviđenog Društvenim planom privrednog razvoja Jugoslavije od 1957 do 1961.

TRŽIŠTE I CENE

Za opštu situaciju na tržištu u toku cele 1959 karakterističan je visok nivo potrošnje, što je, i pored znatnog povećanja industrijske proizvodnje, delovalo na umerenije popunjavanje robnih zaliha industrijskih proizvoda. Naročito je u drugom polugodu 1959 tražnja bila intenzivna tako da se osećala nedovoljna snabdevenost izvesnim industrijskim proizvodima, a pre svega nekim investicionim materijalima. Međutim, te pojave se ipak nisu odrazile na kretanje cena industrijskih proizvoda, čiji je nivo tokom 1959 bio stabilan. Proizvođačke cene industrijskih proizvoda u 1959 zadržale su se na nivou iz 1958, a maloprodajne cene neznatno porasle — svega za oko 1% i to kao rezultat povećanja cena nekih proizvoda pred kraj 1958.

Na razvoj poljoprivrednog tržišta povoljno je uticao visok porast poljoprivredne proizvodnje u 1959. Međutim, visok nivo potrošnje, naročito pred kraj 1959, delovao je na izvestan porast cena poljoprivrednih proizvoda. Otkupne cene su u toku 1959 bile u porastu do kraja prvog polugoda, dok je u trećem tromesečju sa realizacijom nove proizvodnje usledilo njihovo osetnije opadanje. Međutim, od oktobra 1959 otkupne cene ponovo rastu, tako da je njihov nivo krajem 1959 bio viši u odnosu na decembar 1958 za 7%. Pomeranje cena nije bilo samo posledica sezonskih kretanja, već i visoke tražnje koja je krajem 1959 bila izrazitija nego u istom periodu 1958. Porast otkupnih cena je usledio kod stoke i stočnih proizvoda, povrća i mleka. U proseku opšti nivo otkupnih cena u 1959 je za 3% viši nego 1958.

I maloprodajne cene poljoprivrednih proizvoda su u poslednjem tromesečju 1959 porasle. Prema decembru 1958 one su povećane za 4%. Do povećanja cena je došlo kod povrća, mesa i mesnih proizvoda i mleka. U proseku opšti nivo maloprodajnih cena u 1959 je za 2% viši nego u 1958.

Cene usluga su u toku 1959 porasle prema decembru 1958 za 3%. U proseku za celu 1959 one su veće za 4% nego u 1958.

V. C.

ISPRAVKE: U broju 1/1960 u informaciji »Vinogradarstvo« na str. 19/9, u tabeli 8 zaglavlje treba da glasi: Godina, Ukupan prinos, Kalemljena loza, Nekalemljena domaća loza, Direktno rodni hibridi.

U broju 1/1960 u informaciji »Vinogradarstvo« na str. 20/10, u tabeli 10 zaglavlje treba da glasi: Ukupna primanja od vinogradarstva, Procenat: od sveukupnih primanja domaćinstva, od ukupnih primanja sa gazdinstva, od primanja iz biljne proizvodnje.

ZDRAVSTVENA SLUŽBA U 1959

U okviru opšteg društvenog i privrednog razvoja i napretka Jugoslavije znatno je napredovala i zdravstvena služba, naročito za poslednjih nekoliko godina, i to kako u odnosu na razvoj mreže zdravstvenih ustanova i povećanje broja kadrova tako i u odnosu na kvalitet njihovog rada.

MREŽA I RAD ZDRAVSTVENIH USTANOVA

Mreža zdravstvenih ustanova upotpunjava se izgradnjom novih i povećanjem postojećih. Samostalno finansiranje zdravstvenih ustanova omogućilo im je redovno održavanje i bolju snabdevenost savremenim aparatima, instrumentima i drugom opremom.

Broj bolesničkih postelja se stalno povećava.¹ Početkom 1959 bilo je 85.118 postelja ili oko 4,61 postelja na 1.000 stanovnika, prema 69.884 postelje ili 4,24 na 1.000 stanovnika u 1956, odnosno samo 53.760 ili 3,29 na 1.000 stanovnika u 1950. Raspored postelja po narodnim republikama je veoma različit. Najrazvijeniju bolničku mrežu ima Slovenija (7,41 postelja na 1.000 stanovnika), a najoskudniju NR Bosna i Hercegovina (3,18 postelja na 1.000 stanovnika).

Od ukupnog broja postelja, otpada na postelje: za lečenje tuberkuloze 19.795, za lečenje duševnih bolesti 8.000, za porodilje 6.146, za decu 5.859 i za sve ostale bolesti 45.318.

I pored sve šire mreže ambulantno-polikliničkih i dispanzerskih ustanova, zbog povećanja bolničkih kapaciteta i povećanja broja zdravstveno osiguranih lica, priliv bolesnika u bolnice stalno raste. U 1958 u bolnicama su lečena 1.514.083 bolesnika sa 27.775.063 bolesnička dana, dok je taj broj u 1954 iznosio 1.205.596 sa 22.035.692 bolesnička dana.

Mreža ambulantno-polikliničkih ustanova² (domovi narodnog zdravlja, poliklinike, zdravstvene stanice, ambulate) povećana je početkom 1959 na 2.578 prema 2.331 ustanovi u 1957. Ovo povećanje se odnosi naročito na zdravstvene stanice.

TABELA 1 — RASPORED AMBULANTNO-POLIKLINIČKIH USTANOVA PO NARODNIM REPUBLIKAMA

	1954		1959	
	Ukupno	Od toga u preduzećima	Ukupno	Od toga u preduzećima
Jugoslavija	2.241	497	2.578	743
Srbija	867	134	1.026	289
Hrvatska	533	178	709	217
Slovenija	315	64	290	57
B i H	317	81	334	108
Makedonija	144	39	143	56
Crna Gora	65	1	76	16

Naročito je značajan razvoj zdravstvenih stanica i ambulanti u preduzećima. U toku poslednjih 5 godina broj ovih ustanova porastao je za 246, tako da ih je početkom 1959 bilo ukupno 743.

Zbog velikog broja bolesnika, ambulantno-polikliničke ustanove još uvek usredsređuju svoj rad na pregledi i lečenje obolelih, a preventivi posvećuju manje pažnje.

Broj pregleda u ustanovama, kako prvih tako i ponovnih, stalno raste.³ Na taj porast uticalo je, u izvesnoj

¹ Vidi: »Bolnice«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 449–452 (43–46).

² Vidi: »Ambulantno-polikliničke i dispanzerske ustanove«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 313–316 (31–34).

³ Povećanje broja pregleda treba očekivati u sledećim godinama zbog stupanja na snagu Zakona o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednog stanovništva.

meri, i ukidanje privatne lekarske prakse u pojedinim republikama, koje je dovelo i do znatnog povećanja honorarnog rada.

Broj dispanzera i savetovališta iznosio je početkom 1959 — 2.139 odnosno 201 više nego 1957. Mreža ovih ustanova je naročito razvijena u Sloveniji (542). U ostalim republikama dispanzeri se nalaze uglavnom u gradovima.

Suzbijanje tuberkuloze vrši se uglavnom preko antituberkuloznih dispanzera, čiji se broj povećao od 220 u 1957 na 269 početkom 1959. Međutim, ovaj broj je još uvek nedovoljan, jer na jedan dispanzer dolazi prosečno oko 67.000 stanovnika. Značaj ovih ustanova pokazuje podatak da je smrtnost od tuberkuloze znatno manja na područjima gde je mreža dispanzera gušća.

Rad na otkrivanju i borbi protiv tuberkuloze odvijao se putem sistematskih pregleda, fluorografskih snimanja i vakcinacije. U toku 1959 izvršeno je samo u dispanzerima 256.600 fluorografskih snimanja, a znatno veću aktivnost u ovom smislu sprovele su posebne ekipe. U toku 1959 BCG vakcinom vakcinisano je 600.000 pretškolske i školske dece, a za poslednjih 10 godina 5.335.000 lica. Masovna vakcinacija imala je značajan uticaj na smanjenje oboljenja od tuberkuloze kod dece u toku prvih godina života.

Na početku 1959 bila su 864 dečja dispanzera i savetovališta. U njima je u toku 1959 izvršeno pregleda i dato raznih saveta 8.569.932. Njihova uloga i uticaj na poboljšanje zdravstvenog stanja i smanjenje smrtnosti odojčadi dolazi sve više do izražaja, što se vidi naročito iz podataka o smrtnosti po narodnim republikama.

Zdravstvena zaštita školske dece i omladine sprovodi se kroz posebne školske ambulate i poliklinike,⁴ koje se nalaze uglavnom u gradskim naseljima. Ova služba nije dovoljno razvijena, i veliki broj omladine, naročito vanškolske i seoske, nije obuhvaćen posebnim zdravstvenim nadzorom.

Znatna napredak učinjen je i u razvijanju službe za zdravstvenu zaštitu žena (trudnica) putem posebnih dispanzera i savetovališta, čiji broj takode raste. Organizovanju i radu savetovališta za kontracepciju posvećuju sve veću pažnju ne samo organi zdravstvene službe nego i ženske društvene organizacije.

Ustanove higijenske službe (higijenski zavodi i higijensko-epidemiološke stanice) slabije se razvijaju. Još uvek svaki srez nema odgovarajuću ustanovu koja bi organizovala, usmeravala i sprovedila preventivnu zdravstvenu zaštitu. Mada se broj ovih ustanova nešto povećao (1959 bilo ih je 64), njihov rad, zbog nedostatka stručnih kadrova i nedovoljnih materijalnih sredstava kojima raspolažu, još nije dovoljno razvijen.

KADROVI

Broj medicinskih kadrova⁵ svih vrsta povećava se iz godine u godinu. U 1959 zdravstvena služba je dobila 1.009 novih lekara, 200 farmaceuta, 70 stomatologa i oko

TABELA 2 — ZDRAVSTVENI RADNICI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA 1959

	Lekari	Srednji medicinski kadar	Niži medicinski kadar
Jugoslavija	9.366	11.932	21.763
Srbija	4.169	4.883	7.406
Hrvatska	2.715	2.836	6.744
Slovenija	977	1.476	2.976
B i H	804	1.324	3.017
Makedonija	484	1.022	1.348
Crna Gora	217	391	272

⁴ Vidi: »Zdravstvena zaštita učenika«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 305–306 (19–20).

⁵ Vidi: »Lekari«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 209–210 (11–12) i »Medicinsko osoblje sa srednjoškolskim obrazovanjem«, str. 451–452 (27–28).

2.250 srednjeg medicinskog osoblja. Prema raspoloživim podacima, u Jugoslaviji je krajem 1959 bilo 12.500 lekara, 370 stomatologa, 3.300 farmaceuta i oko 18.000 kadrova sa srednjom medicinskom spremom.

Od ukupnog broja zdravstvenih radnika, u zdravstvenim ustanovama u 1959 bilo je zaposleno ukupno 9.366 lekara, 11.932 zdravstvena radnika sa srednjom medicinskom spremom i 21.760 zdravstvenih radnika sa nižom medicinskom spremom (tabela 2).

Prema tome, na jednog lekara, u jugoslovenskom proseku, dolazi prosečno 1.740 stanovnika. Bolji prosek imaju Hrvatska — sa 1.160 stanovnika, Slovenija — sa 1.185 stanovnika i Srbija — sa 1.730 stanovnika na jednog lekara. Lošiji prosek imaju Crna Gora — sa 1.750, Makedonija — sa 2.134 i Bosna i Hercegovina — sa 2.500 stanovnika na jednog lekara.

Od ukupnog broja lekara u zdravstvenim ustanovama bilo je zaposleno:

	1954	1959
U stacionarnim ustanovama	3.158	3.947
U ambulantno-polikliničkim, dispanzerskim i ostalim zdravstvenim ustanovama	3.286	5.419

U razdoblju 1954 — 1959 znatno je brži priliv lekara u ambulantno-polikliničke, dispanzerske i ostale ustanove (indeks povećanja 165) od priliva lekara u stacionarne ustanove (indeks povećanja 125). Ovakvo povećanje u korist ambulantno-polikliničkih i dispanzerskih ustanova je pozitivna pojava i one će imati znatan uticaj na obezbeđenje osnovne zdravstvene zaštite na najširim područjima.

IZVOR: Materijali Sekretarijata Saveznog izvršnog veća za narodno zdravlje.

KADROVI SLUŽBE SOCIJALNOG OSIGURANJA

Poslove socijalnog osiguranja u 1959 obavljalo je 9.528¹ službenika i 1.414 pripravnika zaposlenih u 99 sreskih zavoda, 8 republičkih (uključujući i Oblasni i Pokrajinski), 499 filijala i ispostava i preko 4.000 ovlašćenih preduzeća. Obimnost prava osiguranika i poslova službe socijalnog osiguranja pokazuje i podatak da su za socijalno osiguranje u 1959 utrošene 232 milijarde din. ili 10,4% nacionalnog dohotka.

Poslovi službe socijalnog osiguranja stalno se povećavaju. U oblasti zdravstvenog osiguranja od 1 januara do 30 septembra 1959 služba je određivala prava i likvidirala novčane naknade osiguranicima privremeno nesposobnim za rad usled bolesti u 1,125.000 slučajeva (u odnosu na isto razdoblje 1958 ovo pretstavlja povećanje za 19%). U sprovođenju dugoročnih osiguranja zavodima za socijalno osiguranje podneto je u istom periodu 93.569 zahteva za ostvarivanje prava na invalidsko i penzisko osiguranje. Od ovog broja zavodi su rešili 66.729 zahteva ili 71,3%. Zavodi su, osim toga, rešavali o žalbama osiguranika, obavljali poslove u vezi sa obnovom postupka i revizijom rešenja, kao i pripreme poslove za sprovođenje novog Zakona o invalidskom osiguranju.

Organi samouprave i službe socijalnog osiguranja preduzimali su niz mera za organizacijsko i kadrovsko sređivanje službe. Tako je septembra 1958 Skupština Saveznog zavoda za socijalno osiguranje donela Odluku o utvrđivanju službeničkih mesta (sistematizaciji) u zavodima za socijalno osiguranje. Po ovoj Odluci, zavodi mogu imati jednog službenika na 280 osiguranika, kao i 10% pripravnika od ukupnog broja službenika pojedinih službeničkih vrsta. Međutim, prema sistematizaciji sprovedenoj na osnovu odluka skupština republičkih zavoda, u pojedinim narodnim republikama jedan službenik dolazi na sledeći broj osiguranika:

Srbija	301	Bosna i Hercegovina	303
Hrvatska	336	Makedonija	312
Slovenija	364	Crna Gora	300

Ovo pretstavlja pozitivno otstupanje od normativa ustanovljenih okvirnom Odlukom Skupštine Saveznog zavoda. Prema ovoj Odluci služba bi mogla imati 11.195 službenika i 1.195 pripravnika (tabela 1).

¹ Stanje 31 decembra 1959.

TABELA 1 — BROJNO STANJE KADROVA SLUŽBE SOCIJALNOG OSIGURANJA

	Okvirnom Odlukom o sistematizaciji odobreno	Stvarno popunjeno na dan 31.XII.1959	
	službenika	službenika	pripravnika
Jugoslavija	11.195	9.528	1.414
Srbija	4.413	3.775	570
Hrvatska	2.869	2.388	333
Slovenija	1.435	1.207	174
Bosna i Hercegovina	1.561	1.369	239
Makedonija	660	550	75
Crna Gora	257	239	23

Struktura službeničkog kadra prema stepenima stručne sprema nije zadovoljavajuća, jer od ukupnog broja službenika otpada na službenike sa: nižom stručnom spremom 38,7%, srednjom stručnom spremom 50,7%, višom stručnom spremom 2,7% i visokom stručnom spremom 7,9% (tabela 2).

TABELA 2 — STRUČNA SPREMA SLUŽBENIKA KRAJEM 1959

	Ukupan broj službenika	Stručna sprema			
		visoka	viša	srednja	niža
Jugoslavija	9.528	757	255	4.828	3.688
Srbija	3.775	332	77	1.978	1.388
Hrvatska	2.388	178	109	1.272	829
Slovenija	1.207	115	24	571	497
Bosna i Hercegovina	1.369	89	25	612	643
Makedonija	550	21	10	270	249
Crna Gora	239	22	10	125	82

U odnosu na 1957, sastav službenika po stručnoj spremi u 1959 se poboljšao, što se naročito vidi po smanjenju učešća službenika sa nižom stručnom spremom (tabela 3).

TABELA 3 — STRUKTURA SLUŽBENIČKOG KADRA U 1957 I 1959

	Stručna sprema			
	visoka	viša	srednja	niža
1957	6	7,5	31,2	55,3
1959	7,9	2,7	50,7	38,7

Znatno povećanje učešća službenika sa srednjom stručnom spremom u ukupnom broju uglavnom je rezultat polaganja ispita službenika sa nižom stručnom spremom za priznavanje više stručne sprema, a u izvesnoj meri i upošljavanja kadrova sa već stečenom srednjom stručnom spremom.

Broj pripravnika je veći od sistematizacijom utvrđenog. U mnogo slučajeva, zbog nedostatka službenika, oni rade i na radnim mestima službenika. Potrebama službe najviše odgovara struktura pripravnika po stručnoj spremi u zavodima u Srbiji, u kojima procenat pripravnika sa srednjom stručnom spremom iznosi 57,4%, a nižom 36,6% (tabela 4).

Zavodi za socijalno osiguranje organizuju i sami stručno osposobljavanje službenika. Republički zavodi svake godine organizuju seminare i kurseve za stručno uzdizanje kadrova. Ove seminare i kurseve pohađalo je u razdoblju 1957—1959 oko 4.000 službenika zavoda, filijala i ispostava. Osim toga, sreski i republički zavodi stipendiraju izvestan broj slu-

TABELA 4 — STRUČNA SPREMA PRIPRAVNIKA KRAJEM 1959

	Ukupno	Stručna sprema			
		visoka	viša	srednja	niža
Jugoslavija	1.414	84	7	654	669
Srbija	570	34	—	327	209
Hrvatska	333	26	1	132	174
Slovenija	174	10	3	39	122
Bosna i Hercegovina	239	7	1	106	125
Makedonija	75	5	2	37	31
Crna Gora	23	2	—	13	8

žbenika na fakultetima, upravnim školama, školama za socijalne radnike, kao i srednjim školama, a službenicima koji se spremaju za polaganje stručnih ispita daju određene povlastice radi postizanja uspeha na ispitima.

M. L.

SUZBIJANJE ENDEMSKOG SIFILISA

Endemski sifilis unet je u jugoslovenske krajeve još pre 250 godina. Usled niskog higijenskog i ekonomskog standarda života u to vreme sifilis se brzo širio među stanovništvom, tako da su u nekim predelima zemlje, pretežno u Srbiji (severo-istočna Srbija, Visok kod Pirota, Novopazarski Sandžak, Kosmet, Podrinje, Mačva) i u Bosni i Hercegovini (severo-istočni deo, centralna Bosna i Cazinska Krajina), nastala pojedina žarišta endemskog sifilisa.

I posle Drugog svetskog rata endemski sifilis predstavljao je važan zdravstveni problem u Jugoslaviji. Za vreme rata broj novih infekcija znatno se povećao. Usled teških uslova života i nasilja za vreme okupacije, naročito u seoskim predelima, razvila su se ekspanzivna žarišta i u krajevima gde endemskog sifilisa pre rata nije bilo (Kragujevački srez i neki drugi).

Krajem 1948 započeta je akcija suzbijanja endemskog sifilisa. Za izvođenje ove akcije dobijena je značajna pomoć od UNICEF-a (penicilin, laboratorijski materijal i prevozna sredstva u vrednosti od 370.000 dolara) i od Svetske zdravstvene organizacije.

Na početku je akcijom rukovodio Komitet za zaštitu narodnog zdravlja, a od 1950 ministarstva narodnog zdravlja odnosno saveti za narodno zdravlje i socijalnu politiku republika.

Suzbijanje endemskog sifilisa u najvećem opsegu sprovedeno je u Bosni i Hercegovini i Srbiji, a u mnogo manjem u Makedoniji i Crnoj Gori. Antiluetičnom akcijom obuhvaćena su 93 bivša sreza (u Bosni i Hercegovini 33, Srbiji 50, Makedoniji 6 i Crnoj Gori 4). U većini tih srezova akcija je obuhvatila čitavo područje sreza.

Akcijom su rukovodili: u Srbiji Higijenski institut, u Bosni i Hercegovini Centralni kožno-venerični dispanzer, a u Makedoniji i Crnoj Gori centralni higijenski zavodi. Pod rukovodstvom lekara ovih centralnih ustanova akciju su izvodile terenske ekipe, koje su uglavnom bile sastavljene od srednjeg medicinskog kadra, a u manjem broju od pomoćnog osoblja. U tim terenskim akcijama sarađivali su i studenti medicine. Broj osoblja u jednoj ekipi nije bio svuda jednak. U Bosni i Hercegovini bile su organizovane manje ekipe, prosečno sa 10 članova, dok su u Srbiji postojale veće organizacione jedinice.

Cela akcija sprovodila se po jedinstvenim principima: sistematski klinički i serološki pregled sveg stanovništva određenog područja, iznalaženje i lečenje injekcijama penicilina na licu mesta svih zaraženih endemskim sifilisom (I faza); kontrolni klinički i serološki pregled svih lečenih, dopunski pregledi lica koja iz bilo kojih razloga nisu ranije pregledana, ponovno lečenje lica kod kojih je serološki nalaz ostao pozitivan i posle lečenja (II faza); produžni kontrolni i dopunski stabilizacioni rad, tj. praćenje rezultata akcije na suzbijanju endemskog sifilisa, kako ne bi došlo do pogoršanja i vraćanja na staro stanje (III faza).

U pomenutim predelima Jugoslavije pregledano je sistematski, klinički i serološki ukupno 1.872.180 lica (u Srbiji 1.105.127, Bosni i Hercegovini 670.611, Crnoj Gori 62.464 i Makedoniji 33.978). Na osnovu tih pregleda otkriveno je oko 100.000 zaraženih endemskim sifilisom; gotovo toliko ih je i lečeno.

Prosečna zaraženost endemskim sifilisom na području gde je vođena akcija bila je u Srbiji 5,3%, Bosni i Hercegovini 6,3%, Makedoniji i Crnoj Gori 1,5%. Međutim, procenat zaraženosti endemskim sifilisom kretao se na različitim područjima u vrlo širokim granicama. Pored predela i naselja sa 1% do 2% zaraženosti, u Srbiji je bilo, u severo-istočnom delu, srezova i sa 20% zaraženosti (Homoljski srez) i manjih područja gde je zaraženost iznosila i preko 30% (Laznica i Osanica). Slično stanje nađeno je i u Bosni i Hercegovini, gde je kod prosečne zaraženosti od 6,3% bilo srezova sa vrlo malim postotkom zaraženosti (Foča 0,8%, Srebrenica 2,9%, Travnik 1,3%) i srezova sa prosečnom zaraženošću preko 10% (Gračnica 15,6%, Zvornik 13,7%, Gradačac 13,6%). Na nekim manjim područjima i naseljima utvrđen je i mnogo veći postotak zaraženosti (Brusnica 66,6%, Medveđa 52,5%, Srebrenik 37,0%).

U toku akcije pokazalo se da samo jednim sistematskim pregledom, naročito u ekspanzivnim žarištima sa većim brojem svežeg sifilisa, nije moguće postići definitivne rezultate i sprečiti pojavu novih infekcija. Zato su u takvim predelima vršeni ponovni i kontrolni pregledi kojima je obuhvaćano celokupno stanovništvo, kao i lečenje zaraženih.

Takvih kontrolnih seroloških pregleda bilo je 620.367, i to najvećim delom u Bosni i Hercegovini (508.023), gde je postojao i najveći rezervoar sveže infekcije.

Izvestan broj bolesnika lečen je i ponovno. U toku cele akcije ponovno je lečeno 17.239 lica.

U nekim slučajevima, prvenstveno kod dece u zaraženim porodicama u kojima su postojali slučajevi svežeg infekcionog sifilisa, primenjivano je profilaktično odnosno abortivno lečenje. U ekspanzivnim žarištima abortivno lečenje pokazalo se kao jedna od najvažnijih mera u borbi protiv endemskog sifilisa. U toku akcije profilaktično odnosno abortivno lečenje primenjeno je kod 9.230 osoba, od kojih 8.880 na području Bosne i Hercegovine.

Na taj način je zdravstvena služba u Jugoslaviji uspeła da ovom opsežnom antiluetičnom akcijom, koja je završena 1954, iskoreni sifilis kao endemski problem.

Stečena iskustva, primenjene metode i postignute rezultate u ovoj akciji objavila je Svetska zdravstvena organizacija (SZO) kao posebnu monografiju u seriji svojih naučnih publikacija (autor dr E. I. Grin).

Materijal o antiluetičnoj akciji u Srbiji obrađen je i publikovan na srpskohrvatskom jeziku (autori prof. dr S. Ilić i dr B. Ignjatović). U stručnoj štampi objavljen je i materijal o antiluetičnoj akciji u Bosni i Hercegovini (autor dr E. Grin).

Dr E. I. G.

KADROVI SLUŽBE

Cela akcija sprovodila se po jedinstvenim epidemiološkim i kliničkim smernicama, koje su izdala i kontrolisala Centralna komisija za profilaktično i abortivno lečenje sifilisa. U okviru ove komisije, koja je imala sedam članova, radili su stručnjaci iz različitih oblasti zdravstva, uključujući i medicinu, stomatologiju, dermatologiju, ginekologiju i pedijatriju. U svakom od ova pet razreda, koji su bili odgovorni za sprovođenje akcije na lokalnom nivou, imenovali su se posebni stručnjaci, koji su bili pod direktnom kontrolom Centralne komisije. U svakom od ova pet razreda, koji su bili odgovorni za sprovođenje akcije na lokalnom nivou, imenovali su se posebni stručnjaci, koji su bili pod direktnom kontrolom Centralne komisije.

U pomenutoj Centralnoj komisiji, koja je imala sedam članova, radili su stručnjaci iz različitih oblasti zdravstva, uključujući i medicinu, stomatologiju, dermatologiju, ginekologiju i pedijatriju. U svakom od ova pet razreda, koji su bili odgovorni za sprovođenje akcije na lokalnom nivou, imenovali su se posebni stručnjaci, koji su bili pod direktnom kontrolom Centralne komisije.

Prostorni raspored stručnjaka u okviru akcije bio je sledeći: u Srbiji 2.2%, u Bosni i Hercegovini 0.8%, u Makedoniji 0.5%, u Crnoj Gori 0.3%, u Sloveniji 0.2%. U svakom od ova pet razreda, koji su bili odgovorni za sprovođenje akcije na lokalnom nivou, imenovali su se posebni stručnjaci, koji su bili pod direktnom kontrolom Centralne komisije.

U okviru akcije, koja je imala sedam članova, radili su stručnjaci iz različitih oblasti zdravstva, uključujući i medicinu, stomatologiju, dermatologiju, ginekologiju i pedijatriju. U svakom od ova pet razreda, koji su bili odgovorni za sprovođenje akcije na lokalnom nivou, imenovali su se posebni stručnjaci, koji su bili pod direktnom kontrolom Centralne komisije.

U okviru akcije, koja je imala sedam članova, radili su stručnjaci iz različitih oblasti zdravstva, uključujući i medicinu, stomatologiju, dermatologiju, ginekologiju i pedijatriju. U svakom od ova pet razreda, koji su bili odgovorni za sprovođenje akcije na lokalnom nivou, imenovali su se posebni stručnjaci, koji su bili pod direktnom kontrolom Centralne komisije.

SUZBIJANJE ENDEMSKOG SIFILISA

Endemski sifilis u Srbiji i Jugoslaviji je bio jedan od najvažnijih problema u oblasti javnog zdravstva. U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje. U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje.

U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje. U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje.

U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje. U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje.

U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje. U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje.

U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje. U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje.

U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje. U Srbiji je sifilis bio prisutan u svim delovima zemlje, a u Jugoslaviji je bio prisutan u svim delovima zemlje.

EKONOMSKI FAKULTETI

Ekonomski fakulteti u Jugoslaviji su naučne i najviše nastavne ustanove koje imaju zadatak da spremaju visoko-kvalifikovane ekonomske stručnjake i unapređuju ekonomske nauke u zemlji. Danas u Jugoslaviji deluje pet ekonomskih fakulteta: u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu i Skopju. Ekonomski fakulteti u Ljubljani, Sarajevu i Skopju otvoreni su posle Drugog svetskog rata.

Ekonomski fakultet u Beogradu osnovan je 1937 kao Ekonomsko-komercijalna visoka škola. Posle rata, školske 1946/47, škola je pretvorena u Ekonomski fakultet.

Ekonomski fakultet u Zagrebu je najstariji fakultet ove vrste u zemlji: osnovan je 1920 kao Visoka škola za trgovinu i promet. 1925 škola je pretvorena u Ekonomsko-komercijalnu visoku školu, koja je školske 1947/48 reorganizovana u Ekonomski fakultet.

Ekonomski fakultet u Ljubljani osnovan je školske 1945/46 kao Ekonomsko-komercijalna visoka škola, koja je sledeće školske godine pretvorena u Ekonomski fakultet. Školske 1955/56 Fakultet je spojen sa Pravnim fakultetom u Ljubljani u jedinstveni Pravno-ekonomski fakultet, a školske 1957/58 ponovo izdvojen u samostalni Ekonomski fakultet.

Ekonomski fakultet u Sarajevu je najmlađi fakultet ove vrste u zemlji: osnovan je školske 1952/53.

Ekonomski fakultet u Skopju osnovan je školske 1950/51, a školske 1951/52 spojen sa Pravnim fakultetom. Školske 1956/57 ponovo je izdvojen u samostalni Ekonomski fakultet.

NASTAVA

Redovna nastava traje četiri godine, odnosno osam semestara. Nastava se izvodi prema nastavnim planovima i programima u obliku predavanja, seminara i vežbi, kao i četvrtoj godini deli na dva oteka (grupe): otek ekonomike preduzeća i otek opšte ekonomije. Studenti se opredeljuju za jedan od dva oteka pri upisu u peti semestar.

Na ekonomskim fakultetima u Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu i Skopju redovna nastava u prve dve godine (IV semestra) zajednička je za sve studente, dok se u trećoj i četvrtoj godini deli na dva oteka (grupe): otek ekonomike preduzeća i otek opšte ekonomije. Studenti se opredeljuju za jedan od dva oteka pri upisu u peti semestar.

Nastava na oteku ekonomike preduzeća ima za cilj da osposobi studente da upoznavanjem opšte i specijalne problematike privrednih organizacija, teoretskih načela i rešenja, zatim primenom savremenih metoda rada i vršenjem praktičnih ekonomskih analiza uspešno učestvuju u vođenju ekonomske i poslovne politike privrednih organizacija i rešavaju njihova organizaciona i poslovna pitanja. Nastava na oteku opšte ekonomije osposobljava studente da upoznavanjem društvenih zakonitosti razvika savremenog društva i savremene privrede, ekonomske teorije a posebno načina funkcionisanja socijalističke, uporedo sa kapitalističkom privredom, kao i praktičnim ekonomsko-naučnim analizama problema narodne privrede i pojedinih privrednih grana, mogu uspešno ostvarivati politiku zemlje radeći u organima i ustanovama državne uprave i društvenih organizacija ili pak uspešno proučavati ekonomske probleme zemlje radeći u naučno-istraživačkim ustanovama.

Na Ekonomskom fakultetu u Beogradu redovna nastava se usmerava još u prvoj godini (I semestar), tako da se studenti upisom u prvi semestar opredeljuju na jedan od dva oteka.

Na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu u prve dve nastavne godine, zajedničke za sve studente, studenti stiču znanje koje predstavlja zaokruženu celinu osnovne ekonomske problematike preduzeća. Na kraju druge nastavne godine polaže se takozvani »komercijalni ispit«, koji ima za cilj da pokaže da je kandidat stekao celovito znanje iz problematike preduzeća i da može uspešno rešavati određene ekonomske probleme privrednih organizacija. Na taj način student se u slučaju prekida studija posle druge nastavne godine može zaposliti u privrednom preduzeću kao službenik sa višom stručnom spremom.

Na gotovo svim ekonomskim fakultetima proučavaju se sledeći osnovni predmeti: Politička ekonomija, Ekonomska politika FNRJ, Finansije, Osnovi privrednog poslovanja preduzeća, Osnovi računovodstva (knjigovodstva) preduzeća, Statistika, Privredna matematika, Ekonomska geografija, Tehnologija s poznavanjem robe, Osnovi prava, Privredno pravo, Sociologija, strani jezik i predvojnička obuka.

Na pojedinim fakultetima proučavaju se kao pomoćni predmeti: Istorija ekonomskih doktrina, Planiranje narodne privrede, Ekonomska istorija FNRJ, Specijalno računovodstvo, Privredna statistika, Matematička metoda za ekonomske analize.

Kao izborni predmeti pojavljuju se: Industriska politika, Poljoprivredna politika, Saobraćajna politika, Ekonomski odnosi sa inostranstvom, Ekonomika industriskih preduzeća, Ekonomika poljoprivrednih preduzeća, Ekonomika saobraćajnih preduzeća, Ekonomika bankarskih preduzeća i Ekonomika trgovinskih preduzeća. Studenti biraju jedan ili dva izborna predmeta i obavezni su da iz njih polože ispit.

Na fakultetima se takođe izvodi neobavezna nastava iz sledećih predmeta: Zadrugarstvo, Komunalna privreda, Zanatstvo, Turizam, Osiguranje, Demografija, Ekonometrija, Pedagogija, Radni odnosi, Međunarodno javno pravo i Međunarodno privredno pravo. Slušanje predavanja i polaganje ispita iz ovih predmeta nije obavezno.

Na ekonomskim fakultetima u Zagrebu, Ljubljani i Sarajevu redovni studenti su dužni da obave ferijalnu stručnu praksu u ukupnom trajanju od 30—60 dana, dok vanredni studenti sa najmanje jednom godinom prakse u privrednim i drugim organizacijama mogu biti oslobođeni ovog dela nastave. Predviđeno je uvođenje ovakve prakse i na fakultetima u Beogradu i Skopju.

Na svim ekonomskim fakultetima obavezna je izrada diplomskog rada.

Student koji položi ispite iz svih predmeta predviđenih nastavnim planom i čiji diplomski rad bude pozitivno ocenjen dobija diplomu o svršenom ekonomskom fakultetu, sa oznakom oteka, i stiče pravo na akademski naziv: diplomirani ekonomist.

Poslediplomska nastava. — Na ekonomskim fakultetima poslediplomska nastava ima uglavnom sledeće oblike: za naučno usavršavanje, za stručno usavršavanje, za specijalizaciju i za pripremu doktora.

Nastava za naučno usavršavanje u širem smislu obuhvata i nastavu za pripremu doktorata i ima za cilj da uvodi kandidata u problematiku i metod naučnog rada i da ga uputi na samostalno rešavanje problema u jednoj određenoj naučnoj disciplini. Nastava za stručno usavršavanje ima za svrhu da kandidata upozna sa najnovijim tekovinama i metodima u određenoj struci ili disciplini, odnosno u užoj oblasti jedne određene struke. Nastava za specijalizaciju daje kandidatu dopunska razrađena teorijska i praktična znanja iz pojedinih disciplina ili grupa disciplina, tj. vrši sistematsko produbljavanje znanja u jednoj užoj oblasti.

Kandidatima koji polože propisane ispite iz predmeta određenih planom za pojedinu vrstu ove posebne nastave izdaje se diploma, po pravilu, ukoliko je nastava trajala najmanje godinu dana.

Na ekonomskim fakultetima dosada nije postojala tradicija u posleddiplomskoj nastavi. Neke vrste ove nastave, uglavnom nastavu za naučno usavršavanje i pripremu doktora,¹ uveli su od 1956 kao stalan vid posebne nastave ekonomski fakulteti u Beogradu i Zagrebu.

Ekonomski fakultet u Beogradu na posleddiplomskoj nastavi u školskoj 1958/59 imao je ukupno 124 polaznika na sledećim kursovima: Investicije i privreda, Problemi monetarne politike, Privredni ciklusi, Dinamika proizvodnje. U školskoj 1959/60 godini organizovani su takođe kursevi: Problemi makroekonomske analize, Problemi teorije cena i Analiza dinamike proizvodnje u preduzećima. Nastava na ovim kursovima izvodila se u dva semestra.

Najnovijim statutima fakulteta predviđeno je uvođenje posleddiplomske nastave na svim fakultetima.

STUDENTI

Do školske godine 1959/60, u kojoj je upis vršen na osnovu odluke Saveznog izvršnog veća kojom su utvrđeni opšti uslovi za upis na fakultete, visoke škole i umetničke akademije, način upisa novih studenata na pojedine ekonomske fakultete u zemlji bio je različit. Do donošenja Opšteg zakona o univerzitetima, 1954, upis je vršen po republičkim propisima, a često i na osnovu odluka pojedinih univerziteta odnosno samih fakulteta. Na osnovu ovih propisa i odluka, na fakultete su se mogli upisivati pod određenim uslovima (dvogodišnja praksa u privrednim i drugim organizacijama) i svršeni učenici nekih srednjih stručnih škola (trgovačkih akademija i drugih). Posle donošenja Opšteg zakona o univerzitetima, od školske 1955/56, na ekonomske fakultete upisivala su se, osim lica koja su završila gimnaziju sa položenim višim tečajnim ispitom, lica koja su završila jednu od sledećih škola: ekonomsku srednju školu (ekonomski tehnikum, trgovačku akademiju), ekonomski večernji tehnikum, ekonomski otek pomorske srednje škole (pomorskog tehnikuma), ekonomski otek železničkog tehnikuma, turističko-ugostiteljsku srednju školu (ugostiteljski tehnikum) ili turističko-ugostiteljski otek ekonomske srednje škole, saobraćajno-transportni otek železničkog tehnikuma, državnu saobraćajnu školu (do 1941) ili železničku saobraćajnu školu, srednju poštansku školu ili poštanski otek poštansko-televgrafsko-telefonskog tehnikuma, saobraćajni otek srednje auto-saobraćajne škole ili auto-saobraćajnu srednju tehničku školu, intendantsko-vojno učilište, školu za aktivne intendantske oficire, intendantsku akademiju (sve u JNA), ili nižu školu intendantske akademije (do 1941). Od školske 1957/58 na ekonomske fakultete su se, pod određenim uslovima (ispiti i drugo), koje je određivao fakultetski savet, mogli upisivati i građani koji nisu završili ni jednu od odgovarajućih škola.

Ekonomski fakulteti nalaze se u grupi onih fakulteta (filozofski i prirodno-matematički i pravni) na kojima je zabeležen najintenzivniji porast broja studenata prve godine studija posle rata. U razdoblju 1949/50—1959/60

na sve ekonomske fakultete u zemlji upisivana su prosečno 3.704 studenta (1949/50 — 2.798, 1959/60 — 6.503), od toga prosečno 1.759 redovnih (1949/50 — 1.017, 1959/60 — 2.497).

Danas na ekonomskim fakultetima studira preko jedanaest puta više studenata nego pre rata (tabela 1).

TABELA 1 — KRETANJE BROJA STUDENATA 1938/39 — 1958/59

Školska godina	S t u d e n t i					
	Ukupno	Beograd	Zagreb	Ljubljana	Sarajevo	Skopje
1938/39	986	393	593	—	—	—
1945/46	4.453	3.202	1.251	—	—	—
1946/47	6.133	4.143	1.749	241	—	—
1950/51	6.459	4.009	1.748	476	—	226
1957/58	9.211	4.161	2.427	926	773	924
1958/59	11.875	6.161	2.776	806	908	1.224
1959/60	11.842	5.499	2.972	706	1.062	1.603

Po ukupnom broju studenata ekonomski fakulteti dolaze iza filozofskih i pravnih: u njima se nalazi 15% od ukupnog broja studenata na svim fakultetima u zemlji (školske 1958/59 na svim fakultetima u zemlji bila su 78.904 studenta, od toga samo na ekonomskim 11.875).

Među studentima ekonomskih fakulteta znatan je broj vanrednih. Školske 1947/48 (kada je prvi put uvedena institucija vanrednih studija), od ukupno 7.118 studenata bila su 4.234 (više od polovine) vanredna, a školske 1959/60 od ukupno 11.842 — 6.997 vanrednih.

Podaci o socijalnom sastavu studenata pokazuju da se za studije ekonomskih nauka opredeljuju najviše deca službenika, zatim poljoprivrednika i radnika (tabela 2).

TABELA 2 — STRUKTURA STUDENATA PO SOCIJALNOM SASTAVU (U %)

Školska godina	Zanimanje roditelja					
	službenici	poljoprivrednici	radnici	zanatlije	slobodne profesije	ostali
1938/39	43,10	15,85	2,84	6,48	22,91	8,82
1958/59*	33,68	27,26	19,86	4,08	0,54	14,58

* Podaci samo za redovne studente.

Na ekonomskim fakultetima diplomiralo je u razdoblju 1945—1959 — 6.187 studenata (prema 387 u razdoblju 1930—1939).

Međutim, broj diplomiranih nije u srazmeri sa brojem novoupisanih studenata i znatno je ispod mogućeg proseka. Prosečno trajanje studija iznosi od 5,9 do 7,2 godina, što je gotovo dva puta duže od propisanog.

NASTAVNO OSOBLJE

Na svim ekonomskim fakultetima bilo je 1959/60 138 nastavnika i 122 saradnika (tabela 3).

TABELA 3 — NASTAVNO OSOBLJE I SARADNICI U NASTAVI

Školska godina	Nastavno osoblje					Saradnici u nastavi				
	Stalno					Stalni				
	ukupno	svega	redovni profesori	vanredni profesori	docenti	predavači	honorarno	ukupno	svega	asistenti
1938/39	55	23	11	2	10**	—	32	16	16	9
1956/57	94	69	12	21	28	8	25	83	74	52
1958/59	137	95	19	28	38	10	42	110	83	54
1959/60	138	103	22	32	47	2	35	122	89	62

* Lektori, rukovodioci vežbi i nastavnici veština.

** Uračunati i predavači.

¹ Na ekonomskim fakultetima stečena su od 1945 do kraja 1958 ukupno 83 doktorata nauka.

Na jednog nastavnika dolazi prosečno 50, a na jednog asistenta 57 redovnih studenata. Broj nastavnika u odnosu na broj studenata je manji na prvoj i drugoj nego na trećoj i četvrtoj godini studija, i na oteku ekonomika preduzeća nego na oteku opšte ekonomije.

Najnovijom sistematizacijom radnih mesta na fakultetima izvršna veća narodnih republika odobrila su nova radna mesta za nastavnike i fakultetske saradnike. Na Ekonomskom fakultetu u Beogradu, naprimer, za razdoblje 1959—1961 odobreno je 20 novih nastavnčkih i 31 saradničko (asistenti i profesori srednjih škola) mesto.

FAKULTETSKE USTANOVE

Za ostvarenje nastavnih, naučnih i stručnih zadataka na ekonomskim fakultetima postoje naučne, nastavno-naučne i pomoćne ustanove: instituti, zavodi, katedre, tehnološke laboratorije i biblioteke.

U 1959 na svim ekonomskim fakultetima bilo je ukupno 37 ustanova, i to:

U Beogradu: Institut za izučavanje ekonomskih problema, Tehnološki zavod, Katedra za političku ekonomiju, Katedra za ekonomsku politiku, Katedra statistike i ekonomike preduzeća, Biblioteka;

u Zagrebu: Geografski institut, Zavod za tehnologiju s poznavanjem robe, Katedra ekonomike FNRJ, Katedra za nauku o finansijama, Katedra za političku ekonomiju, Katedra za poslovanje socijalističkih preduzeća, Katedra za statistiku i matematiku, Centralna biblioteka sa dokumentacionim centrom;

u Ljubljani: Institut za ekonomiku i organizaciju preduzeća; Institut za političku ekonomiju, Institut za statistiku,

Tehnološka laboratorija, Katedra za političku ekonomiju, Katedra za finansije, Katedra za planiranje, Katedra za ekonomsku politiku, Katedra za ekonomiku preduzeća, Katedra za statistiku i matematiku, Katedra za pravo i sociologiju, Centralna ekonomska biblioteka;

u Sarajevu: Katedra za statistiku i matematiku, Katedra za ekonomsku politiku, Katedra za političku ekonomiju, Katedra za ekonomiku preduzeća, Tehnološka laboratorija;

u Skopju: Ekonomski institut, Katedra za političku ekonomiju, Katedra za opštu ekonomiku, Katedra za ekonomiku preduzeća, Tehnološka laboratorija, Centralna biblioteka.

Fakultetske ustanove služe pre svega potrebama nastave pojedinih ekonomskih fakulteta, kao i za naučni rad nastavnog osoblja i fakultetskih saradnika. U radu ovih ustanova učestvuje i izvestan broj spoljnih saradnika.

PERSPEKTIVNI RAZVOJ FAKULTETA

Brz privredni razvoj zemlje i s tim u vezi sve veće potrebe za visokostručnim ekonomskim kadrovima ukazuje na nužnost osnivanja novih fakulteta odnosno povećanje kapaciteta postojećih. Prema programima perspektivnog razvoja univerziteta pojedinih narodnih republika, u školskoj 1960/61 predviđeno je osnivanje ekonomskih odnosno pravno-ekonomskih fakulteta u Nišu, Prištini i Subotici (Srbija) i Ekonomskog fakulteta u Titogradu (Crna Gora).

IZVOR: Bilten SZS, br. 2, 10, 20, 27, 39, 35, 50, 59, 94, 156; Saopštenja SZS, 20/60; Kominike SZS, 37/60; statuti i godišnji izveštaji ekonomskih fakulteta za školsku 1958/59.

D. P. — B. D.

STRANI STUDENTI U JUGOSLAVIJI

Broj stranih studenata koji dolaze u Jugoslaviju na redovne studije ili specijalizaciju je svake godine veći. Školske 1950/1951 bilo ih je samo 2 (na specijalizaciji), a školske 1959/60 ima ih ukupno 359 i to 313 na redovnim studijama i 46 na specijalizaciji odnosno studentskom usavršavanju. Najveći broj studenata je iz aziskih i afričkih zemalja.

Prvi strani studenti došli su u Jugoslaviju na specijalizaciju 1950, a na redovne studije 1955.

Strani studenti u Jugoslaviji su ili stipendisti jugoslovenske vlade ili stipendisti vlada svojih zemalja ili studiraju o svom trošku.

I broj stipendija koje jugoslovenska vlada (Komisija za kulturne veze s inostranstvom) daje studentima stranih zemalja svake godine se povećava. Stipendije za specijalizaciju odnosno studentsko usavršavanje na osnovu kulturnih konvencija koje, pored ostalog, predviđaju i razmenu studenata koriste studenti uglavnom evropskih zemalja, a u manjem broju azisko-afričkih, koji se nalaze na završnim godinama studija ili su diplomirali, a stipendije za redovno studiranje isključivo studenti azisko-afričkih zemalja, kojima se stipendije dodeljuju u vidu pomoći nerazvijenim zemljama. Visina stipendije iznosi 25.000 din. i za specijalizaciju i za redovno studiranje. Stipendije se daju: za redovno studiranje na onoliko godina koliko traje studiranje na odgovarajućem fakultetu, a za specijalizaciju na jednu odnosno dve godine (studentima azisko-afričkih zemalja). Osim stipendije, strani studenti dobijaju besplatno knjige potrebne za studiranje, a studenti na specijalizaciji jednokratnu pomoć za potrebnu literaturu.

Jugoslovenske stipendije su se pojedinačno počele koristiti od 1950, a prva zvanična ponuda stipendija stranim vladama izvršena je 1952. Iste godine Jugoslavija je stavila na raspolaganje Ujedinjenim nacijama 10 stipendija za zemlje pod starateljstvom, a 1955 isto toliko stipendija za nesamoupravne teritorije.

Strani studenti imaju iste povlastice kao i jugoslovenski: pravo na smeštaj u studentske domove, na besplatnu zdravstvenu zaštitu i dr.

STRANI STUDENTI NA REDOVNIM STUDIJAMA. Na redovnim studijama na jugoslovenskim univerzitetima u školskoj 1959/60 ima 313 stranih studenata, od kojih su 133 stipendisti Komisije za kulturne veze sa inostranstvom, 20 stipendisti vlade Iraka, a 160 studira o svom trošku.

Studenti-stipendisti Komisije za kulturne veze s inostranstvom su: iz Alžira 27, Etiopije 14, Gane i Togolanda 12, Jordana 10, Ujedinjene Arapske Republike 10, Iraka 14, Sudana 14, Burme 8, Kenije 5, Maroka, Njase, Palestine i Cejlona po 3, Libana i Tanganjike po 2 i Saudi Arabije, Tunisa i Pakistana po 1.

O svom trošku studira 29 studenata iz Jordana, 27 iz Ujedinjene Arapske Republike, po 5 iz Libana i Grčke, 20 iz Italije, po 10 iz Bugarske i Čehoslovačke, 17 iz Sjedinjenih Američkih Država, 8 iz Z. Nemačke, po dva iz Francuske, Rumunije, Holandije, SSSR-a, Maroka i iseljeničkih organizacija, po jedan student iz Albanije, Bolivije, Kanade, Luksemburga, Mađarske, Čilea, Iraka i Izraela i 9 studenata bez državljanstva (apolita).

Prvu godinu u Jugoslaviji studenti provedu u učenju srpskohrvatskog jezika na posebnim kursovima koji se za njih organizuju i traju osam meseci. Školske 1959/1960 na ovakvim kursovima nalazi se 98 studenata, koji su u

Jugoslaviju došli oktobra 1959, dok su ostali upisani na sledeće fakultete: medicinski 55, mašinski 29, ekonomski 19, pravni 5, filozofski 53, tehnološki 13, rudarsko-geološki 7, farmaceutski 9, veterinarski 4, elektrotehnički 12, arhitektonski 10, prirodno-matematički 7, poljoprivredni 3, stomatološki 2 i šumarski, Akademiju za pozorišnu umetnost i Bogosloviju po 1 student.

Najveći broj ovih studenata studira na Beogradskom univerzitetu (preko 200), zatim na Zagrebačkom i Sarajevskom, a u manjem broju na Ljubljanskom i Skopskom.

Prvi strani studenti završice studije u Jugoslaviji 1959/60 godine.

STRANI STUDENTI NA SPECIJALIZACIJI. Od 1950, uključujući postdiplomske studente koji se danas nalaze na specijalizaciji, u Jugoslaviji su na specijalizaciji ili studiskom usavršavanju boravila 243 strana studenta: iz Austrije 19, Belgije 4, Bugarske 4, Čehoslovačke 8, Danske 12, Engleske 28, Francuske 9, Finske 1, Grčke 2, Holandije 12, Italije 17, Z. Nemačke 25, Norveške 8, Poljske 16, Rumunije 1, SSSR 7, Švajcarske 2, Švedske 7, Turske 2, Togoland 1, Izraela 1, Ujedinjene Arapske Republike 8, Iraka 1, Ugande 1, Burme 4, Indije 23, Japana 3, Pakistana 2, Sjedinjenih Američkih Država 8, Argentine 1, Čilea 2, Meksika 1, Kanade 2 i Australije 1.

Školske 1959/60 na univerzitetima i njihovim naučnim ustanovama u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Rovinju i Splitu nalazi se na specijalizaciji ili studiskom usavršavanju

45 diplomiranih studenata iz sledećih 20 zemalja: Švedske, Danske, Belgije, Holandije, Poljske, Italije, Bugarske, Čehoslovačke, Norveške, Engleske, Austrije, Ujedinjene Arapske Republike, Maroka, Ugande, Iraka, Indije, Izraela, Pakistana, Japana, SAD i Čilea. Najveći broj specijaliziraju slavistiku (14), zatim likovnu umetnost (8), biologiju (6), pravo (5), tehniku (3), ekonomiju i poljoprivredu (po 2) i muzikologiju, istoriju jugoslovenskih naroda, brodogradnju, socijalnu problematiku i medicinu (po 1).

Većina stipendista na specijalizaciji priprema doktorske disertacije koje će braniti na jugoslovenskim univerzitetima ili na odgovarajućim ustanovama u svojim zemljama. Do kraja 1959 na jugoslovenskim univerzitetima steklo je doktorat 8 stranih državljana: tri poljoprivredna stručnjaka iz Ujedinjene Arapske Republike iz oblasti poljoprivrede, jedan Burmanac iz oblasti radničkog samoupravljanja, tri Indusa iz oblasti pravnih, prirodnih i tehničkih nauka i jedan Togolanc iz oblasti ekonomskih nauka. Neki su nakon godine do dve godine dana boravka i prikupljanja materijala u Jugoslaviji odbranili teze u svojim zemljama. (Postdiplomskim studentima koji će braniti doktorske disertacije u Jugoslaviji isplaćuje se pomoć u maksimalnom iznosu do 50.000 din. za troškove materijala, prevoda i štampanja teze).

IZVOR: Dokumentacija Komisije za kulturne veze sa inostranstvom.

M. R.

STRANI STUDENTI NA REDOVNIM STUDIJAMA

Na redovnim studijama na jugoslovenskim univerzitetima i na fakultetima u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Rovinju i Splitu nalazi se 1959/60 godine 312 stranih studenata, od kojih su 133 stipendisti i 179 su na studijama bez stipendije.

Stipendisti su: Austrija 19, Belgija 4, Bugarska 4, Čehoslovačka 8, Danska 12, Engleska 28, Francuska 9, Finska 1, Grčka 2, Holandija 12, Italija 17, Z. Nemačka 25, Norveška 8, Poljska 16, Rumunija 1, SSSR 7, Švajcarska 2, Švedska 7, Turska 2, Togoland 1, Izrael 1, Ujedinjene Arapske Republike 8, Irak 1, Uganda 1, Burma 4, Indija 23, Japan 3, Pakistan 2, Sjedinjene Američke Države 8, Argentina 1, Čile 2, Meksiko 1, Kanada 2 i Australija 1.

Ostali su: Austrija 19, Belgija 4, Bugarska 4, Čehoslovačka 8, Danska 12, Engleska 28, Francuska 9, Finska 1, Grčka 2, Holandija 12, Italija 17, Z. Nemačka 25, Norveška 8, Poljska 16, Rumunija 1, SSSR 7, Švajcarska 2, Švedska 7, Turska 2, Togoland 1, Izrael 1, Ujedinjene Arapske Republike 8, Irak 1, Uganda 1, Burma 4, Indija 23, Japan 3, Pakistan 2, Sjedinjene Američke Države 8, Argentina 1, Čile 2, Meksiko 1, Kanada 2 i Australija 1.

Prvu godinu u Jugoslaviji studiju provode u učenju stipendistima koji su na posrednim kursovima koji se održavaju u Beogradu i Zagrebu. Ostali su: Austrija 19, Belgija 4, Bugarska 4, Čehoslovačka 8, Danska 12, Engleska 28, Francuska 9, Finska 1, Grčka 2, Holandija 12, Italija 17, Z. Nemačka 25, Norveška 8, Poljska 16, Rumunija 1, SSSR 7, Švajcarska 2, Švedska 7, Turska 2, Togoland 1, Izrael 1, Ujedinjene Arapske Republike 8, Irak 1, Uganda 1, Burma 4, Indija 23, Japan 3, Pakistan 2, Sjedinjene Američke Države 8, Argentina 1, Čile 2, Meksiko 1, Kanada 2 i Australija 1.

STRANI STUDENTI U JUGOSLAVIJI

Broj stranih studenata koji dolaze u Jugoslaviju na redovne studije ili specijalizaciju je veći od prošle godine. Godine 1959/60 dolazi u Jugoslaviju 312 stranih studenata, od kojih su 133 stipendisti i 179 su na studijama bez stipendije. Najveći broj studenata dolazi iz Austrije i Italije.

Prvi strani studenti došli su u Jugoslaviju na specijalizaciju 1950. a na redovne studije 1955. Strani studenti u Jugoslaviji su u specijalizaciji i na redovnim studijama iz različitih zemalja.

I broj stipendista koji jugoslovensku vladu (Komisija za kulturne veze s inostranstvom) daje studenata stranih zemalja sve više se povećava. Stipendije su specijalizaciju odnosno studijsko usavršavanje na osnovu kulturnih konvencija koje potpisuje vladama i raznim studenata koji su studijama u Jugoslaviji. Neki su nakon godine do dve godine dana boravka i prikupljanja materijala u Jugoslaviji odbranili teze u svojim zemljama. (Postdiplomskim studentima koji će braniti doktorske disertacije u Jugoslaviji isplaćuje se pomoć u maksimalnom iznosu do 50.000 din. za troškove materijala, prevoda i štampanja teze).

FUDBAL U JUGOSLAVIJI

Fudbal spada u red najpopularnijih sportova u Jugoslaviji i ima najviše pristalica i aktivnih igrača. Krajem 1959 bilo je registrovano preko 3.300 klubova i preko 100.000 fudbalera.

Stručni kadrovi potrebni za unapređenje fudbala školuju se u školama za fizičku kulturu. U 1957 bilo je ukupno 558 stručnih kadrova (11 pripravnika, 278 instruktora, 207 trenera, 18 viših sportskih trenera i 44 druga stručna lica). Kadrovi koji su u 1957 radili u fudbalskim sportskim organizacijama činili su 8,59% od ukupnih stručnih kadrova u sportskim organizacijama.

1957 u celoj zemlji bilo je 2.510 fudbalskih igrališta ukupne površine od 16,207.771 m².

Fudbal je u Jugoslaviji i kvalitetno najistaknutija sportska grana, što je naročito došlo do izražaja u posleratnom razvoju. Od 1945 nadalje jugoslovenski fudbal je na međunarodnoj pozornici doprineo velikoj afirmaciji jugoslovenskog sporta uopšte i izborio sebi vrlo visoko mesto.

SISTEM TAKMIČENJA

Masovnost fudbala zahtevala je i posebna rešenja u sistemu takmičenja, i zbog toga je bilo dosta lutanja dok se najzad nije prišlo postojećem sistemu takmičenja.

Osnovni principi se ne razlikuju od uobičajenih u svetu, jer se i u Jugoslaviji prvenstva, od gradskih do nacionalnog, održavaju po principu liga i po dvostrukom bod sistemu. Pošlo se od činjenice da klubove treba svrstati prema njihovoj snazi, a pri tome izbeći duga putovanja da igrači ne bi mnogo odsustvovali od svojih redovnih zaposlenja.

Prva i Druga savezna liga su opštejugoslovenskog karaktera, dok su ostala takmičenja vezana za uža područja (srez, grad, opštinu).

GRADSKA PRVENSTVA. Najniži stepen takmičenja su gradska prvenstva. U manjim centrima postoje jedinstvene gradske lige. Tamo gde je veći broj klubova i gde se jednom ligom ne mogu obuhvatiti svi klubovi, gradska prvenstva su podeljena na nekoliko razreda i grupa. U najvećim jugoslovenskim centrima (Beogradu, Zagrebu) ima nekoliko razreda, potsavezna i zonska (gradska) liga.

POTSAVEZNA PRVENSTVA. Sledeći viši stepen su potsavezna prvenstva. Ona obično obuhvataju teritoriju sreza. U Narodnoj Republici Srbiji ima 33 potsaveza koji obuhvataju 942 kluba,¹ u Hrvatskoj 18 potsaveza sa 547 klubova, u Sloveniji 6 potsaveza sa 104 kluba, u Bosni i Hercegovini 11 potsaveza sa 223 kluba, u Makedoniji 3 potsaveza sa 93 kluba, i u Crnoj Gori 3 potsaveza sa 21 klubom.

Potsaveznim prvenstvima uglavnom je rešen problem dugih putovanja fudbalskih ekipa, a velikom broju klubova omogućeno je da se takmiče. Potsavezne lige obnavljaju se na taj način što svake godine gradski prvaci dolaze na mesto klubova koji se nalaze na začelju tabele, a potsavezni prvaci istovremeno stižu pravo da se takmiče u sledećem višem razredu, tj. u zonskim prvenstvima.

ZONSKA PRVENSTVA. Da bi se u svakom višem razredu takmičili zaista najbolji klubovi, trebalo je naći još jednu prelaznu stepenicu na putu od potsaveznih do saveznih takmičenja. Tako su nastala zonska prvenstva. Zavisno od teritorijalne povezanosti, razvijenosti i kvaliteta fudbala u pojedinim krajevima, celokupna teritorija Jugoslavije je podeljena na 20 zona. U njima se u najvećem broju slučajeva takmiči po 12 ekipa. I zonske lige obnavljaju se na taj način što u njih ulaze potsavezni prvaci, a pobednici iz zonskih takmičenja stižu pravo da igraju kvalifikacione utakmice za ulazak u jednu od grupa Druge savezne lige.

DRUGA SAVEZNA LIGA. Svake godine 20 zonskih prvaka, podeljenih u dve grupe, igraju kvalifikacione utakmice za ulazak u Drugu saveznu ligu, odakle ispadaju po dva najslabije plasirana kluba.

Druga savezna liga je podeljena na dve grupe — istočnu i zapadnu, da bi se smanjila teritorija takmičenja.

PRVA SAVEZNA LIGA. U Prvoj saveznoj ligi, koja broji 12 članova, okupljeni su najkvalitetniji jugoslovenski klubovi. Većina klubova je morala da prođe kroz teška kvalifikaciona takmičenja da bi sebi obezbedila mesto u društvu najboljih. Najbolje plasirani klub stiče titulu fudbalskog prvaka Jugoslavije. Dve najslabije ekipe svake sezone ispadaju iz Prve lige i prelaze u niži stepen takmičenja, a njihovo mesto zauzimaju prvaci grupa Druge savezne lige. U 1959/60 u Prvoj saveznoj ligi takmiče se sledeći klubovi: »Budućnost« (Titograd), »Crvena zvezda« (Beograd), »Dinamo« (Zagreb), »Hajduk« (Split), »OFK Beograd« (Beograd), »Partizan« (Beograd), »Radnički« (Beograd), »Rijeka« (Rijeka), »Sarajevo« (Sarajevo), »Sloboda« (Tuzla), »Velež« (Mostar) i »Vojvodina« (Novi Sad).

NACIONALNO PRVENSTVO Jugoslavije u fudbalu održava se još od 1923. Ranijih godina, a naročito pre rata, bilo je dosta sezona kada se igralo ili po kup sistemu ili po grupama da bi na kraju pobednici grupa igrali po duplom bod sistemu za titulu nacionalnog šampiona. U sezoni 1940/41 šampionat Jugoslavije nije završen zbog rata, a u vreme okupacije 1941—1945 nije održavano takmičenje za titulu nacionalnog prvaka (tabela 1).

TABELA 1 — FUDBALSKI PRVACI JUGOSLAVIJE 1923 — 1959

Sezona	Prvak
1923	»Gradanski« (Zagreb)
1924	»Jugoslavija« (Beograd)
1925	»Jugoslavija« (Beograd)
1926	»Gradanski« (Zagreb)
1927	»Hajduk« (Split)
1928	»Gradanski« (Zagreb)
1929	»Hajduk« (Split)
1930	»Konkordija« (Zagreb)
1930/31	»BSK« (Beograd)
1931/32	»Konkordija« (Zagreb)
1932/33	»BSK« (Beograd)
1933/34	Nije igrano
1934/35	»BSK« (Beograd)
1935/36	»BSK« (Beograd)
1936/37	»Gradanski« (Zagreb)
1937/38	»HAŠK« (Zagreb)
1938/39	»BSK« (Beograd)
1939/40	»Gradanski« (Zagreb)
1941/1945	Nije igrano
1946	Reprezentacija Srbije
1946/47	»Partizan« (Beograd)
1947/48	»Dinamo« (Zagreb)
1948/49	»Partizan« (Beograd)
1950	»Hajduk« (Split)
1951	»Crvena zvezda« (Beograd)
1952	»Hajduk« (Split)
1952/53	»Crvena zvezda« (Beograd)
1953/54	»Dinamo« (Zagreb)
1954/55	»Hajduk« (Split)
1955/56	»Crvena zvezda« (Beograd)
1956/57	»Crvena zvezda« (Beograd)
1957/58	»Dinamo« (Zagreb)
1958/59	»Crvena zvezda« (Beograd)

FUDBALSKI KUP JUGOSLAVIJE. Pored fudbalskog prvenstva Jugoslavije, postoji i Fudbalski kup Jugoslavije — najmasovnije jugoslovensko fudbalsko takmičenje. Pobednik ovog takmičenja dobija prelazni pehar pretsednika Republike Josipa Broza Tita.

Fudbalski kup Jugoslavije osnovan je 1947. On je privukao veliki broj učesnika. Igra se po jednostrukom kup sistemu, a pravo učešća imaju svi registrovani klubovi i fudbalski aktivni.

¹ Podaci na dan 31. XII. 1959; obuhvataju samo klubove, bez aktiva.

U prvoj fazi takmičenjem rukovode potsavezi, a zatim republički savezi. Završnom fazom Fudbalskog kupa Jugoslavije rukovodi Fudbalski savez Jugoslavije.

Svi članovi Prve savezne lige i po 7 najbolje plasiranih timova iz prethodnog prvenstva obe grupe Druge savezne lige ne učestvuju u prvoj fazi takmičenja, već imaju pravo direktnog učešća u završnom takmičenju, u kome učestvuju još i republički kup pobjednici (tabela 2).

TABELA 2 — PREGLED POBEDNIKA, UČESNIKA I GLEDALACA FUDBALSKE KUPA JUGOSLAVIJE 1947—1959

Godina	Pobednik	Broj učesnika (klubova i aktivna)	Broj gledalaca*	Broj datih golova*
1947	»Partizan« (Beograd)	349	319.000	297
1948	»Crvena zvezda« (Beograd)	1.760	426.000	150
1949	»Crvena zvezda« (Beograd)	1.427	494.000	279
1950	»Crvena zvezda« (Beograd)	1.693	595.000	269
1951	»Dinamo« (Zagreb)	1.379	684.000	275
1952	»Partizan« (Beograd)	1.467	286.000	143
1953	»BSK« (Beograd)	1.363	201.000	66
1954	»Partizan« (Beograd)	1.386	219.000	88
1955	»BSK« (Beograd)	1.507	192.000	58
1956/57	»Partizan« (Beograd)	1.705	162.000	67
1957/58	»Crvena zvezda« (Beograd)	1.594	192.000	70
1958/59	»Crvena zvezda« (Beograd)	1.677	274.000	135

* Broj gledalaca i broj golova odnosi se samo na završno takmičenje.

MEĐUNARODNA TAKMIČENJA

Nacionalni tim Jugoslavije je poznati učesnik velikih međunarodnih fudbalskih takmičenja — svetskih prvenstava i olimpijskih igara.

SVETSKA PRVENSTVA. Najveći uspeh pre rata jugoslovenski nacionalni tim postigao je 1930 na šampionatu u Montevideu — ušao je u polufinale. U ranijim kolima on je eliminisao Boliviju i jednog od kandidata za najviši plasman — Braziliju. U polufinalu Jugoslaviju je pobedio Urugvaj, koji je kasnije postao svetski prvak.

Na posleratnim svetskim prvenstvima reprezentacija Jugoslavije je takođe postigla zapažene rezultate: u Rio de Žaneiru 1950 plasirala se na drugo mesto u svojoj grupi, iza Brazila; na Svetskom šampionatu u Švajcarskoj 1954 ušla je u četvrtfinale, gde ju je eliminisao svetski prvak — Zapadna Nemačka; isti protivnik, takođe u četvrtfinalu, porazio ju je i na Svetskom šampionatu u Švedskoj 1958.

OLIMPIJSKE IGRE. Najzapaženije uspehe u posleratnom razdoblju jugoslovenski fudbaleri postigli su na Olimpijskim igrama: 1948 u Londonu Jugoslavija je osvojila srebrnu medalju, pretrpevši poraz jedino od Švedske; 1952 u Helsinkiju sačuvala je srebrnu medalju, jer je u finalu bila poražena od reprezentacije Mađarske; u Melburnu 1956 po treći put je osvojila srebrnu medalju. Tom prilikom jugoslovenski nacionalni tim je u finalu porazio reprezentaciju SSSR.

INTERNACIONALNI KUP DR JOŽEFA GEREJA. Fudbalske federacije Austrije, Čehoslovačke, Mađarske, Švajcarske, Italije i Jugoslavije osnovale su 1954 takmičenje reprezentacija svojih zemalja pod nazivom »Internacionalni kup dr Jožefa Gereja«, čime je odati priznanje zaslugama preminulog predsednika austriskog Olimpijskog komiteta i višegodišnjeg predsednika Austriske fudbalske federacije.

U ovom takmičenju (fudbalske reprezentacije zemalja-česnica igraju po dve utakmice) Jugoslavija se plasirala iza Čehoslovačke, Mađarske i Austrije. Ona je pobedila Italiju sa 4 : 0 i 6 : 1, Švajcarsku sa 5 : 1, izgubila od Austrije sa 2 : 1, Mađarske sa 3 : 1, Čehoslovačke sa 2 : 1 i 1 : 0, a igrala nerešeno sa Švajcarskom 0 : 0, Mađarskom 2 : 2 i Austrijom 1 : 1.

KUP ANRI DELONEJ. Na sastanku Evropske fudbalske unije, održanom u Štokholmu za vreme Svetskog prvenstva 1958, donesena je odluka da se osnuje kup takmičenje za evropske reprezentacije kome je dato ime »Kup

Anri Delonej« u spomen preminulog funkcionera FIFA i predsednika Francuske fudbalske federacije. Za prvo takmičenje prijavilo se 17 reprezentacija, koje su podeljene na grupe. Pobjednici grupa plasiraju se za dalje takmičenje.

Takmičenje je u toku. Jugoslavija je dosad pobedila Bugarsku u Beogradu sa 2 : 0, a u Sofiji je igrala nerešeno 1 : 1. Pošto se plasirala za četvrtfinale, Jugoslavija se u proleće 1960 sastaje sa Portugalijom.

MEĐUDRŽAVNI SUSRETI. U predratnom razdoblju jugoslovenska reprezentacija je od 1920 do 1940 odigrala 109 utakmica, od kojih je 42 dobila, 17 igrala nerešeno, a 50 izgubila. Odnos datih i primljenih golova je 225 : 253.

Veliki napredak jugoslovenskog fudbala u posleratnom razdoblju logično se odrazio i u bilansu međudržavnih susreta. Od 9 maja 1946 do 1 januara 1960 odigrano je 113 zvaničnih utakmica. Bilans je sledeći: 65 pobjeda, 23 nerešene utakmice i 25 poraza. Odnos datih i primljenih golova je 298 : 163 (tabela 3).

TABELA 3 — PREGLED MEĐUDRŽAVNIH SUSRETA JUGOSLOVENSKE FUDBALSKE REPREZENTACIJE

	Broj odigranih utakmica	Broj pobjeda	Nerešeni rezultat	Broj izgubljenih utakmica	Dati—primljeni golovi
Albanija	3	2	1	0	7:4
Argentina	1	0	0	1	1:3
Austrija	9	2	3	4	20:29
Belgija	4	1	2	1	6:6
Bolivija	1	1	0	0	4:0
Brazilijska	4	2	1	1	11:8
Bugarska	18	12	3	3	46:24
Čehoslovačka	25	6	4	15	44:71
Danska	3	3	0	0	14:5
Egipat	2	2	0	0	8:1
Engleska	5	3	1	1	10:6
Finska	1	0	0	1	2:3
Francuska	13	6	3	4	22:20
Grčka	11	8	1	2	34:11
Indija	2	2	0	0	14:2
Indonezija	4	4	0	0	18:5
Italija	6	2	1	3	12:9
Izrael	5	4	1	0	15:4
Luksemburg	1	1	0	0	6:1
Mađarska	14	1	5	8	15:31
Meksiko	1	1	0	0	4:1
Nemačka	10	4	1	5	6:8
Norveška	4	4	0	0	15:4
Paragvaj	1	0	1	0	3:3
Poljska	13	7	1	5	38:32
Portugalija	2	0	0	2	3:5
Rumunija	26	12	3	11	46:40
SAD	1	1	0	0	9:1
Sar	1	1	0	0	5:1
Slobodna Irska	1	1	0	0	4:1
SSSR	3	1	1	1	8:7
Škotska	3	0	2	1	3:5
Španija	2	0	1	1	2:3
Švajcarska	7	4	2	1	22:10
Švedska	3	2	0	1	5:5
Turska	7	4	2	1	18:11
Urugvaj	2	0	0	2	1:13
Velika Britanija	1	1	0	0	3:1
Vels	2	2	0	0	8:3

FUDBALSKI SAVEZ JUGOSLAVIJE (FSJ)

Fudbalski savez Jugoslavije je dobrovoljna društvena organizacija, koja organizuje i unapređuje fudbalski sport na teritoriji FNRJ. Fudbalski Savez je član Saveza sportova Jugoslavije. Ova organizacija razvija svoj rad na osnovu Statuta, koji, između ostalog, ističe i sledeće:

»Fudbalski sport u FNRJ zasniva se na amaterskim principima« (čl. 3). »Registrovani igrači klubova-članova Fudbalskog saveza Jugoslavije ne mogu primati nikakve

nagrade za igranje fudbala. Izuzetno, igrači klubova saveznih liga mogu primati povremene i stalne nagrade od svojih klubova, što se reguliše posebnim Pravilnikom, koji donosi Upravni odbor Fudbalskog saveza Jugoslavije» (čl. 9).

ČLANSTVO. Članovi Fudbalskog saveza Jugoslavije su: aktivni, klubovi, Savez fudbalskih sudija Jugoslavije, Savez fudbalskih trenera Jugoslavije i ostale sportske i stručne organizacije koje Savez primi u članstvo. Osnovne organizacije su aktivni i klubovi. Aktiv se osniva sa najmanje 15 igrača, na određenoj teritoriji, pri radnom kolektivnu, školi, univerzitetu ili vojnoj jedinici.

Organi aktivna su konferencija, upravni odbor i revizioni odbor. O primanju ili brisanju aktivna kao člana rešava, prema odredbama Statuta, odgovarajući potsavez.

Klubovi se formiraju na selu (najmanje 25 članova) i u gradu (najmanje 50 članova). Klubovi moraju, kao i aktivni, imati najmanje 15 igrača. Organi kluba su: skupština, upravni odbor, revizioni odbor.

Položaj klubova saveznih liga regulisan je posebnim propisima, koje donosi Upravni odbor Fudbalskog saveza Jugoslavije.

Savez fudbalskih sudija Jugoslavije i **Savez fudbalskih trenera** Jugoslavije učlanjuju se u Fudbalski savez Jugoslavije kao samostalne stručne organizacije. Statuti ovih organizacija usklađeni su sa Statutom Fudbalskog saveza Jugoslavije.

Igrači. Svi igrači fudbalskih klubova registruju se preko »Jugoslovenskog fudbala« — organa Saveza. Igrači fudbalskih aktivna registruju se prema posebnoj odluci Upravnog odbora Fudbalskog saveza Jugoslavije. Registracija igrača i prelazak iz jednog kluba u drugi regulisani su detaljno Pravilnikom o registraciji igrača.

Potsavezi. Osnovne teritorijalne organizacije su potsavezi. Oni rukovode svim klubovima i aktivima na svojoj teritoriji. Potsavezi obuhvataju po jedan srez, izuzetno dva ili više manjih, a susednih srezova. U okviru potsaveza mogu se formirati školski, univerzitetski, opštinski i slični fudbalski centri.

Skupština potsaveza održava se najmanje jedanput u dve godine, ona bira upravni i revizioni odbor.

Fudbalski savez narodne republike. U svakoj narodnoj republici osniva se fudbalski savez. On objedinjava rad potsaveza, klubova i aktivna na svojoj teritoriji. Skupština fudbalskog saveza republike održava se svake druge godine, ona bira upravni i revizioni odbor.

Upravni i revizioni odbor. Skupština Fudbalskog saveza Jugoslavije održava se svake druge godine i bira **Upravni odbor** (35 članova), koji ima sledeće organe: pretsedništvo, disciplinski sud, komisiju za žalbe, stručni odbor, komisiju za propise, komisiju za takmičenje, komisiju za međunarodne poslove, komisiju za finansisko-materijalno poslovanje i druge komisije, koje upravni odbor može formirati prema potrebi. Organ upravnog odbora je i Liga odbor, koji posluje po posebnom pravilniku.

Revizioni odbor, koji ima 5 članova, a bira ga takođe skupština Fudbalskog saveza Jugoslavije, pregleda finansisko-materijalno poslovanje upravnog odbora.

FINANSIRANJE. Fudbalski savez Jugoslavije ne prima dotacije već se izdržava iz sopstvenih sredstava, koje ostvaruje na utakmicama, naročito međudržavnim. Iz sredstava Fudbalskog saveza Jugoslavije finansiraju se sve pripreme i putovanja nacionalnih timova.

IZVOR: Dokumentacija Saveznog zavoda za fizičku kulturu
Dokumentacija Fudbalskog saveza Jugoslavije.

M. S.

MEĐUNARODNA TAKMIČENJA JUGOSLOVENSKIH SPORTISTA U 1959¹

ATLETIKA

U Krakovu je 18 i 19 jula održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Poljska sa 124:88 bodova.

U Celju je 16 avgusta održan susret muških juniorskih reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Italija sa 105,5:85,5 bodova.

U Beogradu je 22 i 23 avgusta održan susret muških i ženskih reprezentacija Jugoslavije i Francuske. U susretu muškaraca pobjedila je Francuska sa 114,5:95,5 bodova, a u susretu žena Jugoslavija sa 54:52 boda.

U Bukureštu su od 19 do 21 septembra održane XVIII Balkanske igre na kojima su učestvovala muške i ženske reprezentacije Bugarske, Jugoslavije, Rumunije i Turske, dok je Grčka učestvovala samo sa muškom reprezentacijom. Kod muškaraca plasman je sledeći: Prva je Rumunija sa 151, druga — Jugoslavija sa 122, treća — Grčka sa 104, četvrta — Bugarska sa 89 i peta — Turska sa 34 boda. Kod žena prva je Rumunija sa 100, druga — Bugarska sa 79, treća — Jugoslavija sa 77 i četvrta — Turska sa 5 bodova. Jugosloveni, pobjednici Balkanskih igara su: 100 m — Stanko Lorgor (14,1); 400 m — Viktor Šnajder (47,6); 110 m prepone — Stanko Lorgor (14,1); maraton — Franjo Škrinjar (2h 33:16,6); kladivo — Krešimir Račić (62,65) i u stafeti 4×400 m — reprezentacija Jugoslavije u sastavu: Danilo Danilović, Đani Kovač, Miloje Grujić, Viktor Šnajder (3:13,0). Kod žena prvakinje Balkanskih igara su: 400 m — Anica Slamnik (57,4); 80 m prepone — Draga Stamejčić (11,4); petoboj Draga Stamejčić (4:35,3) i u stafeti 4×100 m — reprezentacija Jugoslavije u sastavu: Olga Šikovec, Nada Simić, Anica Lubej i Milka Babović (47,4).

U Bejrutu su od 17 do 24 oktobra održane III Mediteranske igre na kojima su u atletskim takmičenjima učestvovali takmičari iz devet zemalja. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: 400 m — Viktor Šnajder (47,1), prvo mesto i zlatna medalja; kladivo — Krešimir Račić (62,26), prvo mesto i zlatna medalja; desetboj — Jože Brodnik (6:58,1 bod), prvo mesto i zlatna medalja; disk — Dako Radošević (54,01), drugo mesto i srebrna medalja; koplj — Božidar Miletić (73,80), drugo mesto i srebrna medalja; 3.000 m sa preprekama — Franc Hafner (9:09,6), treće mesto i bronzana medalja; 10.000 m — Ištvan Ivanović je trčao krug manje i bez plasmana je.

¹ Vidi: Međunarodna takmičenja jugoslovenskih sportista u 1957 i 1958, »Jugoslovenski pregled«, br. 1, str. 35 — 38 (1—4) i br. 12 str. 509 — 512 21—24, 1958.

U Beogradu je 15 marta održan IV Balkanski kros na kome su učestvovali takmičari Bugarske, Grčke, Jugoslavije, Rumunije i Turske u konkurenciji muškaraca, a u konkurenciji žena ekipe Jugoslavije i Rumunije i jedna takmičarka iz Turske. Plasman muškaraca je sledeći: Prvi je Glezos — Grčka (31:58,8), dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Franjo Mihalić je drugi (32:02,2), Slavko Subotić — sedmi, Ištvan Ivanović — osmi, Pavle Skenderović — osamnaesti, a Dobrivoje Stojanović — dvadeset i treći. U ekipnom plasmanu prvo mesto je osvojila Bugarska sa 34 boda,² dok je Jugoslavija druga sa 35 bodova. Kod žena prvo mesto je osvojila Čiraj — Turska (7:04,6), dok su jugoslovenske takmičarke postigle sledeće rezultate: Milica Rajkov je druga (7:35,6); Anica Slamnik — treća (7:35,8), Gabrijela Hude — peta (7:38,6) i Marica Kovačević — deveta (8:07,3). U ekipnom plasmanu prva je Jugoslavija sa 7 bodova, ispred Rumunije sa 14 bodova.

Osim toga, atletičari su učestvovali na mnogim međunarodnim takmičenjima kao što su »Ulična ponoćna trka Sao Silvester« u Sao Paulu, »Memorijal Kusočinskog« u Varšavi, »Internacionalni maraton« u Kosićama i Segedinu, zatim na mitinzima u Bariju, Rimu, Atini, Dortmundu, Trentu (trka 5 milina), Đenovi (trka Kopa Doro), Beču, Kairu, Aleksandriji, Hanoveru, Parizu itd. Atletičari reprezentacije Beograda imali su susret sa reprezentacijom Lenjingrada, zatim je održan troboj Celje — Ljubljana — Grac, Internacionalni miting u Zagrebu, gostovanje sarajevskih atletičara u Turskoj itd.

Ukupno je u 1959 bilo: 2 regionalna takmičenja, 3 susreta državne reprezentacije, jedan susret juniorske reprezentacije, više gradskih i klubskih susreta i učešća na mnogim mitinzima.

AUTO-MOTO

U Zagrebu je 10 maja održano takmičenje u »spidveju« između reprezentacija Jugoslavije i Austrije. Pobjedila je Jugoslavija sa 62:46 bodova.

U Monci je 3 maja održana međunarodna trka u klasi sportskih kola do 1.500 ccm. Prvi je Skarfioti — Italija sa prosečnom brzinom od 185,3 km/h, a Jugosloven Milivoje Božić je treći sa prosečnom brzinom od preko 180 km/h.

Na opatskoj stazi je 20 i 21 jula održana X Jubilarna trka »Nagrada Jadrana« sa 120 učesnika iz šest zemalja. Od jugoslovenskih takmičara, najveći uspeh je postigao Milivoje Božić jer je pobjedio u klasi sportskih automobila do 2000 ccm sa prosečnom brzinom od 126,1 km/h. Na programu su bile trke motocikla od 125 ccm, 250 ccm, 350 ccm, 500 ccm i motocikla sa prikolica.

U Trentu je 12 jula održana trka u okviru brdskog šampionata Evrope za 1959. U kategoriji sportskih automobila do 1500 ccm pobjedio je Bart — Zapadna Nemačka, dok se Milivoje Božić nije plasirao do desetog mesta.

² Na ovom takmičenju najbolji takmičar dobija jedan bod, zatim slede takmičari sa dva, tri, četiri boda itd.

U Zagrebu je 13. septembra održano takmičenje u »spidveju« između reprezentacija Jugoslavije i Austrije. Pobjedila je Jugoslavija sa 64:55 bodova.

Sem toga, jugoslovenski takmičari su učestvovali na Međunarodnim »spidvejk« trkama u Crikvenici i Krškovo, VIII Jadranskom reliju, »Zonskom prvenstvu u spidveju« u Kranju, na Međunarodnom takmičenju u Lincu, u trkama za nagradu Ljubelja i Beograda.

U 1959. bila su dva susreta reprezentacije, jedno svetsko i jedno evropsko prvenstvo.

BICIKLIZAM

Na stazi Beograd — Budimpešta održana je Međunarodna trka 18 i 19. aprila. Dužina staze iznosila je 400 km. U trci je učestvovalo 14 jugoslovenskih i 14 mađarskih biciklista. U pojedinačnom plasmanu prvi je Ferenc Horvat — Mađarska (10:14:52), dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Nevio Valčić je četvrti (10:20:10), Janez Žirovnik osmi (10:22:00), Josip Ciger — dvanaesti, Veselin Petrović — četrnaesti, Ivan Levačić — šesnaesti itd. U ekipnom plasmanu Mađarska je prva sa 82 h 33:43, a Jugoslavija druga sa 83 h 47:47.

Od 25. aprila do 3. maja održana je međunarodna trka »Oko Tunisa« sa osam etapa, na kojoj su učestvovali takmičari iz sedam zemalja. U pojedinačnom plasmanu prvo mesto je osvojio Karlson — Švedska (36:06:37), dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Nevio Valčić je deveti (36:38:20), Lino Šebelić — dvadeset i prvi, Josip Ciger — dvadeset i treći, a Tomislav Milenković i Miro Stupar su odustali. U ekipnom plasmanu prva je Švedska sa 108 h 59:03, dok je Jugoslavija četvrta sa 112 h 36:58.

Od 2. do 16. maja održana je tradicionalna 12. Međunarodna trka Berlin — Prag — Varšava na stazi duž 2.033 km, podeljenoj na 13 etapa. Učestvovalo je 108 vozača iz 18 zemalja. U pojedinačnom plasmanu prvo mesto je osvojio Šur — I. Nemačka sa 54:48:59, dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Ivan Levačić je pedeset i prvi (56:28:48), Janez Žirovnik — pedeset i treći (56:29:44), Jože Šebenik — šezdeset i drugi, Gavrilko Vukojević — sedamdeset i deveti, Pavle Židan — devedeset i prvi, a Veselin Petrović je odustao zbog povrede posle VI etape. U ekipnom plasmanu prva je ekipa SSSR sa 164 h 31:13, dok je Jugoslavija petnaesta sa 168 h 55:32.

Od 24. jula do 3. avgusta održana je XV Međunarodna trka »Kroz Jugoslaviju« sa osam etapa, na kojoj su učestvovala 72 vozača iz 9 zemalja. U pojedinačnom plasmanu prvo mesto je osvojio Hristov — Bugarska (39:54:27), dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Ivan Levačić je treći (38:58:06), Janez Žirovnik — četvrti (40:01:00), Veselin Petrović — peti (40:02:50), Jože Šebenik — deseti, Nevio Valčić — sedamnaesti itd. U ekipnom plasmanu prva je Jugoslavija sa 120 h 01:56.

Od 17. do 28. oktobra održana je Međunarodna trka »Oko Bugarske« u 10 etapa, na kojoj su učestvovali takmičari iz šest zemalja. U pojedinačnom plasmanu prvo mesto je osvojio Kocov — Bugarska (39:54:04), dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Ivan Levačić je deseti (40:13:49), Janez Žirovnik — osamnaesti (40:23:29), Gavrilko Vukojević — dvadeset i deveti i Jože Šebenik — četrdeset i sedmi. Veselin Petrović je odustao zbog pada u osmoj etapi (dotada je bio deseti u generalnom plasmanu). U ekipnom plasmanu prva je Bugarska sa 120 h 07:51, a Jugoslavija je četvrta sa 120 h 51:32.

Sem toga, jugoslovenski takmičari su učestvovali na trci »Oko Rumunije«, »Kroz Hrvatsku i Sloveniju« i u Italiji, kao i u trci »Oko Poljske«.

U 1959. jugoslovenski biciklisti su imali: četiri nastupa državne reprezentacije, jedan nastup gradske reprezentacije i po nekoliko klupskih i pojedinačnih nastupa.

BOKS

U Zagrebu je 22. februara održan susret reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Poljska sa 12:8 bodova.

U Vroclavu je 22. februara održan susret B reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Poljska sa 14:4 boda.

Od 23. do 31. maja održano je u Lucernu XIII Evropsko prvenstvo u boks, na kome je učestvovalo 180 takmičara iz 28 država. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: bantam — Miodrag Mitrović deli 3 i 4 mesto i osvojio je bronzanu medalju, dok je prvo mesto osvojio Rašer — Z. Nemačka; laka — Petar Benedek je ispao u 1/8 finala, dok je prvo mesto osvojio Meki — Finska; u polusrednjoj — Dragoslav Jakovljević deli 3 i 4 mesto i osvojio je bronzanu medalju, dok je prvo mesto osvojio Benvenuti — Italija.

U Bolonji je 22. novembra održan susret reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Italija sa 20:0.

U 1959. jugoslovenski bokseri su učestvovali na prvenstvu Evrope imali tri susreta državne reprezentacije i veći broj klupskih susreta.

BRODARSTVO

Jedrenje na vodi. U Splitu je 28. juna održana regata klase »Star« u okviru takmičenja »Istočnomediteranski kup« uz učešće takmičara iz Grčke, Italije i Jugoslavije. Prvo mesto je osvojio Jugosloven Ante Mitrović sa jedrilicom »Podgorka«.

Od 30. avgusta do 4. septembra u Kopru je održano prvenstvo XVII Distrikta za jedrilice internacionalne klase »Star«. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: Stanko Ninčević i Milovan Damjan sa treći sa 119 bodova, Ante Mitrović i Luka Koludrović — šesti sa 103 boda, Mario Fafangel i Ivica Kiroć — osamnaesti sa 62 boda itd.

U 1959. jedrilariči na vodi su učestvovali na dva regionalna takmičenja i imali jedan klupski susret.

Kajakaštvo. U Ženevi je 25 i 26. jula održano svetsko prvenstvo u kajak-slamu na kome su učestvovali takmičari iz 12 zemalja. U slalomu »F-1« prvo mesto je osvojio Farant — V. Britanija (335 bodova),

dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Miran Možetić je deseti (426 bodova), Albin Špacial — sedamnaesti (479), Pavel Bone — osamnaesti (484) i Bogdan Svet — dvadeset i osmi. U ekipnom plasmanu 3x »F-1« prvo mesto je osvojila ekipa I. Nemačke sa 529 bodova, a Jugoslavija je osma sa 1.232 boda. U »C-2« prvo mesto su osvojili Fridrih i Klajner — I. Nemačka sa 395 bodova, dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Dane i Natan Bernot su osmi sa 581 bodom, Franc i Leon Žitnik jedanaesti (543), a Bolka Jernej i Jernej Borut devetnaesti (661). U ekipnom plasmanu prva je I. Nemačka sa 664 boda, a Jugoslavija je peta sa 1.377 bodova.

U Treinjaku je 1 i 2. avgusta održano prvo svetsko prvenstvo u kajak-spustu na kome su učestvovali takmičari iz deset zemalja. U disciplini »F-1« prvi je Prijon — I. Nemačka sa 48:13,8, drugi je jugoslovenski takmičar Pavel Bone sa 48:38,3. Drugi jugoslovenski takmičar Bogdan Svet nije nastupio zbog oštećenja kajaka.

Sem toga, jugoslovenski kajakaši su učestvovali na takmičenjima u Grosraiflingu i Meranu.

U Londonu je 10. avgusta održana Međunarodna regata u Hajd Parku na kojoj su učestvovali takmičari iz 8 zemalja. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: »K-1« — Pravedoljub Petrović je drugi (3:19,0), isto vreme kao i pobjednik; »K-2« — Pravedoljub Petrović i Staniša Radmanović su prvi sa 3:01,5, što je rekord staze; »K-4« — takođe su prvi Pravedoljub Petrović, Vlada Ignjatijević, Mihajlo Kerčev i Staniša Radmanović. Kod juniora »K-1« Mihajlo Kerčev je prvi (3:24,2) Staniša Radmanović — drugi, Vlada Ignjatijević — treći. U dvosedu »K-2« za juniore prvo mesto je osvojio par Kerčev—Ignjatijević. »K-1« — žene — Dragica Peter je druga.

U 1959. jugoslovenski kajakaši su učestvovali na dva svetska prvenstva i u nekoliko reprezentativnih i klupskih susreta.

DŽU—DO

U Beču je od 7. do 9. maja održano Evropsko prvenstvo na kome su učestvovali takmičari iz 11 zemalja. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: u lakoj kategoriji Mladen Mastela je drugi, srebrna medalja, u srednjoj kategoriji — Aleksandar Šijan je treći, bronzana medalja i u teškoj kategoriji — Mladen Vukomanović deli 4—8 mesto. U ekipnom plasmanu prva je Engleska, dok je Jugoslavija peta.

FUDBAL

Od 25. marta do 6. aprila održan je u Bugarskoj Međunarodni turnir omladinskih reprezentacija Evropske fudbalske unije (UEFA) na kome je učestvovalo 17 reprezentacija koje su žrebom bile podeljene na četiri kvalifikacione grupe. Reprezentacija Jugoslavije je bila u C grupi i izgubila od Nemačke (0:1), Holandije (1:2), Bugarske (0:4) i zauzela poslednje mesto u svojoj grupi, tako da se nije plasirala u finale. Prvo mesto je osvojila Bugarska.

U Budimpešti je 19. aprila održan susret reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Mađarska sa 4:0.

U Budimpešti je 19. aprila održan susret omladinskih reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Mađarska sa 3:2.

U Skopju je 19. aprila održan susret B reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Jugoslavija sa 1:0.

U Nišu je 19. aprila održan susret mladih reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Jugoslavija sa 1:0.

U Bazelu je 26. aprila u okviru takmičenja za »Internacionalni kup dr Jožefa Gereka« održan susret reprezentacija Jugoslavije i Švajcarske. Pobjedila je Jugoslavija sa 5:1.

U Beogradu je 31. maja u okviru takmičenja evropskih reprezentacija za »Kup Anri Deloneja« održan susret reprezentacija Jugoslavije i Bugarske. Pobjedila je Jugoslavija sa 2:0.

U Sofiji je 31. maja održan susret B reprezentacija Jugoslavije i Bugarske. Pobjedila je Bugarska sa 3:2.

U Beogradu je 11. oktobra održan susret reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Mađarska sa 4:2.

U Budimpešti je 11. oktobra održan susret B reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Mađarska sa 4:0.

U Segedinu je 11. oktobra održan susret mladih reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Mađarska sa 1:0.

U Beogradu je 11. oktobra održan susret omladinskih reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Mađarska sa 3:1.

U Tel Avivu je 21. oktobra održan susret u okviru kvalifikacija za olimpijski turnir reprezentacija Jugoslavije i Izraela. Susret se završio nerešeno 2:2.

U Sofiji je 25. oktobra u okviru takmičenja evropskih reprezentacija za »Kup Anri Deloneja« održan susret reprezentacija Jugoslavije i Bugarske. Susret se završio nerešeno 1:1.

U Kragujevcu je 25. oktobra održan susret B reprezentacija Jugoslavije i Bugarske. Pobjedila je Jugoslavija sa 1:0.

U Beogradu je 15. novembra održan susret u okviru kvalifikacija za Olimpijski turnir reprezentacija Jugoslavije i Grčke. Pobjedila je Jugoslavija sa 4:0.

U Hanoveru je 20. decembra održan susret reprezentacija Jugoslavije i Z. Nemačke. Susret se završio nerešeno 1:1.

U 1959. bilo je 16 susreta reprezentacija, jedan međunarodni turnir, 6 gradskih susreta i 15 klupskih susreta.

HOKEJ NA LEDU

U 1959. jugoslovenska hokejska državna reprezentacija nije imala nijedan susret. Međutim, održano je 39 klupskih susreta.

HOKEJ NA TRAVI

U Zagrebu je 24 maja održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Jugoslavija sa 3:0.

U Beču je od 1 do 3 maja održan deo Srednjeevropskog turnira gradova na kome su učestvovali Beč, Zagreb, Minhen i Prag. Zagreb je pobjedio Beč sa 1:0, a izgubio od Minhena (0:2). Praga (0:3) i zauzeo treće mesto.

U 1959 je bio jedan nastup državne reprezentacije, a više gradskih i klupskih susreta.

KOŠARKA

U Veneciji je 11 januara održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Italija sa 52:49.

U Turu je 14 marta održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Francuske. Pobjedila je Francuska sa 76:68.

Od 21 do 31 maja održano je u Istambulu XI Evropsko prvenstvo za muškarce na kome su učestvovali takmičari iz 17 država. Jugoslovenska reprezentacija je postigla sledeće rezultate: pobjedila je Tursku sa 70:66, Belgiju sa 60:56, Austriju sa 80:58, I. Nemačku sa 95:61, Italiju sa 88:31, Rumuniju sa 85:78, Rumuniju (II) sa 83:41, a izgubila je od Bugarske (56:65). Prvo mesto je osvojila Bugarska, dok je Jugoslavija deveta.

Od 3 do 8 juna održan je u Zadru »Kup Jugoslavije« za žene na kome su učestvovala reprezentacije Bugarske, Italije, Jugoslavije, Mađarske i Poljske. Jugoslavija je pobjedila Mađarsku sa 46:41, Italiju sa 75:44, a izgubila od Poljske (56:58) i Bugarske (69:71). Prvo mesto je osvojila Bugarska, dok je Jugoslavija treća.

Od 12 do 16 avgusta održane su u Bukureštu IV Balkanske igre za muškarce na kojima su učestvovala reprezentacije Albanije, Bugarske, Jugoslavije i Rumunije (dve ekipe). Jugoslavija je pobjedila Albaniju sa 83:31, Rumuniju sa 85:78, Rumuniju (II) sa 83:41, a izgubila je od Bugarske (56:65). Prvo mesto je osvojila Bugarska, dok je Jugoslavija druga.

U Sofiji je 25 septembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Bugarske. Pobjedila je Bugarska sa 79:59.

U Sofiji je 26 septembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Bugarske. Pobjedila je Bugarska sa 55:51.

U Dimitrogradu je 27 septembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Bugarske. Pobjedila je Bugarska sa 40:32.

Od 10 do 18 oktobra održano je u Moskvi Svetsko prvenstvo za žene na kome su učestvovala reprezentacije osam zemalja. Jugoslavija je pobjedila Severnu Koreju sa 50:47, Poljsku sa 42:35, Rumuniju sa 40:38, a izgubila od SSSR (42:80), Mađarske (48:49), Čehoslovačke (43:79) i Bugarske (52:67). Prvo mesto je osvojila reprezentacija SSSR, dok je Jugoslavija četvrta.

Od 16 do 24 oktobra održane su u Bejrutu III Mediteranske igre na kojima su košarci učestvovala muške reprezentacije Jugoslavije, Libana, Turske, Tunisa, UAR i Španije. Jugoslavija je pobjedila Tunis sa 106:46, Liban sa 82:60, Španiju sa 69:60, UAR sa 77:57, a izgubila od Turske (71:74). Jugoslavija je u ukupnom plasmanu osvojila prvo mesto i zlatnu medalju.

Od 26 do 28 decembra u Ljubljani je održan Međunarodni turnir muških A i B reprezentacija Jugoslavije, Poljske i Rumunije. A reprezentacija Jugoslavije je pobjedila B reprezentaciju Jugoslavije sa 70:48, Rumuniju sa 74:64, Poljsku sa 73:71 i osvojila u ukupnom plasmanu prvo mesto. B reprezentacija Jugoslavije je izgubila sve utakmice.

U 1959 jugoslovenski košarkaši su učestvovali na jednom svetskom i jednom evropskom prvenstvu, na dva regionalna takmičenja, na dva međunarodna turnira, imali su 5 susreta državne reprezentacije, 9 gradskih i oko 70 klupskih susreta.

KUGLANJE

U Budimpešti je 14 i 15 juna održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Jugoslavija sa 5.044 : 5.016 čunjeva.

U Budimpešti je 14 juna održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Mađarska sa 2.464 : 2.311 čunjeva.

Od 22 do 29 oktobra u Bautzenu je održano IV Svetsko prvenstvo u kuglanju na asfaltnim stazama na kome su učestvovali kuglaši i kuglašice iz 9 zemalja. U pojedinačnom plasmanu prvo mesto je osvojio Luter — I. Nemačka sa 1.838 čunjeva, dok su jugoslovenski kuglaši postigli sledeće rezultate: Duje Smoljanović je drugi sa 1.825 čunjeva, Lado Martelanc — treći sa 1.808 čunjeva, Miro Steržaj — deveti sa 1.724 čunja i Eugen Kobal — devetnaesti sa 1.718 čunjeva. U ekipnom plasmanu prvo mesto je osvojila Jugoslavija sa 5.304 čunja i time osvojila takode i naslov prvaka sveta. Jugoslavija je nastupila u sastavu: Lado Martelanc, Rajko Stare, Mate Buneta, Miro Steržaj, Leon Grom i Duje Smoljanović. Kod žena u pojedinačnom plasmanu prvo mesto je osvojila Beljan — I. Nemačka, dok su jugoslovenske kuglašice postigle sledeće rezultate: Jelena Jakovac je trinaesta sa 404 čunja, a Irena Kazi — dvadeset i druga sa 362 čunja.

U Jesenicama i na Bledu je 7 i 8 februara održan IX Evropski šampionat u kuglanju na ledu na kome su učestvovali kuglaši Austrije, Italije, Jugoslavije, Z. Nemačke i Švajcarske. U pojedinačnom plasmanu u gađanju na cilj i gađanju palicom prvo mesto je osvojio Haringer — Austrija sa 39 bodova, dok su jugoslovenski kuglaši postigli sledeće rezultate: Josef Černe je peti sa 33 boda, Jože Janežič — jedanaesti sa 24 boda, Slavko Vidić — dvanaesti sa 23 boda i Alojz Drinovec — šesnaesti sa 12 bodova. U ekipnom plasmanu prva je Austrija, dok su naše ekipe postigle sledeće rezultate: Jesenice I (Jože Drobňak) je četvrti, Bled I (Milan Kokalj) — šesti, Jesenice II (Jože Janežič) — trinaesti, Bled II (Pavle Plemeļ) — četrnaesti.

Od 11 do 13 septembra u Ženevi je održano Svetsko prvenstvo u bočanju na kome su učestvovali bočari iz osam zemalja. Jugoslavija je izgubila od Švajcarske (3 : 15), Italije (4 : 15) i nije se plasirala u finalni deo prvenstva. Prvo mesto je osvojila ekipa Francuske.

U Ženevi je 12 septembra održan susret za »Pehar nacija« između bočarskih reprezentacija Jugoslavije i Maroka. Pobjedio je Maroko sa 13 : 6.

U 1959 godini jugoslovenski kuglaši su učestvovali na jednom svetskom prvenstvu, na jednom evropskom prvenstvu (kuglanje na ledu), imali 2 susreta državne reprezentacije, više gradskih i klupskih susreta.

Bočari su učestvovali na jednom svetskom prvenstvu i u okviru toga imali jedan susret za »Pehar nacija«.

MAČEVANJE

U Iju je 14 i 15 marta održan Međunarodni turnir u maču na kome je učestvovalo 115 mačevalaca iz 10 zemalja. Jugoslovenski mačevaoci: Andrija Tisa i Pavle Baić eliminisani su u prvom kolu, a Aleksandar Vasin i Antonije Jovanović u II kolu, tj. u 1/4 finala.

U Gracu je 27 i 28 juna održan Međunarodni turnir na kome je Jugosloven Aleksandar Vasin zauzeo šesto mesto.

U Hamburgu je 16 i 17 novembra održano Međunarodno takmičenje u sabli na kome je Jugosloven Aleksandar Vasin zauzeo deseto mesto.

Sem toga, jugoslovenski mačevaoci su nastupili na Trpomežu gradova Beograd—Beč—Zagreb, 12 i 13 septembra u Beču, i za »Kup Beograda«, 16 i 18 oktobra u Beogradu.

ODBOJKA

Od 13 do 17 marta održan je u Lajpcigu Međunarodni ženski odbojkaški turnir na kome su učestvovala ženske reprezentacije I. Nemačke, Jugoslavije, Mađarske, Francuske i Holandije. Jugoslavija je pobjedila Holandiju sa 3 : 2, Mađarsku sa 3 : 2, I. Nemačku sa 3 : 0, a izgubila od Francuske (2 : 3). U ukupnom plasmanu Jugoslavija je zauzela prvo mesto.

U Beogradu je 3 avgusta održan susret juniorskih muških reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Poljska sa 3 : 1.

U Osijeku je 1 novembra održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Jugoslavija sa 3 : 1.

U Ljubljani je 4 novembra održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Jugoslavija sa 3 : 2.

U Parizu je 7 novembra održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Francuske. Pobjedila je Francuska sa 3 : 2.

U Ljubljani je 20 decembra održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i SSSR. Pobjedila je Jugoslavija sa 3 : 2.

U Ljubljani je 20 decembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i SSSR. Pobjedio je SSSR sa 3 : 0.

U Osijeku je 23 decembra održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i SSSR. Pobjedio je SSSR sa 3 : 0.

U Osijeku je 23 decembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i SSSR. Pobjedio je SSSR sa 3 : 0.

Od 18 do 23 oktobra održan je u Beogradu Internacionalni turnir gradova ženskih ekipa. Pobjedila je ekipa Varšave, a I ekipa Beograda zauzela je drugo mesto.

U 1959 jugoslovenski odbojkaši su učestvovali na jednom internacionalnom turniru, imali 7 susreta državne reprezentacije i jedan susret juniorske reprezentacije, jedan međugradski turnir i više klupskih susreta.

PLIVANJE

U Mantovi je 4 i 5 septembra održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Italija sa 73 : 63.

U Mostaru je 22 septembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Italija sa 57 : 30.

U Hercegovnom je 24 septembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Italija sa 55 : 32.

U Zagrebu je 8 i 9 oktobra održan susret muških i ženskih reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Poljska sa 117 : 68.

Od 12 do 16 oktobra održane su u Bejrutu III Mediteranske igre na kojima su učestvovali plivači Grčke, Italije, Jugoslavije, Libana, UAR, Francuske i Španije. Na 100 m — prvi je Puci — Italija (57,2), drugi — Janez Kocmur — Jugoslavija (58,2), srebrna medalja, a šesti — Milan Jeger — Jugoslavija (59,8). Na stazi od 400 m — prvi je Vlado Brinovec — Jugoslavija (4 : 44,5), zlatna medalja, drugi — Milan Jeger — Jugoslavija (4 : 44,9), srebrna medalja. Na 100 m leđno — prvi je Hristof — Francuska, (1 : 04,8), drugi — Mihovil Dorčić — Jugoslavija (1 : 06,4), srebrna medalja. Na 1500 m — prvi je Moonseret — Francuska (19 : 05,4), drugi — Vlado Brinovec — Jugoslavija (19 : 48,6), srebrna medalja. U stafeti 4 × 200 m slobodno — prva je Italija (8 : 50,6) a Jugoslavija u sastavu: Toni Nardeli, Vlado Brinovec, Janez Kocmur i Milan Jeger je druga (9 : 00,7), srebrna medalja. U stafeti 4 × 100 m mešovito — prva je Italija (4 : 27,1), a Jugoslavija u sastavu: Mihovil Dorčić, Đuro Radan, Toni Nardeli i Janez Kocmur je treća (4 : 35,7), bronzana medalja.

RAGBI

Od 26 novembra do 7 decembra reprezentacija Beograda je gostovala u Francuskoj, gde je odigrala 3 utakmice i sve tri izgubila.

RUKOMET

U Zagrebu je 18 januara održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Austrije. Pobjedila je Jugoslavija sa 7 : 3.

U Katovicama je 6 februara održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Jugoslavija sa 18 : 16.

U Katovicama je 6 februara održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobjedila je Jugoslavija sa 13 : 4.

U Berlinu je 13 februara održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i I. Nemačke. Pobjedila je I. Nemačka sa 17 : 14.

U Ljubljani je 10 decembra održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Rumunije. Pobjedila je Rumunija sa 11 : 10.

U Ljubljani je 10 decembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Rumunije. Pobjedila je Rumunija sa 11 : 5.

U Zagrebu je 13 februara održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Rumunije. Pobjedila je Rumunija sa 17 : 6.

U Zagrebu je 13 decembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Rumunije. Pobjedila je Rumunija sa 8 : 4.

U 1959 bilo je 8 nastupa državne reprezentacije u rukometu i 72 klupska susreta.

SKOKOVI U VODU

U Zagrebu je 8 i 9 avgusta održan susret muških i ženskih reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Italija sa 25 : 19.

U Kremeni je 12 i 13 septembra održan četvorboj omladinskih muških i ženskih reprezentacija Austrije, Z. Nemačke, Italije i Jugoslavije. Prva je Z. Nemačka sa 826,92 boda, druga Italija sa 713,27 bodova, treća Jugoslavija sa 596,32 boda i četvrta Austrija sa 566,54 boda.

SMUČANJE

Od 3 do 8 februara u Gstađu je održano Međunarodno takmičenje u smučarskim skokovima za »Kup Kongsberga«, na kome su učestvovali takmičari iz 5 zemalja. Kod članova prvi je Zandanel — Italija sa 219,0 bodova, dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Jože Zidar je deseti sa 203,0 boda, Božo Jemc deli 11 i 12 mesto sa 202,0 boda, Jože Langus — četrnaesti sa 200,5 bodova, a Mate Krznarić deli 26 i 27 mesto sa 186,0 bodova. U ekipnom plasmanu prva je Austrija sa 630,5 bodova, a Jugoslavija je četvrta sa 605,5 bodova. Kod omladinaca prvi je naš takmičar Marjan Pečar sa 216,6 bodova, Oto Đakomeli — trinaesti sa 193,6 boda, Ludvik Zajc — dvadeset i drugi i Peter Erzen — dvadeset i peti. U ekipnom plasmanu Austrija je prva sa 616,2 boda, dok je Jugoslavija druga sa 549,9 bodova. Istovremeno je održano takmičenje i za »Montgomeri kup«. Rezultati članova su isti, a kod omladinaca Marjan Pečar je opet prvi sa 196,5 bodova, dok Oto Đakomeli i Ludvik Zajc dele 12 mesto sa 171,5 bodova.

Od 6 do 8 februara u Ramsau-u je održano takmičenje u smučarskim trčanjima za »Kup Kurikala« za članice organizacije alpskih zemalja (Austrije, Z. Nemačke, Italije, Jugoslavije, Francuske i Švajcarske). Na ovom takmičenju van konkurencije su učestvovali kao gosti takmičari iz Poljske. U trčanju na 15 km prvi je Merme — Francuska sa 54,24, dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Janez Pavčič je dvadeset i treći sa 57,30, Zdravko Hlebanja dvadeset i sedmi sa 58,29, Roman Seljak je trideset i šesti, Stefan Robač — četrdeset i prvi i Franc Lakota četrdeset i treći. U trčanju na 10 km za omladince prvi je van konkurencije Misiag — Poljska sa 33,46, dok je u konkurenciji prvi Imbunden — Italija sa 34,04. Jugoslovenski omladinci su postigli sledeće rezultate: Franc Gregorić je sedamnaesti sa 37,50, Bogdan Požanić — devetnaesti sa 39,13 i Jožo Juhart — dvadeseti. U trčanju na 10 km za žene van konkurencije je prva Bjegun — Poljska sa 39,19, a u konkurenciji Blasi Rita — Z. Nemačka sa 39,23. Naše takmičarke su postigle sledeće rezultate: Mara Rekar je četvrta sa 40,10 a Amalija Belaj — deseta sa 42,40. U sveukupnom ekipnom plasmanu prva je Italija sa 62,5, dok je Jugoslavija četvrta sa 134,3.

Od 6 do 8 februara održano je u Garmiš-Partenkirhenu Međunarodno takmičenje u alpskim disciplinama za »Kandahar kup« na kome su učestvovali takmičari iz 8 zemalja. U slalomu prvi je Bonlije — Francuska sa 120,6, dok su jugoslovenski takmičari postigli sledeće rezultate: Peter Lakota je dvadeset i sedmi sa 143,4 a Janez Šumi — trideset i osmi. U smuku prvi je Šranc — Austrija sa 2 : 43,2, Janez Šumi — trideset i tri sa 3 : 08,7, a Lakota Peter — trideset i osmi. U alpskoj kombinaciji prvi je Šranc — Austrija sa 2,00, Peter Lakota je trideset i prvi sa 31,14, a Janez Šumi trideset i šesti. U smuku za žene prva je Nezer — Austrija sa 1 : 54,3, dok su jugoslovenske takmičarke postigle sledeće rezultate: Slavica Zupančič je trideset i treća sa 2 : 09,0, Maja Rutar — četrdeset i treća i Majda Ankele — četrdeset i sedma.

Osim toga, ekipe Smučarskog saveza Jugoslavije nastupale su na: Međunarodnom takmičenju u alpskim disciplinama u Kicbihelu, V Omladinskom kriterijumu u Samrosu, a ekipe Smučarskog saveza Slovenije na Međunarodnom takmičenju žena u svim disciplinama u Grindevaldu, na Međunarodnom takmičenju u smučarskim skokovima u Ponte di Lenju, na »Omladinskom troboju« u smučarskim skokovima u Trbižu, Međunarodnom takmičenju u trčanju žena u San Martinu di Kastrova, Međunarodnom takmičenju u smučarskim skokovima i trčanju na 15 km u Vale d'Aosta, u Međunarodnoj nedelji u smučarskim skokovima u Švajcarskoj, Međunarodnom takmičenju u patrolnom trčanju u Rupolingu, Međunarodnom takmičenju u slalomu u Bed'iesu, Međunarodnom takmičenju žena u smuku i slalomu u Kortini d'Ampezo, Međunarodnom takmičenju u trčanju u Limone Piemonte, Međunarodnom takmičenju u alpskim disciplinama »tre-tre« u Madoni di Kampilio i na Međunarodnom takmičenju u smučarskim letovima u Kulmu. Smučarski klub »Enotnost« nastupio je i na Međunarodnom takmičenju u skokovima u Bad Hofgastaju.

U 1959 bilo je 5 nastupa reprezentacije, više nastupa republičkih ekipa i klubova.

STONI TENIS

Od 27 marta do 1 aprila u Dortmundu je održano XXV Svetsko prvenstvo na kome su učestvovali takmičari iz 38 zemalja. U pojedinačnom plasmanu svi jugoslovenski takmičari su ispali u kvalifikacijama i to: Josip Vogrinec, Vojislav Marković, Vladimir Marković, Zeljko Hrbud, Žarko Dolinar, Zdenko Uzunović, Janez Teran, Krešimir Franić, a od

žena Margita Čović. Kod muških parova eliminisani su u kvalifikacijama Vojislav Marković — Harangozo, Vogrinec — Hrbud, Franić — Teran, kao i mešoviti par Vojislav Marković — Vilamson — N. Zeland, dok je mešoviti par Hrbud — Fajdon — Engleska eliminisani u 1/4 finala.

U ekipnom plasmanu u takmičenju za »Svajtling kup« Jugoslavija je pobjedila Dansku sa 5 : 0, Holandiju sa 5 : 0, Luksemburg sa 5 : 0, Indiju sa 5 : 1, Kanadu sa 5 : 0, Italiju sa 5 : 0, I. Nemačku sa 5 : 1, Austriju sa 5 : 1, a izgubila od Japana (0 : 5). Jugoslavija je zauzela drugo mesto u svojoj grupi i nije se plasirala u finale. Prvo mesto je osvojio Japan.

U Beogradu je 22 marta održan susret reprezentacija Jugoslavije i UAR. Pobjedila je Jugoslavija sa 5 : 1.

U Beogradu je 22 marta održan susret reprezentacija Jugoslavije i Grčke. Pobjedila je Jugoslavija sa 5 : 0.

U Ljubljani je 6 novembra održan susret reprezentacija Jugoslavije i Švedske. Pobjedila je Jugoslavija sa 5 : 4.

U Ljubljani je od 6 do 8 novembra održano Međunarodno prvenstvo Jugoslavije na kome su učestvovali takmičari iz 9 zemalja. U pojedinačnom plasmanu prvo mesto je osvojio Berzik — Mađarska, drugi je Jugosloven Josip Vogrinec. Ostali Jugosloveni: Vojislav Marković i Vilim Harangozo su pobeđeni u polufinalu, a Zeljko Hrbud u 1/4 finala. U muškom dublu Harangozo — Vogrinec su eliminisani u 1/2 finala a Hrbud — Jazvić i Vojislav Marković — Vladimir Marković u 1/4 finala. U ženskom dublu Čović — Nikolić su eliminisane u 1/2 finala.

Sem toga, jugoslovenski stonoteniseri su učestvovali na međunarodnim prvenstvima Bugarske, Rumunije, Engleske, Francuske.

U 1959 stonoteniseri su nastupili na jednom svetskom prvenstvu, imali 12 susreta državne reprezentacije i veći broj pojedinačnih susreta.

STRELAŠTVO

Od 14 do 24 oktobra održane su u Bejrutu III Mediteranske igre na kojima su učestvovali strelci iz pet zemalja. U disciplini malokalibarski pištolj slobodne gradnje prvo mesto je osvojio Gonzales — Španija sa 552 kruga. Jugoslovenski takmičari postigli su sledeće rezultate: Edo Delorenco je treći sa 525 krugova, bronzana medalja; malokalibarska puška, stojeći stav — prvi je Josip Čuk sa 342 kruga zlatna medalja, Miroslav Stojanović — treći sa 337 krugova, bronzana medalja, a Branko Lončar — četvrti sa 335 krugova. U klečećem stavu — prvi je Branko Lončar sa 377 krugova, zlatna medalja, Miroslav Stojanović — treći sa 372 kruga, bronzana medalja, a Josip Čuk — četvrti sa 362 kruga. U ležećem stavu — prvi je Branko Lončar sa 391 krugom, zlatna medalja, Josip Čuk — treći sa 387 krugova, bronzana medalja, a Miroslav Stojanović — šesti sa 384 kruga. U ukupnom plasmanu u gađanju malokalibarskom puškom prvi je Valer — Francuska sa 1.105 krugova. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: Branko Lončar je drugi sa 1.103 kruga, srebrna medalja, Miroslav Stojanović — treći sa 1.094 kruga — bronzana medalja, Josip Čuk četvrti sa 1.091 krugom. U disciplini olimpijski mač prvi je Josip Čuk sa 580 krugova — zlatna medalja. Branko Lončar je treći sa 576 krugova — bronzana medalja i Miroslav Stojanović je peti sa 571 krugom.

U 1959 jugoslovenski strelci su imali samo jedno regionalno takmičenje.

ŠAH

U Beogradu je od 21 do 23 marta održan meč muških reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Jugoslavija sa 11,5 : 8,5.

Od 2 do 24 maja održan je u Plovdivu Turnir kandidatkinja za šampionat sveta u šahu. Prvo mesto a ujedno i pravo na meč sa dosadašnjom prvakinjom sveta osvojila je Zvorkina — SSSR sa 11,5 poena. Jugoslovenske šahistkinje su postigle sledeće rezultate: ing. Vera Nedeljković je druga sa 10,5, a Milunka Lazarević — šesta sa 8,5 poena. Učestvovala su šahistkinje iz 10 zemalja.

U Kijevu je od 2 do 8 jula održan meč između reprezentacija Jugoslavije i SSSR (8 šahista i po dve šahistkinje). Pobjedio je SSSR sa 24,5 : 15,5 poena.

U Bazelu je od 18 jula do 2 avgusta održano omladinsko prvenstvo sveta na kome su učestvovali šahisti iz 12 zemalja. Prvo mesto je osvojio Bjelicki — Argentina sa 8,5, dok jugoslovenski šahista Bruno Parma deli 2—4 mesto sa 6,5 poena.

Od 4 septembra do 30 oktobra održan je na Bledu, u Zagrebu i Beogradu IV Turnir kandidata za svetskog prvaka u šahu. Prvo mesto je osvojio Talj — SSSR i time stekao pravo na meč sa dosadašnjim prvkom sveta — Botvnikom. Jugosloven Svetozar Gligorić deli 5—6 mesto.

U Budimpešti je od 17 do 20 novembra održan meč između ženskih reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobjedila je Jugoslavija sa 10,5 : 5,5 poena.

U 1959 šahisti su imali tri susreta državne reprezentacije, jedan susret na prvenstvu sveta i dva susreta na turniru kandidata za prvenstvo sveta, kao i veći broj učešća na međunarodnim turnirima.

TAKMIČENJA STUDENTSKIH SPORTSKIH ORGANIZACIJA

Odbojka. U Ferariju je 6 januara održan susret odbojkaških studentskih reprezentacija Jugoslavije i Italije. Pobjedila je Italija sa 3 : 1.

Smučanje. Od 16 do 21 februara održane su Zimske igre Međunarodne federacije za univerzitetski sport. U smučarskim skokovima jugoslovenski takmičari postigli su sledeće rezultate: Miro Oman je prvi sa 202,0 boda, drugi je Milan Rojinasa sa 197,7 bodova, a treći je Alojz Gorjanc sa 193,1 bodom.

Košarka. Od 27 do 30 marta održan je u Turu Međunarodni turnir muških studentskih košarkaških reprezentacija na kome su učestvovala 4 zemlje. Jugoslavija je pobjedila Bugarsku sa 74 : 71, Francusku sa 57 : 35, Čehoslovačku sa 76 : 73 i osvojila prvo mesto.

Od 27. avgusta do 6. septembra održana je u Torinu Univerzijada. Jugosloveni su učestvovali u atletici, mačevanju, plivanju i vaterpolu.

Atletika. Atletsko takmičenje je održano od 3. do 6. septembra. Učestvovali su takmičari iz 34 zemlje. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: 400 m — prvi je Viktor Šnajder (47,5), zlatna medalja; 110 m prepone — prvi je Stanko Lorger (14,2), zlatna medalja; skok u vis — drugi je Vladimir Marjanović (196), srebrna medalja; skok s motkom — drugo mesto zauzeo je Mirko Kuzmanović (430), srebrna medalja; skok u dalj — šesto mesto je zauzeo Branko Miler (725); bacanje kugle — šesti je Dako Radošević (15,38); bacanje diska — četvrti je Dako Radošević (51,78); bacanje kladiva — treći je Krešimir Račić (62,32), bronzana medalja, a četvrti Zvonko Bezjak (61,74). Kod žena u bacanju kugle Milena Usenik je druga (13,90), srebrna medalja.

Mačevanje. Mačevanje je održano od 28. avgusta do 6. septembra sa takmičarima iz 22 zemlje. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: floret — Jure Baumgarten je eliminisan u kvalifikacijama. Ekipno, Jugoslavija je izgubila od Engleske (7:9) i Mađarske (2:9) i eliminisana je. U maču — Antonije Jovanović je eliminisan u kvalifikacijama, a Miodrag Nikolić i Aleksandar Vasin u 1/4 finala. U ekipnom plasmanu Jugoslavija je izgubila od Francuske (6:10), Poljske (0:9) i eliminisana je iz daljeg takmičenja. U sabli — Jure Baumgarten je eliminisan u kvalifikacijama, a Aleksandar Vasin u 1/2 finalu. U floretu za žene eliminisane su Vera Marković i Miroslava Živković, a Vera Jęftimijades je u konačnom plasmanu osvojila osmo mesto.

Plivanje. Takmičenje u plivanju je održano od 27. do 30. avgusta. Učestvovali su takmičari iz 19 zemalja. Jugoslovenski plivači su postigli sledeće rezultate: 100 m — četvrti je Janez Kocmur (58,1), 100 m leđno — treći je Mihovil Dorčić (1:06,6), bronzana medalja, a u štafeti 4 x 100 m Jugoslavija je peta sa 4:39,8.

Vaterpolo. Takmičenje u vaterpolu bilo je od 29. avgusta do 1. septembra. Učestvovali su takmičari iz sedam zemalja. Jugoslavija je pobedila Rumuniju sa 6:2, Nemačku sa 6:1, Italiju sa 5:3, Mađarsku sa 4:1 i u ukupnom plasmanu zauzela prvo mesto i osvojila zlatnu medalju.

Fudbal. U Beču je od 26. jula do 4. avgusta održan svetski festival omladine i studenata. Učestvovala je studentska fudbalska reprezentacija Jugoslavije koja je pobedila Austriju III sa 11:1, Italiju sa 9:0, Indoneziju sa 6:0, Austriju II sa 3:1, a u finalu ekipu SSSR sa 2:1 i zauzela prvo mesto.

TRAKMIČENJA GLUVIH SPORTISTA

U Parizu je 16 i 17. maja održan Međunarodni turnir reprezentacija gluvih u fudbalu za pehar predsednika Olimpijskog komiteta Belgije na kome su učestvovali: Belgija, Z. Nemačka, Jugoslavija i Francuska. Jugoslavija je pobedila Francusku sa 3:1, Belgiju sa 2:0 i zauzela prvo mesto.

Sem toga, na Međunarodnom mitingu gluvih u Visbadenu, na kome je učestvovalo 90 atletičara iz 8 zemalja, učestvovali su i jugoslovenski takmičari.

TENIS

U Zagrebu je od 25. do 27. aprila održano prvo kolo »Devis kupa« — susret reprezentacija Jugoslavije i Danske. Pobedila je Danska sa 4:0 i time eliminisala Jugoslaviju iz daljeg takmičenja.

U Londonu je od 21. do 26. juna održan Vimbldonski turnir. U I i II kolu kvalifikacija eliminisani su svi jugoslovenski teniseri (Kamil Keretić, Ilija Panajotović, Sima Nikolić, Bora Jovanović, Jelena Genčić), kao i parovi Panajotović — Jovanović i Nikolić — Keretić.

Od 16. do 19. jula u Garmispartenkirhenu održano je takmičenje omladinskih reprezentacija za »Galea kup«. Jugoslavija je pobedila Mađarsku sa 4:1, a izgubila od Nemačke (2:3), i time je eliminisana iz daljeg takmičenja.

Od 20. do 23. avgusta održano je u Subotici Evropsko prvenstvo za pionire i omladinice do 15 godina, na kome su učestvovali takmičari iz šest zemalja. U pojedinačnom plasmanu omladinaca Jugosloven Šper je osvojio prvo mesto, a od pionira prvi je takođe Jugosloven Stolcer. U ekipnom plasmanu Jugoslavija je zauzela prvo mesto.

U Dubrovniku je od 9. do 14. septembra održano internacionalno prvenstvo Jugoslavije, na kome je učestvovalo 20 tenisera iz 12 zemalja. Prvo mesto je osvojio Bora Jovanović.

Sem ovih takmičenja, naši teniseri su učestvovali na internacionalnim prvenstvima Francuske, Poljske, Z. Nemačke, UAR, Kvarnerske Rivijere, zatim na internacionalnom prvenstvu u Tuzli, na turnirima u Bad Švartu, Fridrihsafenu, Darmštatu, Klagenfurtu, Perčahu i na četvorboju Split — Berlin — Kil — Kopenhagen.

U 1959. jugoslovenski teniseri su učestvovali na jednom takmičenju koje je imalo karakter svetskog prvenstva (Devis kup), na jednom evropskom prvenstvu, na više gradskih i pojedinačnih takmičenja.

TEŠKA ATLETIKA

Od 14. do 16. juna održan je u Istanbulu Kup balkanskih gradova u rvanju na kome su učestvovali rvači Bugarske, Jugoslavije, Rumunije i Turske. U muva kategoriji prvi je Ergibaš — Turska, a Jugosloven Veljko Jovanov četvrti. U lakoj kategoriji prvi je Riza — Turska, a drugi Jugosloven Branko Martinović. U velter kategoriji prvi je Kazim Ajvaz — Turska, a Jugosloven Stevan Horvat je treći. U poluteškoj kategoriji prvi je Kiš — Turska, a Jugosloven Branislav Simić je četvrti. U teškoj kategoriji prvi je Sijarkov — Bugarska, a Jugosloven Anton Grošelj je četvrti.

Od 27. do 30. avgusta u Splitu je održan Međunarodni turnir za »Trofej Jadrana«, na kome su učestvovali rvači iz 10 zemalja. U muva kategoriji prvi je Ergibaš — Turska, a Jugosloven Borivoje Vukov je treći. U bantam kategoriji prvi je Hodoš — Mađarska, a Jugosloven Stipan Dora nije se plasirao u finale. U perolakoj kategoriji prvi je Šulc — Ru-

muniya, a Jugosloven Vojislav Gološin je drugi. U lakoj kategoriji prvi je Koridze — SSSR, a Jugosloven Stevan Horvat je četvrti. U srednjoj kategoriji prvi je Dobrev — Bugarska, a Jugosloven Branislav Simić nije se plasirao u finale. U poluteškoj kategoriji prvi je Popovici — Rumunija, a Jugosloven Milan Rukavina je treći. U teškoj kategoriji prvi je Džirih — Nemačka, a Jugosloven Ladislav Bakšaj se nije plasirao u finale. U ekipnom plasmanu prva je Turska sa 26 bodova, a Jugoslavija je treća sa 20,5 bodova.

U Lugožu je 28 i 29. juna održan susret »Olimpijskih nada«, na kome su učestvovali četiri juniorske reprezentacije. U ekipnom plasmanu prva je Rumunija, dok je Jugoslavija treća. U pojedinačnom plasmanu u lakoj kategoriji prvi je Jugosloven Božo Pozder, a u poluteškoj kategoriji drugi je Branislav Pavićević.

Od 14. do 24. oktobra održane su u Bejrutu III Mediteranske igre na kojima su učestvovali rvači iz 6 zemalja. U muva kategoriji prvi je Ergibaš — Turska, a Jugosloven Borivoje Vukov drugi, srebrna medalja. U pero kategoriji prvi je Hasan — Liban, a Jugosloven Vojislav Gološin je četvrti. U velter kategoriji Jugosloven Stevan Horvat je zauzeo prvo mesto, zlatna medalja.

U Budimpešti je 21. novembra održan susret omladinskih reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobedila je Mađarska sa 11:7.

Sem toga, jugoslovenski rvači su nastupili na takmičenjima u Lincu, Varšavi, i u susretu Beograd — Sofija itd.

U 1959. jugoslovenski rvači su imali tri nastupa na regionalnim takmičenjima, dva susreta državne reprezentacije, više gradskih i klubskih susreta, kao i pojedinačnih nastupa na međunarodnim takmičenjima.

UMETNIČKO KOTURANJE

Od 24. do 26. oktobra u Berlinu je održano prvenstvo sveta u umetničkom koturanju na kome su učestvovali takmičari i takmičarke iz 10 zemalja. U takmičenju žena prvo mesto je osvojila Kic — Nemačka sa 174,20 bodova, dok su jugoslovenske takmičarke postigle sledeće rezultate: Tjaša Andree je petnaesta sa 153,67 bodova, Katjuša Derenda — sedamnaesta sa 143,74 boda, a Albina Kristan — devetnaesta sa 140,56 bodova. U takmičenju mešoviti parova prvo mesto je osvojio par Šnajder — Fingerle — Nemačka sa 10,65 bodova, dok je jugoslovenski par Tjaša Andree i Petar Persin osvojio peto mesto sa 9,71 bodova.

VATERPOLO

U Biltonu je 3. marta održan susret reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobedila je Jugoslavija sa 10:8.

Od 5. do 8. juna održan je u Magdeburgu (Berlin) Međunarodni turnir na kome su učestvovali Austrija, Istočna Nemačka sa A i B reprezentacijama, Jugoslavija i Švedska. Jugoslavija je pobedila B reprezentaciju I. Nemačke sa 6:2, Austriju sa 9:1, Švedsku sa 7:1, a igrala sa A reprezentacijom I. Nemačke nerešeno 3:3. U ukupnom plasmanu Jugoslavija je zauzela prvo mesto.

U Asenu je 13. juna održan susret između reprezentacija Jugoslavije i Holandije. Pobedila je Jugoslavija sa 3:1.

U Asenu je 14. juna održan susret između reprezentacija Jugoslavije i Holandije. Pobedila je Jugoslavija sa 4:1.

U Budimpešti je 4. jula održan susret između reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobedila je Mađarska sa 7:4.

U Budimpešti je 5. jula održan susret između reprezentacija Jugoslavije i Mađarske. Pobedila je Jugoslavija sa 3:2.

Od 1. do 6. oktobra u Dubrovniku i Splitu održan je I Međunarodni vaterpolo turnir »Nagrada Jadrana«, na kome su učestvovali Italija, Jugoslavija, Mađarska, SSSR i Holandija. Jugoslavija je pobedila Holandiju sa 4:0, Italiju sa 4:2, a igrala nerešeno sa Mađarskom 4:4 i sa SSSR 4:4. U ukupnom plasmanu Jugoslavija je zauzela prvo mesto.

Od 13. do 16. oktobra održane su u Bejrutu III Mediteranske igre, na kojima su učestvovala reprezentacija Italije, Jugoslavije, Libana i UAR. Jugoslavija je pobedila Italiju sa 4:1, UAR sa 6:1, Liban sa 29:1 i u ukupnom plasmanu osvojila prvo mesto i zlatnu medalju.

VAZDUHOPLOVSTVO

Modelarstvo. Od 28. maja do 6. juna održano je u Lešnu VII Međunarodno takmičenje letičkih modela, na kome su učestvovali takmičari iz sedam zemalja. Jedrilice — prvo mesto je osvojio Nobert — Mađarska sa 857 bodova, a Jugosloven Miroslav Vuletić je šesti sa 650 bodova; gumenjaci — prvi je Fišer — I. Nemačka sa 828 bodova, a Jugosloven Milutin Tonković je sedmi sa 543 boda; penjači — prvi je Hajek — Čehoslovačka sa 900 bodova, a Jugosloven Aleksandar Šćepanović — šesti sa 458 bodova. U ekipnom plasmanu prva je Čehoslovačka sa 2.513 bodova, a Jugoslavija je šesta sa 1.651 bodom.

Od 21. do 24. avgusta u Burg Leopoldu je održano prvenstvo sveta u letičkim modelima jedrilica na kome su učestvovali takmičari iz 20 zemalja. U pojedinačnom plasmanu prvi je Ric — SAD sa 900 bodova. Jugoslovenski takmičari su postigli sledeće rezultate: Slobodan Babić je dvanaesti sa 810 bodova, Miroslav Vuletić — trideset i četvrti sa 710 bodova, a Vili Dreher — četrdeset i drugi sa 675 bodova. U ukupnom plasmanu prva je Finska sa 2.621 bodom, a Jugoslavija je deseta sa 2.195 bodova.

Padobranstvo. Od 4. do 9. avgusta u Tivtu je održano II Međunarodno takmičenje »Jadranski padobranski kup« na kome su učestvovali muški takmičari iz 9 zemalja, a žene-takmičari iz 5 zemalja. Prvi je Vodenčarov — Bugarska sa 1.157,58 bodova, dok su jugoslovenski padobranski zauzeli sledeća mesta: Mladen Miličević je dvanaesti sa 1.105,64 boda, Danilo Damjanović — devetnaesti sa 1.059,34 boda, Milivoje Rončević — dvadeset i četvrti sa 980,24 boda, Branko Dobrinčić — dvadeset i šesti sa 937,48 bodova, Mladen Ivanšević — dvadeset i sedmi i Petar Dedić — trideset i prvi. Od žena prvi je Prijahina — SSSR sa 1.137,08 bodova, dok su jugoslovenske takmičarke postigle sledeće rezultate: Tehvida

Čerimagić je peta sa 979,42 boda, Natalija Stefanović — šesta sa 934,26 bodova, Nada Iceva — sedma sa 774,20 bodova i Viktorija Vujičević — deseta sa 508,74 boda.

U 1959 jugoslovenski padobrancu su učestvovali na jednom svetskom prvenstvu i imali 3 susreta državne reprezentacije.

VESLANJE

U Beču je 4 jula održan troboj reprezentacija Austrije, Z. Nemačke i Jugoslavije. Pobedila je Z. Nemačka sa 22 boda, druga je Austrija sa 17,5 i treća Jugoslavija sa 14,5 bodova.

U Beču je 5 jula održana 71 Bečka regata, na kojoj su učestvovali veslači Austrije, Z. Nemačke i Jugoslavije. Nijedan jugoslovenski čamac nije osvojio prvo mesto.

Od 20 do 23 avgusta na reci Sani kod Makona održan je 49 Evropski šampionat u veslanju, na kome su učestvovali veslači iz 15 zemalja. U četvercu sa kormilarom — prva je Z. Nemačka sa 6:25,9. Jugoslovenski veslači: Vladimir Lazić, Željko Plaćar, Anton Ivanković, Nikola Čupin i kormilar Vizek su peti (6:38,8). U skifu — prvi je Ivanov — SSSR (6:58,9), dok je Jugosloven Perica Vlašić eliminisan u kvalifikacijama. U dvojcu sa kormilarom — prva je Z. Nemačka sa 7:16,4, a jugoslovenski veslači Paško Škarica, Ante Vrzic i kormilar Niko Stipančev su eliminisani u kvalifikacijama. U osmercu — prva je Z. Nemačka sa 5:51,7, a jugoslovenska ekipa (Janko Gaberščin, Mirko Štagljar, Slavko Črnjač, Adolf Potokar, Boris Tučić, Petar Črnjač, Anton Gunde, Igor Radina i kormilar Roman Slabe) eliminisana je u kvalifikacijama.

Na Bledu je 18 jula održan II Tromeč omladinskih ekipa Koruške, Trsta i Slovenije. U ekipnom plasmanu prva je Slovenija sa 14 bodova, druga je ekipa Trsta sa 10,5 i treća ekipa Koruške sa 7,5 bodova.

Na Bledu je 19 jula održana 9 Međunarodna regata na kojoj su učestvovali veslači i veslačice Austrije, Italije, Jugoslavije i Poljske. Od jugoslovenskih veslača prva mesta su osvojili: četverac sa kormilarom — 7:03,9 (»Mladost«, Zagreb) i Perica Vlašić 7:42,1 (»Ošjak«, Vela Luka) u skifu.

U 1959 jugoslovenski veslači su učestvovali na evropskom šampionatu, na dve međunarodne regate za seniore i na jednoj za omladinu imali oko 15 klupskih susreta.

VEŽBE NA SPRAVAMA

Od 30 maja do 1 juna održan je u Krakovu »Kup Evrope« za žene na kome je učestvovalo 26 takmičarki iz 15 zemalja. U ukupnom plasmanu prvo mesto je osvojila Kot — Poljska sa 37,833 bodova ili 94,58%, dok su jugoslovenske gimnastičarke postigle sledeće rezultate: Tereza Kočić je četrnaesta sa 35,933 boda ili 89,83%, a Mirjana Bilić šesnaesta sa 36,367 bodova ili 88,42%.

U Zagrebu je 13 septembra održan susret muških reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobedila je ekipa Jugoslavije sa 280,75:279,75 bodova.

U Zagrebu je 13 septembra održan susret ženskih reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Pobedila je ekipa Poljske sa 187,5:177,80 bodova.

U Kopenhagenu je 18 oktobra održan III »Kup Evrope« za muškarce na kome je učestvovalo 39 takmičara iz 21 zemlje. Prvo mesto je osvojio Titov — SSSR sa 57,85 bodova, dok su jugoslovenski gimnastičari postigli sledeće rezultate: Alojz Petrović je dvadeset i treći sa 53,30 bodova, a Ivan Čaklec dvadeset i peti 53,25 bodova.

U Rimu je 26 i 27 septembra održan »Turnir nacija« na kome su učestvovali sa muškim i ženskim gimnastičarima Z. Nemačka, Italija, Jugoslavija, Rumunija, Francuska, Švajcarska (samo muški) i Izrael (samo žene). U pojedinačnom plasmanu prvi je Vikardi — Italija sa 57,65 bodova, dok su jugoslovenski gimnastičari postigli sledeće rezultate: Alojz Petrović je četvrti sa 56,10 bodova, a Milenko Lekić — osmi sa 54,90 bodova. Od žena prva je Teodoresku — Rumunija sa 38,330 bodova, dok su jugoslovenske gimnastičarke postigle sledeće rezultate: Tonka Mukić deli sedmo i osmo mesto sa 36,465 bodova, a Vera Marić je deveta sa 36,400 bodova.

U Ljubljani je 21 novembra održan Međunarodni turnir muških reprezentacija šest gradova. Pobedila je ekipa Ludvigshafena sa 223,90 bodova, ispred Zagreba sa 221,20 bodova.

U 1959 jugoslovenski vežbači na spravama su učestvovali na dva evropska prvenstva, na jednom međunarodnom turniru, sa dva nastupa državne reprezentacije i na jednom međunarodnom turniru gradova.

IZVOR: Dokumentacija Saveznog zavoda za fizičku kulturu.

O. A.

JUGOSLAVIJA I ORGANIZACIJA UN ZA ISHRANU I POLJOPRIVREDU (FAO)

Organizacija za ishranu i poljoprivredu¹ (Food and Agriculture Organization — FAO) prva je od specijalizovanih agencija Ujedinjenih nacija osnovana posle II Svetskog rata.

Osnivanje Organizacije UN za ishranu i poljoprivredu zvanično je proklamovano 16 oktobra 1945 potpisivanjem Ustavnog akta na Konferenciji u Kvebeku.²

Osnivačkoj konferenciji prethodila je Međunarodna konferencija za ishranu i poljoprivredu u Hot Springsu (SAD)³ 1943, na kojoj je osnovana Privremena komisija Ujedinjenih nacija⁴ sa zadatkom da formuliše Ustav stalne organizacije koja bi se bavila problemima ishrane i poljoprivrede u svetu.

Zadatak Organizacije za ishranu i poljoprivredu je da organizuje svetsku saradnju i okuplja što veći broj zemalja na rešavanje problema poljoprivrede i ishrane na međunarodnom i nacionalnom planu.

Na Osnivačkoj konferenciji 1945 Organizacija je imala 38 članova, a 1959 ukupno 88.

Delatnost FAO je proširena na sve delove sveta i danas postoje i posebni regionalni uredi na Bliskom Istoku, na Dalekom Istoku, u zemljama Latinske Amerike i Afrike.

U prvim godinama posle II Svetskog rata FAO je usmerio svoj rad na borbu protiv gladi i povećanje poljoprivredne proizvodnje. U daljem periodu sve više su prevladavali problemi u vezi sa poljoprivrednim viškovima, s jedne, i latentnom gladu kod velikog dela stanovništva sveta, s druge strane. Danas je osnovni zadatak FAO unapređenje poljoprivrede u nerazvijenim zemljama kako bi se obezbedila ishrana brzo rastućeg stanovništva tih zemalja. Pored toga, među glavne zadatke FAO spada i rešavanje pitanja međunarodne razmene poljoprivrednih proizvoda, uključujući i raspolaganje poljoprivrednim viškovima.

FAO je razvio svoju delatnost ne samo na unapređenju pojedinih grana poljoprivrede već i područja bliskih poljoprivredi, kao što su ribarstvo i šumarstvo. Sem toga, on se bavi problematikom prehrane u svetu i strukturom same prehrane.

Jedan od glavnih vidova aktivnosti FAO jest pružanje tehničke pomoći.

¹ Vidi: »Jugoslavija u specijalizovanim agencijama OUN«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 43—44 (1—2).

² Glavni zadatak Osnivačke konferencije bilo je prihvatanje Ustava i na taj način stvaranja Organizacije Ujedinjenih nacija za ishranu i poljoprivredu. Ustavni akt potpisalo je 38 članica.

Pitanje članstva u FAO regulisano je čl. II i čl. VIII Ustava Organizacije. Postoje tri vrste članova: članovi-osnivači, članovi i pridruženi članovi.

³ Na inicijativu Franklina Ruzvelta bile su pozvane 44 nacije da pošalju svoje predstavnike na Međunarodnu konferenciju, održanu od 18 maja do 3 juna 1943 u Hot Springsu. Na Konferenciji je postignuta saelastnost da je najmanje dve trećine stanovništva slabo hranjeno, a jedan veliki deo stalno ugrožen povremenim nastupima gladi, uprkos tome što se dve trećine stanovništva sveta bavi poljoprivredom, i da je potrebna svetska ekspanzivna ekonomija, gde bi svaka nacija imala svoju ulogu, ali sve zajedno delovale.

⁴ Privremena komisija bila je osnovana jula 1943. Vlade koje su prisustvovalle Konferenciji u Hot Springsu poslale su svoje predstavnike na rad u Privremenu komisiju. Privremena komisija podelila je svoj rad u okviru tehničkih komiteta: o ekonomskim pitanjima, o pitanjima prehrane, snabdevanja, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i statistike. Komisija je pripremila Ustavni akt koji je bio podnet vladama na odobrenje. Kada je preko 20 vlada odobrilo akt, bilo je omogućeno konstituisanje FAO.

U preambuli Ustavnog akta FAO ukratko su formulisani osnovni razlozi zbog kojih je osnovan: nacije koje su pristupile aktu odlučile su da posebnom i kolektivnom akcijom podignu nivo prehrane u svetu i uslove životnog standarda i da poboljšaju i povećaju proizvodnju i efikasniju raspodelu svih proizvoda prehrane i poljoprivrede, da poboljšaju uslove seoskog stanovništva i doprinesu takođe ekspanziji svetske ekonomije.

Ustavni akt definiše takođe i funkcije Organizacije: da objedinjuje, analizira, interpretira sva obaveštenja koja se odnose na ishranu, snabdevanje i poljoprivredu; da u slučaju potrebe preporučuje i pokrene nacionalne i međunarodne akcije u vezi sa raznim istraživanjima — naučnim, tehnološkim i socijalnim — na polju ishrane, snabdevanja i poljoprivrede itd.

UČEŠĆE JUGOSLAVIJE U RADU FAO

Jugoslavija učestvuje u FAO od njegovog osnivanja. Ona je aktivno i nesebično podržavala sve akcije FAO koje su bile usmerene na jačanje međunarodne saradnje. Aktivnost Jugoslavije u FAO sastojala se u podržavanju opravdanih zahteva nerazvijenih zemalja radi postizanja uravnoteženijeg privrednog razvika kako insistiranjem na određenoj politici u tom pogledu tako i aktivnim učestvovanjem u praktičnim formama međunarodne saradnje.

FAO sačinjavaju Konferencija, Savet, komiteti i Sekretarijat. Na čelu Organizacije nalazi se generalni direktor.

KONFERENCIJA. Ustavnim aktom usvojenim na I Zasedanju Konferencije u Kvebeku 1945 ustanovljeno je da je najviši organ FAO — Konferencija (Generalna skupština zemalja-članica). Konferencija je sastavljena od predstavnika svake članice koja raspolaže jednim glasom. Konferencija određuje generalnu politiku i odobrava budžet Organizacije.

Jugoslavija je učestvovala na Konferenciji u Hot Springsu 1943, u radu Privremene komisije i na Osnivačkoj konferenciji 1945 u Kvebeku, ali je Ustavni akt potpisala 8 decembra 1952 u Rimu sa retroaktivnim dejstvom.

Na II, III i IV Zasedanju Konferencije FAO, koja su se u početku održavala svake godine, jugoslovenski predstavnici prisustvovali su kao posmatrači.

V Zasedanje Konferencije FAO održano je u Vašingtonu od 21 novembra do 6 decembra 1949.⁵

Jugoslovenska delegacija je u toku rada Konferencije dala izjave u okviru opšte debate o osnivanju Međunarodnog robnog kliringa (ICCH)⁶ i prilikom pretresanja izveštaja komiteta kome je bilo stavljeno u zadatak da detaljnije ispita predlog generalnog direktora o osnivanju ICCH i da na temelju diskusije u generalnoj debati, podnese svoj predlog za dalju akciju. U obe svoje izjave jugoslovenska delegacija podržavala je osnivanje ICCH kao privremenu meru rešavanja problema poljoprivrednih viškova i finansisku pomoć za ekonomski razvika nerazvijenih zemalja.

Jugoslovenski delegat istupao je takođe u Radnoj grupi za poljoprivredu u vezi sa održavanjem fertiliteta zemlje, izložio potrebu Jugoslavije u dubrivima i tražio da se vodi više računa o njihovoj distribuciji, a posebno azotnih koja se ne proizvode u Jugoslaviji. U Radnoj grupi za tehničku pomoć jugoslovenski delegat je preporučio da bi bilo korisno da se izvesne poljoprivredne mašine, naročito kombajni, prethodno ispitaju kako bi ih zemlje-proizvođači mogle izradivati prema uslovima zemalja-nabavljača. Oba jugoslovenska predloga bila su usvojena i dostavljena nadležnim komitetima na procenavanje i sprovođenje.

V Zasedanje Konferencije prihvatilo je učešće FAO u Proširenom programu tehničke pomoći Ujedinjenih nacija; veliki deo sredstava Proširenog programa — jedna četvrtina do jedne trećine — upotrebljava se za tehničku pomoć koju pruža FAO. Dotadašnja sredstva FAO za pružanje tehničke pomoći bila su neznatna. Na zasedanju je doneta odluka da stalno sedište FAO bude u Rimu.

VI Zasedanje Konferencije FAO održano je u Rimu od 19 novembra do 6 decembra 1951.

Na ovom zasedanju jugoslovenska delegacija je upoznala Konferenciju sa glavnim tendencijama u jugoslovenskoj poljoprivredi — naročito sa problematikom razvoja zadrugarstva.

U diskusiji po pitanju agrarne reforme jugoslovenska delegacija je podržala rezoluciju SAD,⁷ prema kojoj agrarna reforma ne predstavlja samo redistribuciju zemljišta nego sadrži i niz ekonomsko-tehničkih mera potrebnih za povećanje poljoprivredne proizvodnje. Jugoslovenska delegacija naročito je podržala stav Rezolucije u kome se traži od FAO da obezbedi prioritet radu u vezi sa agrarnom reformom.

Jugoslovenska delegacija se kritički osvrnula na nastojanje nekih delegacija da se istakne princip privatnog individualnog vlasništva zemlje. Ona je istakla da izbor tipa i metoda agrarne reforme treba sasvim prepuštiti odgovornim vladama i da podela zemlje bez ikakve tehničke pomoći u početnoj fazi

⁵ Radi lakšeg rada Konferencije odlučeno je da se rad odvija po komisijama. Zaključke i rezolucije donete u pojedinim komisijama predstavlja plenarni sastanak koji donosi konačne odluke. I komisija ima zadatak da razmotri situaciju u poljoprivredi i pitanja poljoprivredne politike, II komisija razmatra pregled rada FAO u protekloj godini (po pojedinim komitetima i radnim grupama) i donosi plan rada za sledeći period, gde je obuhvaćena i tehnička pomoć, a III komisija razmatra ustavna, administrativna i finansiska pitanja Organizacije.

⁶ ICCH — International Commodity Clearing House. Na predlog direktora FAO, jedna grupa američkih stručnjaka izradila je predlog za osnivanje ICCH sa zadatkom da rešava probleme poljoprivrednih viškova u dolarskoj oblasti i nestašice u drugim oblastima (ICCH bi raspolagao određenim finansiskim sredstvima; prodaja viškova vršila bi se za nacionalne valute). Do formiranja ICCH nije došlo u predloženoj formi usled oštrog opozicije SAD i Velike Britanije. Naden je kompromisno rešenje u formiranju Robnog komiteta, koji je u početku bio samo savetodavni organ FAO.

⁷ Projekat Rezolucije o agrarnoj reformi, koji je podnela delegacija SAD ustvari je predlog kako da FAO primeni Rezoluciju koju je po ovom pitanju doneo ECOSOC na svom XII Zasedanju. Sve delegacije koje su uzele učešća u diskusiji podržale su Rezoluciju SAD. Predložene su i prihvaćene izvesne izmene, uglavnom o tehničkoj strani organizovanja akcije za sprovođenje agrarne reforme.

ne može biti uspešna, navodeći kao primer neuspeh agrarne reforme u Jugoslaviji 1920, kada je ona pretpostavljala samo zakonsku formu, i agrarnu reformu koju je Jugoslavija sprovela posle II Svetskog rata, kada je Zakon bio praćen nizom praktičnih mera. Jugoslovenska delegacija predložila je i amandman na pomenuti američki projekat Rezolucije, kojim se generalnom direktoru FAO preporučuje saradnja sa Međunarodnim zadržnim savezom.

U diskusiji o investicijama za razvitak poljoprivrede i zadacima FAO u međunarodnom finansiranju, jugoslovenska delegacija je, na temelju principijelnog stava Jugoslavije o međunarodnim investicijama istakla da su sva sredstva za međunarodno finansiranje iz međunarodnih fondova nedovoljna. Bez međunarodnog finansiranja ne može se postići ozbiljan napredak u nerazvijenim zemljama. Brza likvidacija postojećih disproporcija obezbedila bi političku i ekonomsku nezavisnost nerazvijenih zemalja i omogućila njihovu saradnju, koja bi bila najsolidnija baza očuvanja mira u svetu.

U vezi sa Rezolucijom Kube, kojom se tražilo od FAO da bude posrednik između zainteresovanih vlada i Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) pri odobravanju finansijske pomoći ili zajma za razvitak poljoprivrede, jugoslovenska delegacija je istakla da će podržati ovu Rezoluciju ukoliko se dopuni odredbom da FAO bude ovlašćen da daje svoja mišljenja i preporuke za oblasti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Predlog kubanske Rezolucije, modifikovan na osnovu sugestije jugoslovenske delegacije, ušao je u opštu Rezoluciju o investicijama u poljoprivredi.

Jugoslovenska delegacija podržavala je takođe i Rezoluciju Indije o nestašici hrane i gladi.

VII, VIII, IX i X zasjedanje Konferencije održano su u Rimu. Jugoslovensku delegaciju na ovim zasjedanjima predvodio je član Saveznog izvršnog veća dr Slavko Komar.

VII Zasjedanje Konferencije FAO održano je od 23 novembra do 11 decembra 1953.

Zasjedanje se održavalo u vreme kada su, posle popuštanja korejske konjunktore, na svetskom tržištu poljoprivrednih proizvoda nastupile znatne promene. Prošao je trogodišnji period u kome je potražnja premašivala ponudu i nastupilo vreme pojavljivanja viškova poljoprivrednih proizvoda. Ukupna svetska poljoprivredna proizvodnja u 1952–1953. zabeležila je, prvi put posle 1939. povećanje koje prevazilazi procenat godišnjeg prirasta stanovništva. Do povećanja proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, prvenstveno prehranbenih artikala, došlo je uglavnom u razvijenim zemljama zapadne hemisfere, gde je proizvodnja i inače bila na visokom nivou, dok je tempo tog porasta u nerazvijenim zemljama bio vrlo spor, a sposobnost da se apsorbuju viškovi relativno mala. Konferencija se našla pred pitanjem da li nastaviti s dosadašnjom generalnom politikom FAO za povećanje proizvodnje hrane u svetu. U istupanjima mnogih delegacija došla je do izražaja bojazan od poremećaja koji bi usled poljoprivrednih viškova mogli nastati u oblasti proizvodnje i na tržištu poljoprivrednih proizvoda.

U vezi s robnim problemima (koji su razmatrani u posebnom Potkomitetu, čiji je izvestilac bio jugoslovenski delegat) izraženo je jedinstvo u pogledu želje za stabilizacijom cena poljoprivrednih proizvoda, ali ne i u pogledu načina kako da se to praktično postigne. Stav jugoslovenske delegacije bio je da viškove treba predati preko međunarodnih organizacija, kao što su UNICEF i druge i da takva distribucija ne bi nanela nikakvih šteta normalnoj trgovini.

Jedno od važnih pitanja razmatranih na ovom zasjedanju bilo je osnivanje rezervnog fonda hrane za slučaj elementarnih katastrofa i pojave gladi. Na inicijativu jugoslovenske delegacije, podržane od delegacija Indije i Francuske, ovaj predlog nije bio odbačen već samo odložen da se reši na jednom od narednih zasjedanja.

U diskusiji o daljem postojanju Robnog komiteta delegacija Jugoslavije zalagala se za nastavljanje rada tog Komiteta uz preporuku da se bavi i širim problemima kao što su viškovi, stabilizacija cena, trgovinske prepreke itd.

U okviru rada II komisije istaknuta je važnost zadrugarstva i njegove uloge u životu sela. Jugoslovenska delegacija je podvukla potrebu razvijanja svih oblika udruživanja koji omogućuju podizanje poljoprivredne proizvodnje, a imaju maksimum demokracije i dobrovoljnosti.

U diskusiji o agrarnoj strukturi i agrarnoj reformi jugoslovenska delegacija iznela je stanje u Jugoslaviji i istakla da je završena agrarna reforma, ali da time nije rešena i agrarna struktura, iako je znatno poboljšana opštim privrednim napretkom, naročito industrijalizacijom zemlje.

U diskusiji o izvršenju Proširenog programa tehničke pomoći jugoslovenska delegacija je istakla da sve akcije treba prilagoditi potrebama pojedinih zemalja sa osnovnim ciljem da se pomogne podizanje domaćih kadrova.

VIII Zasjedanje Konferencije FAO održano od 4 do 25 novembra 1955. imalo je jubilaran karakter, jer se tada navršilo 10 godina postojanja i rada Organizacije.

Na ovom zasjedanju učinjen je veliki napredak, jer je prevladalo šire gledanje na poljoprivredne probleme i shvatanje da se ti problemi ne mogu rešavati odvojeno od razvika svetske privrede u celini.

Poljoprivredni viškovi predstavljali su jedan od glavnih problema razmatranih na Zasjedanju. Posebno je razmatrano pitanje upotrebe viškova za finansiranje privrednog razvika nerazvijenih zemalja, s tim da se pri tome ne poremete postojeće

strukture spoljnog prometa poljoprivrednih proizvoda i da upotreba viškova ne izazove poremećaje u poljoprivrednoj proizvodnji odnosnih zemalja.^a

Jugoslovenski delegat je u svom istupanju istakao da je smanjenje međunarodne zategnutosti ulilo nove nade u buduću razvika čovečanstva i da je Svetska konferencija za miroljubivu primenu atomske energije ukazala na nove mogućnosti koje se stvaraju za razvika svetske privrede, što pruža i nove perspektive za razvika poljoprivrede u svetu.

Jugoslovenski delegat je takođe izneo rezultate koje je Jugoslavija postigla na intenziviranju poljoprivredne proizvodnje u cilju sniženja proizvodnih troškova i pojedinjenja usluga distributivnog aparata, kako bi se poljoprivredni proizvodi učinili pristupačnim što širem krugu potrošača. On je istakao da politika jugoslovenske vlade ide za razvijanjem što tešnje ekonomske saradnje, prvenstveno sa zemljama Evrope a zatim i u širim razmerama.

U vezi sa svetskom poljoprivrednom situacijom jugoslovenska delegacija je ukazala na opasnosti koje će nastati ukoliko se budu i nadalje razvijale tendencije zaostavanja suprotnosti na međunarodnom planu. Naglašeno je da se poljoprivredni problemi ne mogu rešavati odvojeno od opšteg stanja i razvika svetske privrede; da dotadašnja aktivnost FAO u cilju pomaganja privrednog razvika nerazvijenih zemalja nije bila dovoljna i da način davanja poljoprivrednih viškova ne odgovara potrebama nerazvijenih zemalja, te da bi trebalo razmotriti pitanje davanja viškova na duži rok kako bi mogli biti bolje upotrebljeni za izvođenje dugoročnih projekata. Davanje viškova ne bi se smelo ograničiti na jedan proizvod, a njihove cene trebalo bi da odgovaraju unutrašnjim cenama zemalja koje ih primaju.

Na predlog delegacije Burme Konferencija je formirala radnu grupu sa zadatkom da prouči korake u pogledu primene principa disponiranja viškovima, tj. njihove upotrebe na bazi proširenja potrošnje agrarnih proizvoda i povećanja multilateralne trgovine kako bi raspodela viškova predstavljala dodatnu potrošnju i ne bi remetila redovnu trgovinu. U rad ove grupe bila je uključena i Jugoslavija.

Da bi se oslabila tendencija zaostajanja poljoprivrede za razvika svetske privrede uopšte, Konferenciji su bila podneta dva predloga: predlog Cejlona o osnivanju Međunarodnog instituta za finansiranje poljoprivrede pod nadležnošću FAO s obzirom da je poljoprivreda u dosadašnjem međunarodnom finansiranju bila zapostavljena; i predlog Holandije da Konferencija podrži inicijativu za osnivanje Specijalnog fonda UN za ekonomski razvika (SUNFED), o čemu se gotovo istovremeno rešavalo u UN. Jugoslovenska delegacija stala je na stanovište da ovaj fond predstavlja najadekvatnije sredstvo koje može doprineti povoljnom razvoju nerazvijenih zemalja.

Tokom diskusije napuštena je ideja o osnivanju Instituta za finansiranje, dok je Rezolucija o podršci osnivanja SUNFED-a, na predlog jugoslovenske delegacije, ponovo stavljena na glasanje i jednoglasno prihvaćena.

Na Konferenciji su izmenjena pravila procedure za izbor u Savet FAO. Jugoslovenska delegacija zastupala je donošenje takve izborne procedure koja po određenom redu osigurava svakoj zemlji-članici da bude birana u Savet.

Najvažniji principi, koje je jugoslovenska delegacija zastupala i sugerišala, pošto su slična gledišta zastupale i mnoge druge zemlje, ušli su u zaključke i rezolucije Konferencije.

IX Zasjedanje Konferencije FAO održano je od 2 do 23 novembra 1957.

Na ovom zasjedanju Konferencije generalni direktor se zalagao za nove forme i proširenje aktivnosti FAO na neke ili nove ili dotada zanemarene oblasti, kao što su: upotreba atomske energije u poljoprivredi, preduzimanje izvesnih radova u oblasti Sredozemlja, povećanje tehničke pomoći i prebacivanje izvesnih aktivnosti na regionalne organe.

Jugoslovenska delegacija podržala je predlog generalnog direktora i podvukla da je rad FAO koristio svim zemljama-članicama i da težnja da se njegovo područje rada proširi odgovara gledištima jugoslovenske delegacije i interesima drugih zemalja-članica. U svojim istupanjima jugoslovenska delegacija zalagala se da FAO postane zaista sveobuhvatna svetska organizacija, zasnovana na demokratskim principima.

U diskusiji o problemima koji će nastati osnivanjem Evropske ekonomske zajednice jugoslovenska delegacija podržala je ideju austrijske delegacije o potrebi da FAO posveti više pažnje poljoprivrednim problemima u Evropi i da bi trebalo stvoriti specijalnu jedinicu, sličnu regionalnom uredu, koja bi trebalo da se na jedinstvenoj osnovi bavi specifičnim problemima evropskog regiona.

Po pitanju poljoprivrednih viškova jugoslovenska delegacija se zalagala za što dugoročnije programe raspodele polazeći od stanovišta da u uspostavljanju ravnoteže svetske poljoprivrede raspodela viškova može odigrati značajnu ulogu. Zbog toga je potrebno pri raspodeli viškova razviti nove forme, naprimen, da u raspodelu viškova ude što veći broj poljoprivrednih proizvoda, da krediti i finansijski sporazumi postanu dodatni i komplementarni u programima razvika koji su bazirani na viškovima i da se razvije sistem plaćanja u nacionalnim valutama.

^a Za razmatranje pitanja poljoprivrednih viškova FAO je 1953 osnovao konsultativni Potkomitet za raspolaganje viškovima sa sedištem u Vasingtonu. Potkomitet nastoji da se viškovima raspolaže u skladu sa principima koje je preporučio FAO.

Ne osporavajući značaj upotrebe viškova na privredni razvoj nerazvijenih zemalja, izvoznici zemlje isticale su da nove forme distribucije viškova predstavljaju opasnost za postojeću ravnotežu u razvoju poljoprivredne proizvodnje.

Niz zemalja, uključujući i Jugoslaviju, istakle su da politiku podržavanja poljoprivrede treba posmatrati drugačije u nerazvijenim nego u industrijski razvijenim zemljama. Sa jugoslovenske strane ukazano je na štetne posledice politike podržavanja poljoprivrede u industrijski razvijenim zemljama, jer takva politika pre ili kasnije mora pogoditi baš industrijski razvijene zemlje. U politici podržavanja poljoprivrede trebalo bi voditi računa da ona ne otežava porast produktivnosti u poljoprivredi, da se obezbedi efikasno iskorišćenje postojećih poljoprivrednih izvora i da se pristupi izradi komparativne studije o efektima takve politike prema različitim stepenima privrednog razvika pojedinih zemalja. Na konačnoj formulaciji Rezolucije o ovom pitanju saradivala je i Jugoslavija.

Konferencija je razmatrala predlog Programa pošumljavanja Sredozemlja u vezi sa rehabilitacijom poljoprivrede i opštim razvikom t.zv. Mediteranskog projekta (FAO Mediterranean Development Project — A Study and Proposals for Action). Jugoslovenska delegacija podržala je Mediteranski projekt i istakla spremnost jugoslovenske vlade da u granicama svojih mogućnosti pruži svoj doprinos. Jugoslovenski delegat je izneo da je Jugoslavija još tokom 1955 podnela 5 projekata za unapređenje šumarstva u saradnji sa susednim mediteranskim zemljama. Prihvaćena Rezolucija odobrava plan generalnog direktora da se u saradnji između zemalja sa područja Sredozemlja i FAO izvrši detaljna studija za program pošumljavanja i predloži X zasjedanju Konferencije na razmatranje. Za ovu studiju odobrena su sredstva od 110.000 dolara.

X Zasjedanje Konferencije FAO održano je od 31 oktobra do 30 novembra 1959.

Razmatrajući svetsku situaciju i perspektive u pogledu prehrane i poljoprivrede, Konferencija je povoljno ocenila povećanje poljoprivredne proizvodnje u 1958 i 1959. Međutim, raskorak u razvoju poljoprivrede razvijenih i nerazvijenih područja nije se smanjio nego povećao. Pored toga, u ovom razdoblju došlo je do znatnog pada cena poljoprivrednih proizvoda na međunarodnom tržištu i gomilanja viškova u žitu (naročito u SAD), šećeru, kafi i drugim poljoprivrednim proizvodima.

U diskusiji o ovim problemima jugoslovenska delegacija se zalagala da se delatnost FAO usmeri više na pružanje efikasnije pomoći za ekonomski razvoj nerazvijenih područja i da se aktivno angažuje u oblastima međunarodne razmene poljoprivrednih proizvoda.

U pogledu međunarodne trgovine poljoprivrednih proizvoda jugoslovenska delegacija zastupala je mišljenje da bi FAO trebalo u većoj meri nego dotada da razmatra mogućnosti smanjenja agrarnog protekcionizma u industrijski razvijenim zemljama. Na predlog jugoslovenske delegacije prihvaćena je i Rezolucija kojom se pozivaju sve vlade da vode računa o izvoznim interesima agrarnih zemalja, posebno privredno slabo razvijenih.

U diskusiji o Mediteranskom projektu, vođenoj na temelju opsežne studije FAO o ubrzanju privrednog razvoja ovog područja, u koju je bio uključen i plan Jugoslavije, jugoslovenski delegat podržao je projekte FAO i podvukao da je značaj ovih studija u tome što će time biti potstaknuti napori za sprovođenje nacionalnih programa u oblasti razvoja i unapređenja poljoprivrede. U daljoj diskusiji on je istakao da realizacija tih programa u prvom redu zavisi od vlada zemalja sredozemnog područja, ali da je potrebno obezbediti i znatno veća sredstva od onih kojima one sada raspolazu. Sa jugoslovenske strane predloženo je da Konferencija FAO pozove vlade zemalja-članica da pruže tehničku i finansijsku pomoć zemljama u području Sredozemlja, a one same da zatraže pomoć od FAO i drugih specijalizovanih agencija Ujedinjenih nacija u okviru proširenih programa UN.

Delegacija Grčke podnela je predlog rezolucije o aktivnostima koje bi FAO mogao da preduzme u pravcu ubrzanja razvoja sredozemnog područja.

Jugoslovenska delegacija podnela je na ovaj predlog amandman kojim preporučuje da FAO uputi poziv Specijalnom fondu UN i međunarodnim finansijskim institucijama da pruže pomoć u izvršavanju investicionih programa u ovim zemljama.

Grčki predlog rezolucije, predložio jugoslovenske delegacije i sugestije delegata nekih drugih zemalja ušli su u Rezoluciju Konferencije po ovom pitanju. U vezi sa realizacijom programa

Rezolucije predviđeno je da se tokom 1960 održe u okviru FAO konsultacije svih zainteresovanih zemalja Sredozemlja.

U diskusiji o kampanji protiv gladi¹⁰ jugoslovenska delegacija je nastojala da težište kampanje bude na sprovođenju projekata koji konkretno doprinose unapređenju poljoprivrede (ogledne stanice, amelioracije, stanice za seme i sl.).

SAVET FAO. Savet¹¹ je posle Konferencije najviši organ FAO i između dve konferencije rukovodi radom Organizacije.

Jugoslavija je bila izabrana za člana Saveta na V Zasjedanju Konferencije, 1949, a na VI Zasjedanju 1951, jugoslovenski delegat Stane Krašovec bio je izabran za drugog potpredsednika Saveta.

Organi Saveta FAO su stalni komiteti: Komitet za program, Komitet za finansije, Komitet za konstituciona i pravna pitanja i Robni komitet.¹²

Jugoslavija je birana za člana Robnog komiteta 5 puta — na zasjedanjima Konferencije 1951, 1953, 1955, 1957 i 1959; a za člana Komiteta za program 2 puta — 1957 i 1959.

U okviru FAO postoje i nekoliko stručnih komiteta i komisija stalnog karaktera koji omogućuju razvijanje saradnje na raznim stručnim pitanjima (naučna istraživanja u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu; savetodavni rad; obuka kadrova; borba protiv raznih epidemija itd.).

Jugoslavija aktivno učestvuje u radu sledećih komiteta, komisija i radnih grupa: Evropskoj komisiji za poljoprivredu, koja se bavi naučno-istraživačkim problemima u poljoprivredi i drugim agrotehničkim merama i delimično socijalno-ekonomskim problemima (u okviru Komisije rade stalne potkomisije i radne grupe: Potkomisija za naučno-istraživački rad u poljoprivredi; Potkomisija za savetodavni rad i stručnu obuku kadra u poljoprivredi, ekonomici domaćinstva i rad sa seoskom omladinom; Potkomisija za iskorišćavanje zemljišta i voda — sa radnim grupama: za klasifikaciju i kartografiju zemljišta i za komasaciju zemljišta); Radna grupa za mediteransko pašnjaštvo i proizvodnju stočne hrane; Evropska komisija za kontrolu slinavke i šapa; Evropska komisija za šume i šumarske proizvode (u okviru koje rade stalne radne grupe: Radna grupa za pošumljavanje i Radna grupa za borbu protiv bujica i lavina); Potkomisija za koordinaciju šumarskih problema Mediterana (poznata pod imenom Silva Mediterranea); Međunarodna komisija za toplu; Međunarodna komisija za kesten; Generalni savet za ribarstvo Mediterana i Evropska savetodavna komisija za slatkovodno ribarstvo.

JUGOSLOVENSKA NACIONALNA KOMISIJA ZA POLJOPRIVREDU I ISHRANU

Ustavom FAO predviđeno je osnivanje nacionalnih komisija za poljoprivredu i ishranu. Osnovni zadatci nacionalnih komisija jest da koordiniraju rad raznih resora, instituta i društvenih organizacija pojedinih zemalja sa FAO. Nacionalne komisije pojedinih zemalja savetuju svoje vlade u politici u vezi sa ciljevima i zadacima FAO, a posebno u vezi sa delatnostima FAO od neposrednog interesa za odnosne zemlje. Komisije obedinjavaju predstavnike: ratarstva, stočarstva, voćarstva, šumarstva, ribarstva, industrije živežnih namirnica, cena, trgovine, uvoza i izvoza poljoprivrednih proizvoda, snabdevanja i ishrane, socijalne i kulturne politike na selu i zadugarstva.

Jugoslovenska nacionalna komisija obrazovana je maja 1950 a dobila je zvanični status 1952 Uredbom SIV-a¹³. Ova Uredba pretrpela je izvesne manje izmene i dopune 1953.¹⁴

Osnovni zadaci Komisije su: da u saradnji sa nadležnim organima, ustanovama i organizacijama priprema informacije o

¹⁰ Kampanja protiv gladi, koja je bila predmet diskusije na Konferenciji, predstavlja novu dugogodišnju akciju, u kojoj se predviđa da, pod vođstvom FAO, sudeležuju i još neke specijalizovane agencije UN, i niz nevladinih i privatnih ustanova. Cilj kampanje je da za 15—20 godina iskoreni pojave gladi u svetu. Prema programu, svaka zemlja trebalo bi da obrazuje svoj akcioni komitet i da se organizuju nacionalni kongresi protiv gladi na kojima bi se diskutovalo o iskustvima pojedinih akcija; da se predloži iznesu na svetskom kongresu protiv gladi. Rezolucija Konferencije ovlašćuje generalnog direktora da 1963 pripremi Svetski kongres o prehrani, koji bi predstavljao vrhunac ove kampanje.

¹¹ Članom V Ustavnog akta, predviđeno je osnivanje Izvršnog komiteta od 9 do 15 članova koje je u početku Konferencija birala u ličnom svojstvu. Na III Zasjedanju Konferencije, 1947, Komitet je zamenjen Savetom od 18 članova — predstavnika država-članica koje bira Konferencija. Na VII Zasjedanju Konferencije 1953 doneta je odluka da se broj članova Saveta poveća na 24, a na X Zasjedanju Konferencije, 1959, na 26 članova. Mandat u Savetu traje tri godine. Na svakom zasjedanju Konferencije bira se po 8 novih članova Saveta po principu rotacije geografske srazmere. Savet FAO-a sastaje se dva puta godišnje.

¹² Komitet ima 24 člana. Na VI Zasjedanju Konferencije mandat ovog Komiteta proširen je tako da on danas koordinira sav rad Organizacije FAO po robnim problemima i ima značajnu ulogu u izvršenju programa FAO. Na IX Zasjedanju Konferencije dužina mandata u Komitetu produžena je sa jedne na dve godine. Komitet je obrazovao više radnih grupa: Konsultativni potkomitet za poljoprivredne viškove sa sedištem u Vašingtonu (Jugoslavija učestvuje u svojstvu posmatrača); Konsultativni komitet za priruća, Radnu grupu za tvrda vlakna, Radnu grupu za žitarice.

¹³ Uredba o osnivanju Nacionalnog komiteta za poljoprivredu i ishranu, »Službeni list FNRJ« br. 22/52.

¹⁴ Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o osnivanju Nacionalnog komiteta za poljoprivredu i ishranu, »Službeni list FNRJ«, 41/53.

⁹ Mediteransko područje predstavlja zasebno klimatsko područje sa pretežno nerazvijenom privredom, posebno poljoprivredom. Rekonstrukcijom i modernizacijom, poljoprivreda u tom području kompletirala bi se sa ostalom poljoprivredom Evrope. Program predviđa mere u tom pravcu za narednih 20 godina. Osnovna ideja je kombinovano unapređenje poljoprivrede, amelioracija zemljišta i pošumljavanje.

Programom je obuhvaćeno 10 zemalja mediteranskog područja (Irak, UAR, Liban, Tunis, Maroko, Španija, Jugoslavija, Grčka, Izrael i Turska). Na IX Zasjedanju bio je to samo predlog generalnog direktora, dok je za X Zasjedanje pripremljena velika studija »Projekat razvika Mediterana« (FAO Mediterranean Development project. The Integrated Development of Mediterranean Agriculture and Forestry in Relation to Economic Growth. A Study and Proposals for Action) na temelju posebnih studija nacionalnih programa.

stanju i razviku poljoprivrede, šumarstva, ribolova, vodoprivrede i ishrane, ukoliko te informacije služe za upotrebu u inostranstvu ili su podaci i materijali o tome potrebni delegacijama koje se upućuju na konferencije FAO ili druge međunarodne konferencije; da obezbedi saradnju državnih organa, privrednih ustanova i društvenih organizacija i pojedinaca zainteresovanih u pitanjima ishrane i poljoprivrede i da ih upoznaje sa publikacijama, preporukama i delatnošću FAO; da u saradnji sa Upravom za tehničku i ekonomsku pomoć pripreme programe tehničke pomoći i usluga koje se primaju i daju preko FAO; da sarađuje sa FAO u svim stručnim pitanjima kojima se bavi ova organizacija.

Nacionalnom komisijom rukovode predsednik i potpredsednik sa još 9 članova koje imenuje Savezno izvršno veće. Članstvo u Komitetu traje dve godine sa mogućnošću ponovnog imenovanja.

Komisija ima i sekretarijat koji obavlja tehničke i administrativne poslove. Sekretarijat učestvuje u organizovanju međunarodnih i nacionalnih seminara koji se održavaju uz pomoć FAO, kao i organizovanju međunarodnih sastanaka koji se održavaju u Jugoslaviji.

Sekretarijat Komisije vrši takođe i rasturanje publikacija FAO. U Jugoslaviji postoje dve biblioteke (Beograd i Zagreb) koje dobijaju po jedan primerak svih publikacija u izdanju FAO. Razne stručne publikacije dostavljaju se odnosnim stručnim ustanovama ili organizacijama po narodnim republikama, a publikacije za statistiku Saveznom zavodu za statistiku.

TEHNIČKA POMOĆ FAO JUGOSLAVIJI

Jedan od glavnih vidova aktivnosti FAO je pružanje tehničke pomoći za unapređenje poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Ovu pomoć FAO ostvaruje u saradnji sa zainteresovanim vladama, a sredstva za tehničku pomoć daje delimično iz svog redovnog budžeta, koji odobrava Konferencija, a u prvom redu iz sredstava Proširenog programa tehničke pomoći UN.

Tehnička pomoć FAO sastoji se u slanju stručnjaka na specijalizaciju, slanju eksperata za rešavanje određenih problema i u snabdevanju opremom, naučno-tehničkom dokumentacijom, literaturom, filmovima i uzorcima semenskog, sadnog i drugog materijala.

Jugoslavija učestvuje u svim vidovima tehničke pomoći FAO. Tehnička pomoć je regulisana nizom t.zv. dopunskih sporazuma između FAO i vlade FNRJ.¹⁵ Sporazumi obuhvataju opremu, broj eksperata za izvođenje pojedinih projekata predloženih od strane jugoslovenske vlade, broj stipendista. Sporazumima su takođe regulisana prava i obaveze obe strane i pogledu plaćanja eksperata i stipendista i njihovih prava.

Jugoslavija učestvuje u tehničkoj pomoći FAO kako primanjem tako i pružanjem tehničke pomoći — u prvom redu putem naučno-tehničke saradnje u obliku primanja stranih stipendista na specijalizaciju, slanja jugoslovenskih eksperata u druge zemlje, dostavljanja publikacija i informativnog materijala i dostavljanja uzoraka sadnog semena.

TABELA 1 — TEHNIČKA POMOĆ FAO JUGOSLAVIJI 1952—1958

Godina	Ukupna tehnička pomoć u \$	Stipendije	Eksperti
1952	179.898	17	20
1953	171.915	22	21
1954	183.416	63	22
1955	284.448	41	28
1956	285.210	89	30
1957	323.810	123	29
1958	191.716	79	11
Ukupno	1,620.413	434	161

¹⁵ »Dopunski« jer dopunjuju osnovni sporazum, tj. Revidirani standardni sporazum između FNRJ i UN, Međunarodne organizacije rada, FAO, UNESCO, Međunarodne organizacije za civilno vazduhoplovstvo, Svetske zdravstvene organizacije, Svetske meteorološke organizacije i Međunarodne unije za telekomunikacije od 26 juna 1956.

Na unapređenju poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, ekonomike domaćinstava i prehrane radio je u Jugoslaviji od 1952 do kraja 1958 ukupno 161 ekspert. Na specijalizaciji u inostranstvu boravila su u istom razdoblju 434 poljoprivredna i šumarska stručnjaka. Primljene su znatne količine laboratorijske opreme. Ukupna tehnička pomoć koju je Jugoslavija primila preko FAO izražena u SAD-dolarima iznosila je do kraja 1958 — 1,620.413, što pretstavlja 53,5% od tehničke pomoći koju je Evropa primila preko FAO odnosno 3,9% od ukupne pomoći koju je FAO pružao u okviru Proširenog programa tehničke pomoći UN.

Jugoslavija je primila preko tehničke pomoći FAO opremu ili delove opreme za Institut za zaštitu bilja NR Slovenije, Institut za poljoprivredna istraživanja NR Makedonije, Institut za drvo NR Hrvatske, Institut za šumarska istraživanja NR Slovenije, Institut za zaštitu bilja NR Slovenije, Zavod za suzbijanje slinavke i šapa AP Vojvodine, Laboratoriju za biološku borbu protiv štetnih insekata — NR Srbija, Visoku školu za ekonomiku domaćinstva u Zemunu, Eksperimentalnu stanicu za pamuk NR Makedonije i dr.

Jugoslovenski stručnjaci odlazili su na razne kurseve i studiska putovanja u razne zemlje (u najviše slučajeva u zemlje Zapadne Evrope).

U zajednici sa FAO u Jugoslaviji su bili organizovani razni seminari. Na seminaru o mlekarstvu, održanom u Zagrebu 1956, učestvovali su i stručnjaci mediteranskih zemalja i Bliskog Istoka. Za jugoslovenske stručnjake bio je organizovan seminar za savetodavnu službu na unapređenju poljoprivrede (u Zagrebu 1956) i kurs za ekonomiku domaćinstava (u Zemunu 1957).

Među akcijama za primenu savremenih metoda u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu u kojima su eksperti FAO učestvovali sa jugoslovenskim stručnjacima značajnije su akcije za unapređenje proizvodnje pamuka u Makedoniji (organizovana ogledna stanica za koju je dobijena oprema od FAO); za navodnjavanje Bačke (organizovano ogledno dobro za navodnjavanje za eksperimentalne i demonstracione svrhe); za uvođenje italijanskih vrsta pšenice (za tri godine učinjeni su mikro i makro ogledi, organizovani kursevi i seminari i studiska putovanja po Italiji); za stvaranje savremenih plantaža voćarskih kultura, jabuka, krušaka i bresaka (tehnička pomoć pružana je za uzdizanje domaćih kadrova, davanjem uputstava pri izboru vrsta, lokacije i podizanju voćnjaka i ostalim agrotehničkim radovima). Slične akcije bile su sprovedene u vinogradarstvu i u šumarstvu, zatim na suzbijanju dudovca (organizovana je Međunarodna stanica za suzbijanje dudovca na Paljuču) i suzbijanju slinavke i šapa primenom bioloških metoda. (U Jugoslaviji su došla 4 eksperta veterinara, date su 3 stipendije na po 3 meseca, nabavljene vakcine i kompletne opreme za laboratoriju i otvoreni, 25 septembra 1954, Institut za proizvodnju vakcine.)

Stručnjaci FAO posetili su Jugoslaviju 1952 sa zadatkom da snime stanje nastalo kao posledica suše, posle čega je preporučeno vladama članicama FAO da pruže pomoć Jugoslaviji.

Funkcioneri FAO posetili su Jugoslaviju u više navrata. U Jugoslaviji je održano takođe i nekoliko međunarodnih konferencija FAO i to: 1954 — Međunarodna konferencija o hibridnom kukuruzu (u Beogradu); 1956 — Zasedanje Radne grupe FAO za borbu protiv bujica i lavina; 1958 — Zasedanje Međunarodne komisije za kesten (u Ljubljani).

IZVOR: *Annuaire des Nations Unies* — Edition 1958, str. 689—707; (Godišnjak UN — izdanje 1958); *The Story of FAO of Gove Hambidge* — New York, D. Van Nestrand Company, 1955 — (FAO Gove Hambidge — Njujork); Report of the Ninth session of the conference, Rome — 1958 (Izveštaj sa IX Konferencije — Rim 1958); Rapport provisoire de la deuxieme Session de la Conference (FAO — 59—12—8886); (Izveštaj sa X konferencije); FAO Mediterranean Development project, Rome, Italy 1959 (FAO — Plan razvoja Sredozemlja, Rim, Italija 1959); Comite de l'assistance technique Sixieme Rapport du Bureau de l'Assistance Technique (1954) E—TAC—Rep. 3 et E—TAC—Add 1 (Komitet za tehničku pomoć — VI Izveštaj Biroa tehničke pomoći 1954); 1955—E—TAC—Rep—35; 1956—E—TAC—Rep—66; 1957—E—TAC—Rep—97; 1958—E—TAC—Rep—120; 1959—E—TAC—Rep—143; »Borba«, 6 novembra 1955; 28 oktobra, 9, 24 i 25 novembra i 28 decembra 1957; 13 novembra 1959; Bilten Tanjuga od 13 novembra, 24, 27, 28, 29 i 30 novembra 1953; 8 i 17 aprila 1954, 1, 18 avgusta 1954; 16 oktobra 1954, 22 februara i 10 novembra 1955; 20 novembra 1956; 18 januara 1957, 28 oktobra 1958; 29 oktobra i 13 novembra 1959 Dokumentacija Državnog sekretarijata za inostrane poslove.

Z. Č.

POSETA MINISTRA INOSTRANIH POSLOVA KUBE RAUL ROA GARSIIJA

Na poziv vlade FNRJ ministar inostranih poslova Republike Kube dr Raul Roa Garsija boravio je u zvaničnoj poseti Jugoslaviji od 17 do 20 januara 1960. Ministar Raul Roa je vratio time posetu koju je oktobra 1959 učinio Kubi državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović.

U pratnji ministra inostranih poslova nalazili su se članovi misije koju je naimenovao pretsednik Republike dr Osvlado Dortikos: potsekretar za inostrane poslove Fransisko Cavari Aduris ambasador, šef Protokola Manuel E. Jepe Menendes, ambasador dr Enerike Kamelo Argudin, opunomoćeni ministar Raul Roa i Kuri, ekonomski savetnik Hulo Kuri i Barete i ataše za štampu Mario Garsija del Kucto.

Državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović priredio je 17 januara svečani ručak u čast ministra Raul Roa, na kome su izmenjene zdravice. Koča Popović je izrazio uverenje da će boravak kubanskog ministra u Jugoslaviji predstavljati značajan doprinos daljem unapređenju prijateljskih odnosa između dve zemlje i da uzajamna saradnja jeste i treba da bude i ubuduće plod napora ne samo naših državnika, nego i predstavnika ekonomskih i društvenih organizacija naše dve zemlje.

Odgovarajući na zdravicu Koče Popovića, ministar inostranih poslova Kube je rekao da, iako zvanični odnosi između dve zemlje nemaju dugu prošlost, kubanski narod gaji stare simpatije prema vrlo staroj borbi naroda Jugoslavije i divljenje prema onim Jugoslovenima koji su se borili u Španiji, što je značilo boriti se za slobodu u svetu.

»Revolucija u našoj zemlji ima zaista vrlo veliku sličnost sa vašom Revolucijom. Naša Revolucija, kao i Revolucija u Jugoslaviji, ima svoje duboke korene u narodu. U njima je narod učestvovao i učestvuje direktno u stvaranju svoje vlastite sudbine. Kubanska Revolucija pokušava da promeni društvene, političke i ekonomske uslove života za dobro naroda Kube.« Raul Roa je na kraju izjavio da postoje velike sličnosti i u razvijanju unutrašnje demokratije u Kubi i u Jugoslaviji.

Pretsednik Republike Josip Broz Tito primio je 18 januara ministra inostranih poslova dr Raul Roa, koji mu je uručio poziv da poseti Republiku Kubu kad mu se za to ukaže mogućnost, što je predsednik Tito prihvatio. Takođe je upućen poziv predsedniku vlade Republike Kube dr Fidelu Kastru da poseti Jugoslaviju.

Potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj takođe je primio ministra Raul Roa i priredio ručak u njegovu čast.

U zvaničnim razgovorima o međunarodnim problemima od obostranog interesa i o merama koje treba preduzeti radi daljeg razvoja saradnje između dve zemlje učestvovali su, pored državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića

¹ Vidi: »Poseta državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića Republici Kubi«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 404 (42).

i ministra inostranih poslova dr Raul Roa, državni potsekretar za inostrane poslove Veljko Mićunović i potsekretar za inostrane poslove Fransisko Cavari Aduris i drugi njihovi saradnici.

U zajedničkom jugoslovensko-kubanskom saopštenju, izdatom 19 januara u Beogradu, kaže se da su se razgovori odvijali u »prijateljskoj i srdačnoj atmosferi i u duhu međusobnog poverenja i razumevanja« i da postoje slična gledišta dve vlade o međunarodnim problemima.

»Dve strane pozdravljaju održavanje sastanaka na vrhu, — ističe se u saopštenju, — i izražavaju nadu da će ovaj i ostali međusobni susreti državnika dovesti do još većeg popuštavanja zategnutosti, kao i do rešenja međunarodnih problema mirnim putem. Da bi se to postiglo, one smatraju da bi principi slobodne, aktivne i miroljubive koegzistencije, koji su istovremeno i principi izraženi u Povelji UN, trebalo da budu primenjivani od strane svih zemalja u njihovim međusobnim odnosima, nezavisno od razlika u društveno-političkim režimima.«

Dve strane smatraju »da su svi narodi zainteresovani za učvršćenje mira u svetu i razvijanje najšire međunarodne saradnje na bazi pune ravnopravnosti i prava svakog naroda da samostalno odlučuje o svom unutrašnjem razviku«.

U pogledu uloge manjih zemalja, naročito onih koje ne pripadaju velikim blokovima, izražena je obostrana saglasnost da takve zemlje »mogu i dalje pružati sve značajniji doprinos ostvarenju ovih želja, napora i potreba«.

Smatrajući neravnomerni ekonomski razvitak sveta kao jedan od osnovnih uzroka nestabilnosti koja vlada u svetu, obe strane ističu »potrebu ostvarenja šireg plana ekonomske i tehničke pomoći za razvoj nedovoljno razvijenih područja, na prvom mestu preko UN i njenih odgovarajućih organa.«

Što se tiče međusobnih odnosa, konstatovano je da dve vlade ulažu velike i uspešne napore za svestrano proširenje i produbljivanje saradnje i da postoje još neiskorišćene mogućnosti u tom pogledu na političkom, ekonomskom, kulturnom, društvenom i drugim područjima.

Postignuta je saglasnost o zaključenju trgovinskog sporazuma, ugovora o tehničkoj saradnji i kulturnoj konvenciji između dve zemlje, kako bi se dalje razvila saradnja na ekonomskom i kulturnom polju. U tom cilju treba što pre da dođe do razmene za to kompetentnih predstavnika i delegacija.

Obe strane su konstatovala da su se neposredni kontakti između državnika dve zemlje pokazali »kao dragocen doprinos razumevanju i zbližavanju između Jugoslavije i Kube« i saglasile da se i ubuduće nastavi s takvim kontaktima.

Ministar dr Raul Roa Garsija dao je 19 januara izjavu saradniku »Borbe«, u kojoj je, između ostalog, rekao:

»Duboko prijateljstvo kubanskog i jugoslovenskog naroda već je postala poznata činjenica. Ona se temelji i na našoj zajedničkoj odlučnosti da idemo nezavisno, sopstvenim putevima koje smo izabrali za naš socijalni, ekonomski, kulturni uspon. Znamo da postoji jugoslovenski put u svetu socijalizma. Isto tako postoji i kubanski put u svetu nacionalnih revolucionarnih pokreta.«

U daljem izlaganju ministar Raul Roa je naglasio da njegova zemlja vodi nezavisnu politiku nepristupanja postojećim blokovima, koji veštački dele svet i da takođe nije za stvaranje nekog trećeg bloka već da se u okvirima Povelje OUN mogu konkretno zaštititi interesi i realizovati težnje svih naroda sveta. On je takođe naglasio da se spoljna politika Kube u osnovnim principima koicidira sa politikom Jugoslavije i aziskih i afričkih zemalja.

IZVOR: »Borba«, 18, 19 i 20 januar 1960.

T. P.

DIPLOMATSKO-KONZULARNA PRETSTAVNIŠTVA

Jugoslavija održava diplomatske i konzularne odnose sa 71 državom. U 40 država postoje jugoslovenske ambasade, u 7 poslanstva, u 4 samo generalni konzulati (bez diplomatskih predstavnika) i u jednoj počasni konzulat (bez diplomatskog predstavnika), sa 19 država su uspostavljeni diplomatski odnosi, ali samo nema stalnih diplomatskih predstavnika, već su akreditovani diplomatski predstavnici Jugoslavije iz susjednih država.

Pored toga, Jugoslavija ima dve stalne misije pri Organizaciji ujedinjenih nacija u Njujorku i Ženevi, stalnu delegaciju pri Organizaciji za evropsku ekonomsku saradnju u Parizu, vojnu misiju pri Savezničkom kontrolnom savetu u Nemačkoj, u Berlinu i Informacioni centar u Njujorku, 24 karijerna generalna konzulata i 12 počasnih konzulata, računajući u ovaj broj i konzulate u državama u kojima nemamo diplomatska predstavnstva.

Jugoslavija je posle Drugog svetskog rata uspostavila diplomatske odnose sa sledećim državama: Burmom, Cejlonom, Ganom, Gvinejom, Indijom, Indonezijom, Islandom, Izraelom, Jemenom, Jordanom, Kambodžom, Kiprom, Libanom, Liberijom, Libijom, Marokom, Nemačkom Demokratskom Republikom, Nepalom, Sudanom, Tunisom, Ujedinjenom Arapskom Republikom i Vijetnamom.

PRETSTAVNIŠTVA JUGOSLAVIJE U INOSTRANSTVU

ALBANIJA

TIRANA — poslanstvo. Otpisnik poslova Milorad Vujović.

ARGENTINA

BUENOS-AIRES — ambasada. Ambasador Salko Fejić od 8 januara 1958.¹

ROSARIO — počasni konzulat. Počasni konzul Branko Rubeša od 10 oktobra 1954.²

ROQUEE SEANZ — počasni konzulat. Počasni konzul Josip Carić-Petrović od 21 septembra 1959.

AUSTRALIJA

SIDNEJ — generalni konzulat. Generalni konzul Željko Jošilo od 24 septembra 1956.

AUSTRIJA

BEČ — ambasada. Ambasador Jože Zemljak od 30 oktobra 1957.

¹ Datum predaje akreditivnih pisama od strane ambasadora i opunomoćenih ministara.

² Datum izdavanja patentnih pisama karijernim i počasnim konzulima.

CELOVEC — generalni konzulat. Generalni konzul Boris Trampuš od 25 februara 1958.

GRAC — generalni konzulat. Generalni konzul Anton Kolendić od 13 decembra 1956.

AVGANISTAN

KABUL — poslanstvo. Poslanik Dušan Kveder od 16 avgusta 1959, sa sedištem u Nju Delhiju.

BELGIJA

BRISSEL — ambasada. Ambasador Vjekoslav Prpić od 10 decembra 1958.

BOLIVIJA

SUKR — poslanstvo. Poslanik Faust Ljuba od 26 februara 1959 sa sedištem u Santiago de Čile.

LA PAZ — počasni konzulat. Počasni konzul Srećko Sasunić od 1 juna 1955.

COCHABAMBI — počasni konzulat. Počasni konzul Luka Lavčević od 10 maja 1957.

BRAZILIJA

RIO DE ŽANEIRO — ambasada. Ambasador Danilo Lekić od 16 jula 1957.

SAO PAULO — generalni konzulat. Generalni konzul Branko Grubić od 8 jula 1958.

BUGARSKA

SOFIJA — ambasada. Ambasador Radoš Jovanović od 22 juna 1957.

BURMA

RANGUN — ambasada. Ambasador Iso Njegovan od 22 decembra 1958.

CEYLON

KOLOMBO — ambasada. Ambasador Dušan Kveder od 3 jula 1959 sa sedištem u Nju Delhiju. Privremeni otpravnik poslova Dejan Kostić.

ČEHOSLOVAČKA

PRAG — ambasada. Ambasador Jakša Petrić od 29 oktobra 1958.

BRATISLAVA — generalni konzulat. Generalni konzul Ljubo Hrnjak od 9 maja 1957.

ČILE

SANTIAGO DE ČILE — ambasada. Ambasador Faust Ljuba od 8 novembra 1958.

VALPARAISO — počasni konzulat. Počasni konzul Ivan Razmilić od 1 juna 1955.

PUNTA ARENAS — počasni konzulat. Počasni konzul Petar Marangunović.

ANTIFOGASTO — počasni konzulat. Počasni konzul Petar Radmilović.

DANSKA

KOPENHAGEN — ambasada. Ambasador Ljubo Ilić od 16 oktobra 1957.

EKVADOR

KITO — poslanstvo. Faust Ljuba od 12 marta 1959 sa sedištem u Santiago de Čile.

KITO — počasni konzulat. Počasni konzul Robert Bartuš od 23 januara 1957.

ETIOPIJA

ADIS ABEBA — ambasada. Ambasador Viktor Repić od 23 oktobra 1959.

FINSKA

HELSINKI — ambasada. Ambasador Drago Govorušić od 5 oktobra 1959.

FRANCUSKA

PARIZ — ambasada. Ambasador Radivoje Uvalić od 8 novembra 1957.

STRAZBURG — generalni konzulat. Generalni konzul Luka Belamarić od 1 avgusta 1957.

GANI

AKRA — ambasada. Otpravnik poslova Aleksandar Božović od 26 marta 1959.

GRČKA

ATINA — ambasada. Ambasador Mita Miljković od 14 juna 1958.

SOLUN — generalni konzulat. Generalni konzul Petar Popović od 24 maja 1957.

GVATEMALA

GVATEMALA — počasni konzulat. Počasni konzul Aleksandar Šerović.

GVINEJA

KONAKRI — ambasada. Otpravnik poslova Marko Drobac od 11 januara 1960.

HOLANDIJA

HAG — ambasada. Ambasador Branko Drašković od 17 aprila 1958.

HONDURAS

TEGUCIGALPA — poslanstvo. Poslanik Dalibor Soldatić od 6 juna 1959 sa sedištem u Meksiku.

INDIJA

NJU DELHI — ambasada. Ambasador Dušan Kveder od 25 jula 1958.

BOMBAJ — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Dragoslav Kontić od 25 avgusta 1958.

INDONEZIJA

DŽAKARTA — ambasada. Ambasador Stane Pavlić od 21 marta 1957.

IRAK

BAGDAD — ambasada. Ambasador Nijaz Dizdarević od 30 avgusta 1958.

IRAN

TEHERAN — poslanstvo. Poslanik Dušan Ristić od 19 maja 1959.

ISLAND

REJKAJAVIK — poslanstvo. Poslanik Vladimir Rolović od 12 februara 1959 sa sedištem u Oslu, Norveška.

ITALIJA

RIM — ambasada. Ambasador Mihajlo Javorski od 15 januara 1959.

MILANO — generalni konzulat. Generalni konzul Vjekoslav Cvrlije od 4 januara 1960.

TRST — generalni konzulat. Generalni konzul Žiga Vodušek od 12 juna 1958.

IZRAEL

TEL AVIV — poslanstvo. Poslanik Drago Đurić od 17 oktobra 1956.

HAIFA — počasni konzulat. Počasni konzul Viktor Štark od 29 aprila 1957.

JAPAN

TOKIO — ambasada. Ambasador Franc Kos od 16 decembra 1958.

JEMEN

SANA — poslanstvo. Poslanik Rato Dugonjić sa sedištem u Kairu. Nije još predao akreditivna pisma.

JORDAN

AMAN — poslanstvo. Poslanik Vlado Maleski od 12 maja 1959 sa sedištem u Bejrutu.

JUŽNO-AFRIČKA UNIJA

KEPTAUN — generalni konzulat. Generalni konzul Ljubo Reljić od 29 oktobra 1956.

KAMBODŽA

PNOM PENH — ambasada. Ambasador Iso Njegovan od 23 aprila 1959 sa sedištem u Rangun.

KANADA

OTAVA — ambasada. Ambasador Milorad Milatović od 28 avgusta 1958.

TORONTO — generalni konzulat. Generalni konzul Slavko Odić od 3 decembra 1959.

KINA

PEKING — ambasada. Otpravnik poslova Vlado Šestan.

KIPAR

NIKOZIJA — generalni konzulat. Generalni konzul Marko Vujčić od 25 decembra 1959.

KOSTARIKA

SAN-HOZE — poslanstvo. Poslanik Dalibor Soldatić od 29 maja 1959 sa sedištem u Meksiku.

KUBA

HAVANA — ambasada. Ambasador Zvonko Grahek od 19 februara 1960.

LIBAN

BEJRUT — poslanstvo. Poslanik Vlado Maleski od 8 oktobra 1958.

LIBIJA

TRIPOLI — poslanstvo. Poslanik Ilija Topalosić od 15 novembra 1958 sa sedištem u Tunisu.

LIBERIJA

MONROVIJA — poslanstvo.*

LUKSEMBURG

LUKSEMBURG — poslanstvo. Poslanik Vjekoslav Prpić od 20 januara 1958 sa sedištem u Brislu.

LUKSEMBURG — počasni konzulat. Počasni konzul Paul Beghin od 27 januara 1960.

MAROKO

RABAT — ambasada. Ambasador Mustafa Vilović od 20 maja 1959.

MAĐARSKA

BUDIMPEŠTA — ambasada. Ambasador Mirko Tepavac. Nije još predao akreditivna pisma.

MEKSIKO

MEKSIKO SITI — ambasada. Ambasador Dalibor Soldatić od 25 septembra 1958.

MONGOLIJA

ULAN-BATOR — ambasada. Ambasador Lazar Mojsov od 8 jula 1959 sa sedištem u Moskvi.

NEMAČKA DEMOKRATSKA REPUBLIKA

BERLIN — poslanstvo. Poslanik Mitja Vošnjak od 28 maja 1958.

NEMAČKA SAVEZNA REPUBLIKA

Diplomatski odnosi prekinuti 19 oktobra 1957. Švedska zastupa interese FNRJ.

HAMBURG — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Dušan Ibročić od 11 marta 1957.

MINHEN — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Lado Riha od 5 januara 1959.

NEPAL

KATHMANDU — poslanstvo. Poslanik Dušan Kveder od 15 novembra 1959 sa sedištem u Nju Delhiju.

NORVEŠKA

OSLO — ambasada. Ambasador Vladimir Rolović od 1 januara 1956.

*Diplomatski odnosi su uspostavljeni, ali poslanik nije naimenovan.

NOVI ZELAND

VELINGTON — generalni konzulat. Generalni konzul Branko Vučinić od 6 marta 1957.

PAKISTAN

KARACI — ambasada. Ambasador Gustav Vlahov od 31 avgusta 1959.

PANAMA

PANAMA — poslanstvo.⁸

PARAGVAJ

ASUNSION — poslanstvo. Poslanik Salko Fejić od 21 aprila 1958 sa sedištem u Buenos Airesu, Argentina.

POLJSKA

VARŠAVA — ambasada. Ambasador Franče Hočevar od 3 septembra 1959.

RUMUNIJA

BUKUREŠT — ambasada. Ambasador Arso Milatović još nije predao akreditivna pisma.

SAVEZ SOVJETSKIH SOCIJALISTIČKIH REPUBLIKA

MOSKVA — ambasada. Ambasador Lazar Mojsov od 6 novembra 1958.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

VAŠINGTON — ambasada. Ambasador Marko Nikezić od 27 oktobra 1958.

NUJORK — generalni konzulat. Žeran Generalnog konzulata Zvonko Rahos od 20 novembra 1959.

ČIKAGO — generalni konzulat. Generalni konzul Jokaš Brajović od 17 septembra 1956.

SAN FRANCISCO — generalni konzulat. Generalni konzul Vasilije Kovačević od 26 decembra 1959.

PITTSBURG — generalni konzulat. Generalni konzul Ivan Mirošević od 28 septembra 1957.

SUDAN

KARTUM — ambasada. Ambasador Živadin Šimić od 12 januara 1959.

ŠVAJCARSKA

BERN — ambasada. Ambasador Sloven Smodlaka od 15 novembra 1958.

ŽENEVA — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Olga Strujić od 21 jula 1958.

CIRIH — generalni konzulat. Žeran generalnog konzulata Milivoj Kovačević od 14 decembra 1958.

ŠVEDSKA

ŠTOKHOLM — ambasada. Ambasador Jovo Kapičić nije još predao akreditivna pisma.

INOSTRANA PRETSTAVNIŠTVA U JUGOSLAVIJI

U Jugoslaviji 34 države imaju svoje ambasade a 6 država poslanstva sa sedištem u Beogradu. Ambasade 10 država i poslanstva 16 država s kojima FNRJ održava diplomatske odnose, imaju svoja sedišta u drugim državama. Pored ovoga, u Jugoslaviji ima 16 karijernih i 5 počasnih stranih konzulata.

ALBANIJA (REPUBLIQUE POPULAIRE D'ALBANIE)

Poslanstvo — poslanik Piro Koči (Piro Koçi) od 11 septembra 1956.⁴

ARGENTINA (ARGENTINE)

Ambasada — otpravnik poslova a. i. Alberto Boneo (Alberto Boneo).

AUSTRALIJA (AUSTRALIE)

Interese zastupa Velika Britanija.

⁴ Datum predaje akreditivnih pisama od strane ambasadora i opunomoćenih ministara.

TAJLAND

BANGKOK — poslanstvo. Poslanik Iso Njegovan od 24 februara 1959 sa sedištem u Rangunu.

TUNIS

TUNIS — ambasada. Ambasador Ilija Topaloski od 10 februara 1960.

TURSKA

ANKARA — ambasada. Ambasador Miloš Carević od 15 oktobra 1958.

ISTANBUL — generalni konzulat. Generalni konzul Boško Čakić od 28 juna 1957.

UJEDINJENA ARAPSKA REPUBLIKA

KAIRO — ambasada. Ambasador Rato Dugonjić od 1 oktobra 1959.

DAMASK — generalni konzulat. Generalni konzul Mithat Muratbegović od 17 marta 1958.

URUGVAJ

MONTEVIDEO — poslanstvo. Otpravnik poslova Marko Perović od 4 marta 1959.

VELIKA BRITANIJA

LONDON — ambasada. Ambasador Ivo Vojvoda od 17 novembra 1956.

VENEČUELA

KARAKAS — poslanstvo. Poslanik Danilo Lekić od 3 juna 1958 sa sedištem u Rio de Žaneiru. Otpravnik poslova Lazar Udovički od 3 juna 1959.

VIJETNAM

HANOJ — ambasada. Otpravnik poslova Vlado Šestan.

ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NACIJA

NUJORK — Stalna misija FNRJ pri Organizaciji ujedinjenih nacija. Šef misije Dobrovoje Vidić od 15 aprila 1958.

ŽENEVA — Stalna delegacija FNRJ pri Evropskom uredu Organizacije ujedinjenih nacija. Stalni delegat Sergije Makiedo od 12 februara 1958.

ORGANIZACIJA ZA EVROPSKU EKONOMSKU SARADNJU

PARIZ — Stalna delegacija FNRJ pri Organizaciji za evropsku ekonomsku saradnju (OECE) v. d. šefa delegacije Božidar Frangeš.

VOJNA MISIJA PRI SAVEZNIČKOM KONTROLNOM SAVETU U NEMAČKOJ

BERLIN — v. d. šefa misije Josip Mađar od oktobra 1957.

INFORMACIONI CENTAR U NUJORKU

NUJORK — direktor Zlatko Sinobad od septembra 1957.

AUSTRIJA (AUTRICHE)

Ambasada — ambasador Wilhelm Gerc (Wilhelm Goertz).

ZAGREB — generalni konzulat. Generalni konzul dr Edmund Kral (dr Edmund Krah) od 12 marta 1954.

AVGANISTAN (AFGHANISTAN)

Poslanstvo — poslanik Sardar Ala Asad Olah Seraj (Sardar Ala Assad Ollah Seraj) od 21 marta 1956 sa sedištem u Ankari.

BELGIJA (BELGIQUE)

Ambasada — ambasador Rober Rotčild (Robert Rothschild) od 19 februara 1958.

LJUBLJANA — počasni konzulat. Počasni konzul Milan Dular od 12 aprila 1957.⁵

BOLIVIJA (BOLIVIE)

Poslanstvo.⁶

SPLIT — počasni generalni konzulat. Generalni konzul Mate Sasunić od 17 septembra 1951.

ZAGREB — počasni konzulat. Počasni konzul Ljubenko Sasunić od 7 januara 1955.

BRAZILIJA (BRESIL)

Ambasada — ambasador Rui Ribeiro-Kouto (Ruy Ribeiro-Couto) od 9 aprila 1953.

BUGARSKA (BULGARIE)

Ambasada — ambasador Grudi Atanasov od 9 avgusta 1959.

BURMA (BIRMANIE)

Ambasada — ambasador Tin Piančih U Sajin Bwa (Thin Pyanči U Sain Bwa).

ČEHOSLOVAČKA (TCHECOSLOVAQUIE)

Ambasada — ambasador dr Viljem Pithart (dr Vilem Pithart) od 27 septembra 1954.

ZAGREB — generalni konzulat. Generalni konzul Aleksander Nerada (Alexander Nerada) od 14 avgusta 1957.

CELJON (CEYLON)

Ambasada — ambasador Alvin Bernar Perera (Alwin Bernard Perera) od 2 jula 1959 sa sedištem u Kairu.

ČILE (CHILI)

Ambasada — otpravnik poslova Gaston Wilson (Gaston Wilson).

BEograd — počasni konzul Stanimir Jovanović-Slavinski od 25 marta 1959.

DANSKA (DANEMARK)

Ambasada — ambasador Karl J. Eskelund od 11 februara 1958.

EKVADOR (EQUATEUR)

Poslanstvo.⁶

ETIOPIJA (ETHIOPIE)

Ambasada — ambasador Dejzmač Amha Abera (Dejazmatch Amha Abera) od 19 juna 1958.

FINSKA (FINLANDE)

Ambasada — ambasador Otso Vartiovara (Otso Wartiovaara) od 11 oktobra 1958.

BEograd — počasni vice-konzul Igor Šajković od 1 novembra 1955.

FRANCUSKA (FRANCE)

Ambasada — ambasador Vensan Brustra (Vincent Broustra) od 31 januara 1957.

ZAGREB — generalni konzulat. Generalni konzul Žosef Bonavita (Joseph Bonavita) od 18 maja 1959.

SKOPJE — konzulat. Konzul Rože Bjonda (Roger Bjonda) od 17 marta 1958.

GANA (GHANA)

Ambasada. Otpravnik poslova a. i. Natan Anang Kuao (Nathan Anang Quao) od 27 februara 1960.

GVATEMALA (GUATEMALA)

ZAGREB — počasni konzulat. Počasni konzul Robert Kovač.

GVINEJA (GUINEE)

Ambasada.⁶

⁵ Datum izdavanja egzekviture karijernih i počasnim konzulima.

⁶ Diplomatski odnosi su uspostavljeni ali poslanik odn. ambasador nije naimenovan.

GRČKA (GRECE)

Ambasada — ambasador Demetr Nikola-reizis (Demetre Nicolareizis) od 10 februara 1960.

SKOPJE — generalni konzulat. Konzul-žeran generalnog konzulata Leonidas Markan-tonatos (Leonidas Marcantonatos) od 26 decembra 1955.

HOLANDIJA (PAYS-BAS)

Ambasada — ambasador baron S. G. M. van Vorst tot Vorst (baron S. G. M. van Voorst tot Voorst) od 2 jula 1959.

HONDURAS (HONDURAS)

Poslanstvo.*

INDIJA (INDE)

Ambasada — ambasador Navab Ali Javar Džang Bahadur (Navab Ali Yavar Jung Bahadur) od 9 juna 1958.

INDONEZIJA (INDONESIE)

Ambasada — ambasador dr R.A. Asmaun (dr R.A. Asmaen) od 26 decembra 1959.

IRAK (IRAK)

Ambasada.*

ISLAND (ISLANDE)

Poslanstvo — poslanik Helgi Palson Brim (Helgi Palsson Briem) od 24 avgusta 1953 sa sedištem u Bonu.

IRAN (IRAN)

Poslanstvo — poslanik dr Mohamad Ali Masud Ansari (dr Mohammad Ali Massoud Ansari) od 14 maja 1959.

ITALIJA (ITALIE)

Ambasada — ambasador Frančesko Kavaletti (Francesco Cavaletti) od 20 oktobra 1958.

Zagreb — generalni konzulat. Generalni konzul Luidi de Đovani de Santa Severina (Luigi de Giovanni de Santa Severina) od 14 decembra 1958.

Kopar — generalni konzulat. Generalni konzul Gvido Zekin (Guido Cecchin) od 18 avgusta 1957.

IZRAEL (ISRAEL)

Poslanstvo — poslanik Abraham Darom od 10 septembra 1957.

JAPAN (JAPON)

Ambasada — ambasador Tošikazu Kase (Toshikazu Kase) od 24 juna 1958.

JEMEN (YEMEN)

Poslanstvo.*

JORDAN (JORDANIE)

Poslanstvo.*

KAMBODŽA (CAMBODGE)

Ambasada — ambasador Var Kamel (Var Kamel) od 16 jula 1958 sa sedištem u Nju Delhiju.

KANADA (CANADA)

Ambasada — ambasador Robert Ford (Robert Ford) od 13 januara 1959.

KINA (CHINE)

Ambasada — otpravnik poslova a. i. Šu Šiu-Jeh (Chou Chiu-Yeh) od 2 maja 1958.-

KOSTARIKA (COSTA RICA)

Poslanstvo — otpravnik poslova a.i. Huberto Korvi (Huberto Corvi) sa sedištem u Milanu.

KUBA (CUBA)

Ambasada.*

LIBAN (LIBAN)

Poslanstvo — poslanik Farid Habib (Farid Habib) od 18 decembra 1958.

LIBERIJA (LIBERIA)

Poslanstvo.*

LIBIJA (LIBYE)

Poslanstvo.*

LUKSEMBURG (LUXEMBOURG)

Poslanstvo.*

MAĐARSKA (REPUBLIQUE POPULAIRE DE HONGRIE)

Ambasada — ambasador Lajoš Čebi (Lajos Csebi) od 14 marta 1957.*

MAROKO (MAROC)

Ambasada — ambasador Tajeb Buaza (Taieb Bouazza) od 27 maja 1959.

MEKSIKO (MEXIQUE)

Ambasada — ambasador Vinsente L. Beneites Klaverija (Vincente L. Beneites Claveria) od 19 juna 1958.

MONGOLIJA (REPUBLIQUE POPULAIRE DE MONGOLIE)

Ambasada.*

NEMAČKA DEMOKRATSKA RE-PUBLIKA (REPUBLIQUE DEMO-CRATIQUE ALLEMANDE)

Poslanstvo — poslanik Eleonore Štajmer (Eleonore Staimer) od 11 februara 1958.

NEMAČKA SAVEZNA REPUBLIKA (REPUBLIQUE FEDERALE ALLE-MANDE)

Diplomatski odnosi su prekinuti 19 okto-bra 1957. Francuska zastupa interese Savezne Republike Nemačke.

ZAGREB — Konzulat. Konzul Peter Hope (Peter Hoppe) od 20 novembra 1959.

NEPAL (NEPAL)

Poslanstvo.*

NORVEŠKA (NORVEGE)

Ambasada — ambasador Dag Brin (Dag Bryn) od 15 maja 1958.

PAKISTAN (PAKISTAN)

Ambasada — ambasador M.S.A. Baig (M.S.A. Baig) od 9 avgusta 1959 sa sedištem u Bernu.

PANAMA (PANAMA)

Poslanstvo.*

PARAGVAJ (PARAGUAY)

Poslanstvo.*

POLJSKA (REPUBLIQUE POPULAIRE DE POLOGNE)

Ambasada — ambasador Aleksander Malecki od 8 oktobra 1959.

RUMUNIJA (REPUBLQUE POPULAIRE ROUMAINE)

Ambasada — ambasador Jon Rab (Jon Rab) od 24 aprila 1959.

SAVEZ SOVJETSKIH SOCIJALISTIČ KIH REPUBLIKA (UNION DES REPUBLIQUES SOVIETIQUES SOCIALISTES)

Ambasada — ambasador Ivan Zamčevskij od 5 oktobra 1957.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE (ETATS UNIES D'AMERIQUE)

Ambasada — ambasador Karl Renkin (Karl Rankin) od 19 februara 1958.

ZAGREB — generalni konzulat. Generalni konzul Edvard Pur Montgomeri (Edward Poor Montgomery) od 16 decembra 1958.

SARAJEVO — konzulat. Konzul Nikola G. Endru (Nicholas G. Andrew) od 5 maja 1959.

SUDAN (SOUDAN)

Ambasada — ambasador Bagir El Sajed Mohamed Bagir (Baghir El Sayed Mohamed Baghir) od 8 jula 1959 sa sedištem u Atini.

ŠVAJCARSKA (SUISSE)

Ambasada — ambasador Anton Roi Ganc (Anton Roy Ganz) od 11 marta 1959.

ZAGREB — konzulat. Konzul Artur Vegmiller (Arthur Wegmüller) od 7 januara 1955.

ŠVEDSKA (SUEDE)

Ambasada — ambasador Stig Unger (Stig Unger) od 11 oktobra 1956.

ZAGREB — konzulat.

TAJLAND (THAILANDE)

Poslanstvo — poslanik Čiti Sikaritakul (Chitti Sicharitakul) od 29 februara 1960.

TUNIS (TUNISIE)

Ambasada — ambasador Abdel Melek Bergaui (Abdel Melek Bergaoui) od 12 fe-bruara 1960.

TURSKA (TURQUIE)

Ambasada — ambasador Orhan Eralp od 27 novembra 1959.

SKOPJE — generalni konzulat. Konzul Suphi Asim Tanger (Suphi Asim Tangr) od 25 februara 1958.

UJEDINJENA ARAPSKA REPUBLIKA (REPUBLIQUE ARABE UNIE)

Ambasada — ambasador Sabet Aris (Sabet Aris) od 18 aprila 1958.

URUGVAJ (URUGUAY)

Poslanstvo — otpravnik poslova a.i. Rolando Kuneo (Rolando Cuneo)

VELIKA BRITANIJA (GRANDE BRETAGNE)

Ambasada — ambasador ser Džon Volter Nikolz (sir John Walter Nicholls) od 10 maja 1957.

ZAGREB — generalni konzulat. Generalni konzul Lanslot Frenk Li Pajmen (Lancelot Frank Lee Pyman) od 6 novembra 1958.

SARAJEVO — konzulat. Konzul Robert Džon Klod Piz (Robert John Claude Pease) od 14 marta 1955.

SPLIT — konzulat. Konzul Lenard Sidni Prajs (Leonard Sidney Price) od 9 januara 1960.

VENECUELA (VENEZUELA)

Poslanstvo — poslanik Henrike Gantom de Tovar (Henrique Ganteaume de Tovar) od 19 oktobra 1959 sa sedištem u Bernu.

VIJETNAM (REPUBLIQUE DEMOCRATIQUE DU VIET-NAM)

Ambasada.*

UJEDINJENE NACIJE (NATIONS UNIES)

Biro za tehničku pomoć (Bureau de l'assi-stance technique) — preistavnik Anri Loransi (Henri Laurentie) od 1 februara 1959

M. N. M.

SADRŽAJ 1960

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE

Republičke narodne skupštine	
1—4;	51
Akti republičkih izvršnih veća	4—10
Društveno upravljanje stanbenim zgradama	45—48
Žene u organima narodne vlasti i društvenog samoupravljanja	48—51
Savezno izvršno veće.....	52

POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE

Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije.....	53—58
Proslava 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a u jubilarnoj 1959 godini	59—62

PRIVREDA

Raspodela ukupnog prihoda privrednih organizacija	11—15
Vinogradarstvo	16—20
Ribarstvo	21—24
Privreda u 1959 godini.....	63—68

SOCIJALNA POLITIKA I NARODNO ZDRAVLJE

Služba inspekcije rada i zaštita rada	25—27
Jugoslavija i Svetska zdravstvena organizacija	27—18
Zdravstvena služba u 1959	69—70
Kadrovi službe socijalnog osiguranja	70—71
Suzbijanje endemskog sifilisa	71—72

KULTURA

Radnički univerziteti 1957—1959....	29—32
Institut društvenih nauka.....	32—34
Ekonomski fakulteti	73—75
Strani studenti u Jugoslaviji	75—76

FIZIČKA KULTURA I NARODNA TEHNIKA

Fudbal u Jugoslaviji	77—79
Međunarodna takmičenja jugoslovenskih sportista u 1959.....	79—84

SPOLJNA POLITIKA

Stavovi Jugoslavije o pitanju konferencije na vrhu.....	35—37
Učešće Jugoslavije na XIV Zasedanju Generalne skupštine UN.....	37—44
Jugoslavija i Organizacija UN za ishranu i poljoprivredu (FAO).....	85—88
Poseta ministra inostranih poslova Kube Raula Roa Garsija	—89
Diplomatsko-konzularna predstavništva	89—92

»Jugoslovenski pregled« izlazi u mesečnim sve kama.
Godišnja pretplata 6.000 dinara / Redakcija: Nemanjina 34 / tel. 27-190
Administracija: Ulica Kosmajka 7 / tel. 22-778 / pošt. fah 62 / Beograd.

Tekući račun kod Narodne banke br. 101—14
2—645

Štampa: Beogradski grafički zavod, Beograd.

